

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 54.

Onsdagen den 8 Maj.

Klockan 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

§ 2.

Fortsattes föredragningen af Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner rörande landtförsvarets ordnande.

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Enligt det beslut, Kammaren fattat beträffande sättet för föredragningen af ifrågavarande Utlåtande, företogs nu till afgörande de särskilda *momenten under punkten 1* i den ordning här nedan angifves.

Mom. a.)

Detta moment hade följande lydelse:

“Svenska hären sammansättes dels af en fast anstald befälskader af yrkesmän, dels af en ur de värnpligtiges led anskaffad stamtrupp och dels af beväring.”

Efter uppläsningen häraf anförde

Grefve Björnstjerna: Till följd af det föredragningsätt, som Kammaren beslutat, har det varit mig omöjligt att yttra mig under den föregående debatten. Jag kunde nemligen icke tillstyrka borttagandet af grundskatter och indelningsverk, innan jag hade klart för mig huru den armé skulle komma att se ut, som Kammaren tänkte sätta i stället för den nuvarande. Sedan denna fråga nu är afgjord, anser jag mig deremot pliktig att framställa mina åsikter om sjelfva det framlagda härordningsförslaget.

Jag befinner mig fortfarande på samma ståndpunkt på hvilken jag alltid stått, det vill säga jag anser att ett fullt betryggande för-

Angående
Landsförsvarets
ordnande.
(Forts.)

svar icke kan byggas på annan grund än den rena värnpligtens. Icke en värnpligt blott på papperet, utan en sådan, der hvarje vapenför yngling i landet äfven blir fullt vapenöfvad. Man har velat göra troligt att den allmänna värnpligten tillkommit af nationalhat. Detta är ett fullkomligt misstag. Den allmänna värnpligten uppstod först i sin nuvarande form i Preussen. Det var sedan detta land i det olyckliga kriget 1806 blifvit alldeles sönderstyckadt, hela dess ståtliga värfvade armé hade vid sammanstöten med de franska konskriberade sprungit sönder som ett tomt nötskal, fästningarne voro besatta af fienden, landet var ålagdt en oerhörd krigskontribution åt de främmande trupper, som allt fortfarande voro der förlagda och slutligen i Tilsiterfreden infördes att Preussen icke skulle få hålla större krigshär än 40,000 man. Det var då som de ädlaste personerna i landet Schernhorst Gneisenau och Stein föllo på den tanken att införa den allmänna värnpligten. De funno nemligen att om man vapenöfvade alla landets 21-åriga ynglingar skulle man erhålla en armé uppgående till de ofvannämnde 40,000 man. Genom att på så sätt öfva en åldersklass för hvarje år lyckades man att, när ändtligen befrielsens ögonblick var inne, i stället för 40,000 skicka öfver 200,000 krigare i striden för landet. Vi veta alla huru det då gick.

Den allmänna värnpligten var således grundad på den renaste fosterlandskärlek och jag vågar påstå att den fortfarande är så öfverallt der den vunnit insteg och detta har den så småningom gjort i de flesta länder, senast i Frankrike efter dess olyckliga krig. Man insåg äfven der att intet annat fans att göra, om fosterlandet skulle kunna åter resa sig. Men icke kan detta kallas hat emot besegraren, det är ju endast ett medel att betrygga landets oberoende. En sådan värnpligt var det som 1875 års förslag erbjöd oss.

Man säger att detta förslag är "undanstökadt," det var en talare på bohuslänsbänken, som sade detta i går. Jag tror deremot att detta är ett stort misstag. Detta förslag är visst icke undanstökadt, det har tvärtom vunnit allt mer och mer insteg i nationen och just detta Utskottsbetänkande utgör det bästa beviset på hvilka ofantliga framsteg denna tanke gjort på de sista åren, en tanke, som hyses icke blott af största delen bland fackmännen utan äfven af flertalet bland den tänkande delen af nationen.

Man sade i går på förmiddagen, att framtiden hörde till landtmannapartiet, väl möjligt; jag tror dock snarare, att framtiden tillhör värnpligten. Jag hoppas lifligt att denna stora tanke äfven inom vårt land snart skall förverkligas. Jag gör det af två skäl, ett rent militäriskt och ett socialt. Det förra är det af en talare nyss nämnda att ett mindre folkrikt land, såsom vårt, icke kan försvara sig sjelf om icke alla dess medborgare äro öfvade i vapnens bruk. Men värnpligten har äfven för sig ett ganska viktigt socialt skäl. Den är en uppfostringsanstalt icke blott för truppen, utan äfven för befälet. Således för hela folket. Den blir en sporre för befälet när detta befäl vet att i ledet stå lika bildade personer, som det sjelf, då måste det mer än annars bemöda sig att visa sig vara öfverlägset sina underlydande ej blott i krigskunskap utan äfven i allmän bildning. För truppen är värnpligten en ypperlig uppfostrings-

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

anstalt. Värnpligten gör alla samhällsmedlemmar likställda och bidrager mer än allt annat att utrota fördomar vare sig inom de högre eller lägre samhällsklasserna. De högre komma underfund med att det finnes något bättre och mera aktningsvärdt än penningen eller från fäderna ärfda förtjenster, den mindre bemedlade lär sig att värdera den bättre lottade kamratens välvilja och öfverlägsna bildning, alla lära sig inse att kunskap och arbetsamhet äro de säkraste medel till framgång i lifvet.

Jag tillåter mig att upprepa några ord ur ett nyss utkommet franskt arbete, om värnpligten i Frankrike. Sedan författaren talat om värnpligtens inflytande på de bildade klasserna, öfvergår han till redogörelse för dess inverkan på arbetarens söner och yttrar följande. Efter två månaders tjenstgöring har ynglingen lärt sig att tvätta sig. Detta är det första steget på civilisationens bana. Han har lärt sig att tycka om att vara snygg. Efter ett par månaders ytterligare tjenstgöring lägger han bort otympligheten i hållning och rörelser, vänjer sig af från begagnande af grofva talesätt, blickar öppet och frimodigt omkring sig. Han får håg att lära sig något och detta goda utvecklas sedan allt mera och mera, så att när militärtjensten är slut är ynglingen en helt annan och mycket bättre människa än när han började densamma. Han har lärt sig ordning, skick, laglydnad och, hvad som är mera, han har under den tid, han varit i tjenst, oförmärkt inhemtat något, hvarom han förut icke hade annat än en dunkel aning. Detta är den känsla, som kallas fosterlandskärlek, kärlek till och stolthet öfver det land, hvori han är född, tillgifvenhet för den fana han skall följa. När så är, då är han icke blott en god soldat, som med hopp om framgång kan föras hvart som helst, utan hvad mera är, en god medborgare. Se der de fördelar, som jag vågar tro att 1875 års förslag kan gifva oss.

Man har visserligen sagt att nämnda förslag skulle vara så ofantligt dyrt, och att det derföre vore oantagligt. Det är dock icke mer än 2,500,000 kronor dyrare än det nu framlagda. Skulle det visa sig att stamsoldat icke kan erhållas för 150 kronor om året, såsom af flere ledamöter under diskussionen framhållits, så torde skilnaden snart komma att upphöra. En talare har framhållit att 1875 års förslag medför en årlig förlust af 6,000,000 dagsverken mera än det nu föreliggande. Det låter visserligen mycket, men är det så som jag förut sagt, att tjenstgöringen vid armén på samma gång är en nyttig skola för de värnpligtige, då tror jag icke att man kan säga att de sex millionerna dagsverken äro bortkastade. I Tyskland åtminstone äro i allmänhet både landbrukare och industriidkare väl stämnda mot värnpligten och säkert är att den yngling, som under ett års tjenstgöring vid armén lärt sig laglydnad, ordning och tukt, samt dessutom fått en viss skolbildning, icke kan anses hafva förlorat sina dagsverken under den tid han tillbringat under fanorna.

Efter hvad jag nu sagt och då det föreliggande förslaget synes gå i en alldeles motsatt anda mot hvad jag anser riktigt, då det i stället för ett folk i vapen uppställer en värfvad stam med en föga öfvad beväring till reserv, vore det icke underligt om Herrarne trodde

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

att jag skulle obetingadt rösta emot förslaget. Så är likväl icke förhållandet. Jag har funnit att man icke alltid genast kan få det bästa möjliga, utan att man måste vara nöjd med hvad som kan ernås. Jag har sökt att, så mycket jag kunnat, göra mig reda för, om det förslag som nu föreligger, innebär en så stor förbättring i vårt försvarsväsen att det borde antagas. Jag har gjort denna undersökning så samvetsgrant jag kunnat och har dervid kommit till det resultat att det med vissa, lätt verkställda förändringar verkligen bör antagas.

Det medför nemligen onekligen ganska stora militära fördelar, fördelar dem jag anhåller att nu med några ord få framhålla.

Härens nuvarande förläggning är den olämpligaste, man gerna kan tänka sig. De olika fördelningarne utgöra i taktiskt hänseende icke något helt. Inom ett militärdistrikt finnes icke en enda ryttare, i ett annat deremot alltför många i jembörelse med det inom samma distrikt förlagda infanteriet. I ett finnes icke en enda kanon och i intet enda någon tillstymmelse till träng. Med ett ord, härens förläggning är i högsta grad klandervärd. Efter det nu framlagda förslaget deremot blir förläggningen af hären fullt militäriskt riktig.

Vår nuvarande arméorganisation lider vidare af den mest förfärliga brist på befäl och detta till den grad, att man kan säga, att det vid stamtruppen fattas nära nog en officer på hvarje kompani och att allt saknas för beväringens öfvande. Det nya förslaget deremot gifver oss en tillräcklig befälsstam. Herr Casparsson har anmärkt, att detta befäl icke skulle få full sysselsättning, och att man derföre borde hos oss upptaga det engelska sättet att, jemte det året om i ständig tjenstgöring varande, äfven hafva ett så kalladt halvesoldsbefäl. Jag tillåter mig fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att enligt det nu framlagda förslaget, skulle vi verkligen få ett sådant halvesoldsbefäl, enär endast det befäl som är i tjenstgöring har dagaflöning, de öfriga icke.

Om man till exempel ser efter huru aflöningen ställer sig för lägsta officersgraden eller underlöjtnanten, så har han 600 kronor i lön och 120 kronor i tjenstgöringspenningar då han blott gör repetitionsöfningarne, men uppbär deremot, jemte den årliga lönen 600 kronor, 730 kronor i dagaflöning då han är i daglig tjenstgöring.

Af hvarje militär är erkänt att specialvapnen nu äro aldeles otillräckliga; detta gäller såväl artilleri- som kavalleri- och ingenjörtrupper. Äfven denna brist har i det nya förslaget blifvit rättad och dessutom har man genom detsamma afhjelpat en stor brist i den nuvarande krigsordningen genom att upprätta en träng hvar till nu intet spår finnes. Detta allt i afseende på stamtruppen.

Dertill kommer att förslaget ger full tillgång på ersättningsman- skap derigenom att beväringens klassernas antal ökas från 5 till 12. Vidare enligt nu gällande härordning har man icke den ringaste reda på hvar de inskrifna beväringssynglingarne finnas. Genom det nu föreliggande förslaget får man vidare noggrann kännedom derom och kan således mobilisera långt fortare än nu.

En annan ytterst vigtig fördel är den, att då beväringens nuvarande öfningar äro så otillräckliga, att de nära nog äro lika med

Angående
landtförsvarets
ordmande.
(Forts.)

noll, skulle beväringssynglingarne genom föreliggande förslag erhålla nästan samma öfning, som gifves den indelta rekryten innan han blir approberad till soldat. Visserligen är denna utbildning allt för ringa för att kunna motsvara de fordringar som ställas på en nutidens soldat, men ganska mycket är dock vunnet, om landets hela vapenföra befolkning får den öfning den indelta rekryten nu har.

Slutligen ber jag att få tillägga att, ehuru ingen högre än jag uppskattar den indelta soldatens moraliska förtjenster, tror jag dock och vill försvara denna min öfvertygelse mot hvilken som helst, att den indelta soldatens långa tjenstetid icke är lämplig och att den tillämnade stammen med högst 6 års tjenstetid i detta fall är att föredraga. Jag vet att den indelta soldaten med sin ovanliga pligtkänsla säkert går dit man befäller honom, men det ligger dock i sakens natur att en gammal karl med hustru och barn icke går i fält med samma glada mod som ynglingen, för hvilken faran sjelf ofta har något tilldragande.

På de skäl jag nu tillåtit mig anföra anser jag Utskottets förslag innehålla väsentliga förtjenster. Jag begagnar tillfället att dertföre hembära motionärerne min tacksamhet. Oförändradt anser jag dock icke att förslaget kan antagas. Mina anmärkningar dervid skall jag icke underlåta att framhålla i den mån föredragningen fortskrider.

För närvarande inskränker jag mig att yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr Key: Efter den utgång voteringen i Första Kammaren i natt erhöll, har sisyphusstenen åter rullat ur våra händer längst ned i det obekantas mörka djup. Om än denna utgång för sakens skull och för fosterlandets är att djupt beklaga såsom ett nederlag, så kan den dock för denna Kammares majoritet icke betraktas annorlunda än som en seger. När denna majoritet eller landtmannapartiet förliden riksdag framlade sitt skrifvelseförslag och detta förslag af Andra Kammaren antogs med 104 röster, eller alldeles lika många röster, som i går tillfölla Särskilda Utskottets förslag i denna Kammar, när, säger jag, detta skrifvelseförslag framlades, då tillät jag mig yttra — och denna åsigt delades af samtliga partiets medlemmar — att om *regeringen* ville för Riksdagen framlägga ett förslag, bygd på de grunder, som i skrifvelseförslaget funnos angifna, så skulle *vi* åtminstone antaga ett sådant förslag. Jag har icke ens ett ögonblick betvivlat att denna min försäkran ej skulle bekräftas genom fosterländsk handling; utgången har nu visat, att en farhåga i detta hänseende skulle varit fullkomligt obefogad. Ty oaktadt landtmannapartiet sjelft, sedan man förlorat all förhoppning om att vid denna riksdag från *regeringen* få emotse något härordningsförslag, vid Riksdagens början framlagt ett sådant förslag, så har nu detsamma blifvit antaget icke allenast af denna Kammares majoritet med 104 röster, utan, hvad mera är, äfven af *Riksdagens majoritet*. Om man nemligen sammanräknar de röster, som inom båda Kamrarne afgifvits, så finner man, att 160 ledamöter röstat för och endast 145 mot förslaget. I Första Kammaren fattades endast åtta röster för att förslaget äfven der

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

skulle blifvit antaget. Detta ger mig grundad anledning antaga, att den utgång frågan nu erhöi, helt och hållet berodde på *regeringen*, och att om förslaget lyckats vinna regeringens understöd, den majoritet, som i trots af saknaden af ett dylikt understöd, nu röstat för förslaget, skulle hafva blifvit vida större.

Jag hade i går visserligen antecknat mig till erhållande af ordet för tredje gången, men af skyldig grannligheten mot Kamnaren, då mitt namn förekom långt ner på listan af talare och jag sålunda först långt fram på aftonen skulle å nyo uppträda, anhöll jag att få mitt namn utstruket. Icke heller nu vill jag till bemötande upptaga allt det myckna, som deraf kunde vara förtjent; väl hade jag tänkt att taga fatt på åtskilliga yttranden, fälda af minoritetens talare och deribland särskildt Herr Treffenberg. Jag vill emellertid nu inskränka mig till en allmän uppmaning allenast till den att minoriteten måtte med sig sjelf öfverväga — och dertill tror jag den skall komma att få mycket god tid — huru vida dess *handlingssätt i går* står i öfvensstämmelse med dess *talesätt i fjor*.

Hvad åter Herr Treffenberg angår och hans yttrande om att »kompromissen nu skulle vara lefvande begrafven», så vill jag blott erinra om, att den, mine Herrar, kan icke sägas vara lefvande begrafven, som har Riksdagens majoritet för sig. Kompromissens män kunna vexla, de kunna frångå sina egna åsigtter, men de förhållanden, som legat till grund för densamma äro kvar allt jemt, och den uppgift, som skall lösas, äfvenledes. Nya män måste därför taga vid när de gamla af en eller annan anledning öfvergifva arbetet, och kompromissen måste bestå till dess att den fullgjort sitt värf.

Den föregående ärade talaren förklarade sig vilja rösta för bifall till den föredragna punkten och jag hade också af honom väntat en sådan uppfattning. Den är nemligen i konsekvens med uttalandet af den komité, som af Kongl. Maj:t nedsattes för att afgifva utlåtande öfver det härordningsförslag, som sedermera framlades för 1875 års riksdag. Det kan ibland vara af intresse att uppfriska minnet af historiska aktstycken. Denna komité bestod af Generallöjtnanten J. M. Björnstjerna, såsom ordförande, och såsom ledamöter, Generallöjtnanten, generalbefälhafvaren i andra militärdistriktet G. R. Abelin, Generalmajoren, generalbefälhafvaren i första militärdistriktet E. M. af Klint, Generalmajoren, Inspektören för kavalleriet Grefve C. M. L. Björnstjerna, Generalmajoren, generalbefälhafvaren i tredje militärdistriktet J. H. Rosensvärd, Generalmajoren Grefve C. S. A. Lagerberg, Generalmajoren, t. f. Generalfälttygmästaren och Chefen för artilleriet Friherre C. V. G:son Leijonhufvud, Öfversten A. T. Wijkander och Öfversten för Fortifikationen C. R. Ljungberg. I det utlåtande, som denna komité afgaf, yttras bland annat:

»Allmän värnpligt är den grund, på hvilken nu mera nästan alla Europas stater ordnat sin krigsmakt. På samma grund är ock förslaget till ny svensk härordning byggdt. Ur rent teoretisk synpunkt kunna härordningar med allmän värnpligt såsom grund, uppgöras på mångfaldiga sätt, men de kunna dock alltid mer eller mindre hänföras till tvenne skilda system.»

Derefter redogör komitén för beskaffenheten af det ena af dessa, det rent preussiska värnpligtssystemet, med hvilken redogörelse jag icke anser mig behöfva upptaga Kammarens tid. Men efteråt säger komitén, i fråga om det andra sätt, hvarpå den allmänna värnpligten kan tillämpas:

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

»Det andra systemet gifver den värnpligtige endast den öfning, som för hans användande i ledet är oundgänglig, men då under den jemförelsevis korta tid, som härför tages i anspråk, det icke är möjligt utbilda underbefäl, icke heller att, genom minskning i en tjänstetid, som redan är inskränkt till det minsta möjliga, bereda de lättnader, som fordras för att erhålla tillgång på reservbefäl, följer såsom en oafvislig fordran, att andra utvägar måste anlitas för att afhjelpa dessa brister, och man har då tillgripit den enklaste: att en mindre del af de värnpligtige tillförbindes en längre öfningstid, på det att nödigt antal underbefälsämnen må kunna bildas, och att redan i fredstid hålla den befälskader, som af härens krigsfot kräfvades, i det närmaste fulltalig.

Jemför man båda dessa system med hvarandra, så är det första ur militärisk synpunkt otvifvelaktigt starkare och ändamålsenligare; det senare antagligt endast under förutsättning, att det i alla sina slutföljder tillämpas. Med iakttagande häraf, blifver skilnaden dem emellan i omedelbar kostnad för staten icke särdeles betydlig. Endast med hänseende till bördorna för den enskilde är det första systemet otvifvelaktigt mera tryckande.»

Det är just detta andra sätt för värnpligtens tillämpning, som motionärerne och sedermera Utskottet föreslagit, och jag vågar påstå, att så väl motionärernes som Utskottets tillämpning deraf har varit fullt lojal. Jag vågar också påstå, att, fastän förslaget denna gång fallit, den tid kan komma, då man skall önska att kunna gräfva upp det ur jorden.

Jag anhåller om bifall till den föredragna punkten.

Herr Dickson: Jag skall blott be att få göra en liten gensaga emot den konklusion, som den föregående talaren drog af den utgång, som denna fråga i går afton fick i de begge Kamrarne. Han förklarade nemligen, att Utskottets förslag hade Riksdagens majoritet för sig. Jag kan dock icke finna annat än att han dervid byggt på alldeles origtiga premisser. Jag vet nu icke hvad hans mening var, antingen han med Utskottets förslag afsåg detsamma, sådant det är angifvet i betänkandet, eller om han tänkte på förslaget, sådant som majoriteten inom denna Kammare vill hafva det, det vill säga med de i afseende å tiden för vapenöfningarne af reservanterna från denna Kammare gjorda förändringar. Emellertid är att märka, att man i de båda Kamrarne debatterat om helt olika saker. Ty, som Herrarne torde veta, diskuterade man icke i Första Kammaren ingressen till förslaget, utan höll sig endast till första punkten litt. a), der det föreslås, att »svenska hären sammansattes dels af en fast anställd befälskader af yrkesmän, dels af en ur de värnpligtiges led anskaffad stamtrupp och dels af beväring». Denna punkt blef emellertid af

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Första Kammaren förkastad och de af Herrarne, som åhörde diskussionen derstädes, torde icke kunnat af densamma draga annan slutsats, än att de många talare, som der uppträdde och uttalade sig för bifall till ifrågavarande punkt, gjorde det under det uttryckliga förbehåll att sedermera få yrka de förändringar, hvartill de kunde finna sig befogade. Man får således alldeles icke uti den röstfördelning, som uppenbarade sig uti Första Kammarens beslut i frågan, se ett godkännande från de minoriteten tillhörande 56 ledamöternes sida af det beslut, som fattades af majoriteten i Andra Kammaren. Den konklusion, som den föregående talaren drog, anser jag således vara fullkomligt obefogad. Och jag är öfvertygad derom, att om diskussionen inom Första Kammaren rört sig på samma breda basis, som inom denna Kammare, utgången hade blifvit helt annorlunda. Ty Herrarne kunna väl icke föreställa sig, att Första Kammaren skulle hafva antagit Utskottets förslag till garantilag, utan att hafva fått någon garanti för anskaffandet af den värfvade stammen af 30,000 man och af erforderliga medel för stammens öfning. Och min tro är att, äfven om Första Kammaren bifallit den punkt, som den nu afslagit, förslaget dock sedermera skulle hafva fallit.

Herr Casparsson: Den ärade representanten från Södra Tjust stälde några ord till minoriteten i denna Kammare, och som jag utgör en liten bråkdel af denna minoritet, vill jag för min del svara några ord på hans anmärkningar. Dessa anmärkningar gälde naturligen det, att minoriteten motsatt sig det af honom och de öfriga 101 motionärerne framlagda förslaget till ny härordning. Jag vill då svara honom med de ord han sjelf yttrade i denna Kammare den 2 Oktober 1871: »man har sökt att inverka på oss med påståendet att ett dröjsmål skulle vara en skam. Nej, säger jag, det är tvärtom en heder. Vi äro icke en nation, som lagstiftar lättsinnigt. Vi vilja tro på hvad vi göra och vi vilja blott göra hvad vi tro är godt. Det är icke nog att det är nytt.» Nu är att märka, att det förslag, som då framlades, icke var något nytt, utan bygd på den gamla grunden; men *detta* är nytt och därför tror jag mig för mina åtgöranden vara fullt försvarad med de ord han sjelf en gång använde och som jag nyss uppläste.

Herr C. A. Larsson: Det var en verklig ljuft tröst för talaren på göteborgsbänken, att han kunde vindicera det påståendet, att Riksdagsmajoriteteten i denna fråga icke var så verklig, som den förste talaren omnämde. Men om Herrarne minnas från förlidet år, huru majoriteten i samma fråga då stälde sig, så skola Herrarne finna att det förhöll sig på samma sätt då. Herr Grefve Henning Hamilton har nu sagt, att om vår ministèr funnes i något annat land än Sverige, skulle den genast afträda, sedan man kastat ett sådant förslag som detta i synen på den. Men Hans Excellens Herr Statsministern har upplyst om att regeringen icke behöfde efter förra riksdagen öfvergifva sina poster därför att majoriteten inom båda Kamrarna var öfvervägande. Hvarföre får icke landtmannapartiet nu

hafva samma rättighet då 160 röstat för förslaget, vare sig i den ena eller den andra punkten, som Herrarne tyckte sig hafva förlidet år, då landtmannapartiet satte sig emot det Kongl. förslaget.

Huru Herr Casparsson kunde påstå att detta förslag är aldeles nytt, kan jag icke förstå. Har icke detta varit omtuggadt sedan härordningsfrågan kom på dagordningen, så har jag origtigt uppfattat allt hvad som hittills egt rum i denna fråga. Det är således icke något nytt, utan värnpligten har från första stund varit det tema, hvarpå alla förslag varierat, äfven det som i fjor förkastades, ty om man läser Generalstabens förslag till öfvergång, finnes der icke ett enda ord, som kan antyda, att man skulle bygga på indelningsverkets bibehållande, utan blott under öfvergångstiden på 15 år, då hela indelningsverket skulle slopas.

Jag har äfven litet att besvara sedan i går. Som Herrarne påminna sig, afstod jag då från ordet under uttryckligt förbehåll att en annan gång få sysselsätta mig något med Herr Rundgrens anfall mot mig. Man skulle kunna vänta, att från det hållet få höra endast sanningar. Han påstod likväl, att jag betraktade embetsmännens löner och dyrtidstillägg såsom nådegåfvor, och det var icke något förlupet ord, utan han upprepade detsamma två gånger. Nu frågar jag: kan någon af Herrarne i något protokoll finna, att jag använt ordet nådegåfvor vare sig för den ena tjänstemannakorpsen eller den andra, då vill jag vara ljugare i stället. Men jag tror icke att det skall lyckas någon. Jag värderar och respekterar embets- och tjänstemännen och har aldrig röstat mot sådana löner, som jag ansett dessa herrar göra skäl för. Men jag har alltid stått emot dessa höga löner för chefsplatserna, dessa stora summor, som icke äro till för annat ändamål än att bereda de höge herrarne tillfälle att anställa dyrbara kalaser och lefva väl, något som förr aldrig kom i fråga. Hvad är det som gör, att vi behöfva gifva dessa stora löner? Jo, lyxen, det har jag sagt förut och det står jag vid. Jag har således aldrig talat om några nådegåfvor, ty jag anser embetsmännens göromål lika heliga som hvilken annans göromål som helst. Kunna Herrarne visa, att jag förfäktat motsatt mening, så gören det; slån mig på fingrarna såsom Herr Casparsson gjort med Herr Key med hvart enda yttrande han haft. Hvad sistnämnda tilltag beträffar är det också ett oskick, mot hvilket jag vill inlägga min protest. Skall man på detta sätt misshandla en person, som verkligen af själ och hjerta vill åstadkomma en reform, därför att han vid ett tillfälle stått på en ståndpunkt, som han sedermera måst öfvergifva. Samma förhållande var ju med mig, då jag år 1873 förnyade mitt förslag om grundskatternas aflösning; man svarade mig då, att detta var en öfvervunnen ståndpunkt och att om jag längre drefve den åsigten, skulle jag kastas ut ur landtmannapartiet. Om nu Herr Key nödgats gå ifrån förut fattade idéer, derföre att han icke kunde få några veritabla landtmannapartister med sig, och nu blifvit öfvertygad om att det icke gifves mer än en väg, på hvilken man kan erhålla ett starkt försvar — skall han derföre uppbara hån och förakt af intelligenserna? Är det icke orättfärdigt,

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.).

att de, som i upplysning och vetande anse sig stå öfver andra, skola så misshandla sin nästa.

Det heter i Guds ord att man skall älska sin nästa såsom sig sjelf. Finnes det någon af Herrar intelligensare, som gör det? Jo det var sant, kommandör Adlersparre finnes jemte en och annan, som verkligen gör det, dock äro de i alla fall så få i förhållande till de öfriga, att jag riktigt blyges för Herrarnes räkning. Hade jag Herr Dickson här — men han vill aldrig höra på mig, emedan han är rädd att jag skall säga något alldeles oförsämndt — så skulle jag erinra honom om att bland dessa 146, som han ansåg vara så berömvärda, finnas 98, som äro tjenstemän och följaktligen åtnjuta löner af de skattdragande i landet. Jag frågar om man kan få lägga deras röster i vågskålen? Hvad är det som bestämmer deras vota? Jo, *egennyttan*, begäret att kunna undandraga sig att betala ett enda öre till fosterlandets försvar! Är detta ett bevis på den stora och högtidliga fosterlandskärlek, som Herrarne föra på läpparne? Kunna Herrarne svara ja på den frågan utan att blygas.

Här har blifvit sagdt att det är den ekonomiska frågan, som spelar största rollen och att det är landtmannapartiets egennyttan, som pressar fram förslaget. Nej, mine Herrar, hade landtmannapartiet varit inpyrdt af egennyttan, så skulle det hafva tagit de millioner, som erbjödos i fjol. Men dertill var partiet alltför oegennyttigt. Herrarne torde ihågkomma hvilket onus det skulle blifva för den värnpligtige allmogen, om den skulle utan ersättning uppoffra tid och kostnader, som skulle drabba den, under det rust- och rotehållare skulle för samma uppoffringar erhålla en kontant ersättning. Nej dertill var landtmannapartiet alltför grannlaga. I de gamla knektekontrakten hafva rust- och rotehållarne fått Kongl. försäkran att de och deras söner och folk, som till gårdarnes skötsel erfordras, icke behöfva underkasta sig ny utskrifning och våldsvärning "för nu och kommande tider". Och Kongl. Maj:t tillägger "att den som bryter häremot, skall anses såsom landets förrädare." Med anledning häraf förklarade vi oss villige att underkasta oss värnpligten för såväl oss sjelfva som våra söner och drängar och arbetare, men tillade att vi deremot icke vore villige att på samma gång underkasta oss att i olikhet med alla andra medborgare derjemte köpa en annan lika värnpliktig person och ställa bredvid oss i ledet, då vi sjelfve gjorde vår värnpligt. Det var häri, som felet i fjorårets förslag låg. Det var icke — såsom pressen uppfattade mitt yttrande vid förra riksdagen — derföre att vi voro för stolta att stå i ledet bredvid våra drängar, som vi icke ville gå in på detta förslag. Nej, det var visst icke stolthet, som dikterade detta mitt yttrande, utan det var det orimliga uti att på samma gång som vi iklädde oss att sjelfva med våra personer strida i hären emot fienden, skulle vi icke desto mindre lega och underhålla folk att stå i ledet och försvara fosterlandet, hvilka dertill hade samma skyldighet som vi.

Jag har ännu mycket kvar af mina anteckningar, men jag skall spara det till nästa gång. Sedan Första Kammaren befriat landtmannapartiet från dess frikostiga erbjudande, hoppas jag att landt-

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

mannapartiet icke skall gå in på något härordningsförslag, som icke är baserat på billigare grunder än det nu af Första Kammaren förkastade förslaget. Herr Dickson och flere andra af Herrarne hafva erkänt att Första Kammaren begick en faute, då den förkastade mitt förslag om aflösning af grundrätterna på billiga villkor. Detta kan nu aldrig mer återkomma. På samma sätt går det, när nu Första Kammaren afslagit detta förslag. Jag beklagar att minoriteten är så föga underlägsen majoriteten i antal, att skilnaden knappast är nämnvärd. Man kan nästan säga att det är regeringens egna ledamöter inom Första Kammaren som slagit omkull förslaget, ty de lära denna gång hafva ignorerat frågan. Detta har kanske skett af grannlagenhets och för att hafva fria händer att framdeles framlägga ett förslag som är mera i stil. Men jag tycker att regeringen borde numera hafva tröttnat vid att framkomma med det ena härordningsförslaget efter det andra. Och så mycket vågar jag påstå, att om icke regeringen vill lägga fram ett förslag, som står i öfverensstämmelse med folkets föreställning, dess förmåga, behof och önskningsar, så kommer icke något enda förslag att gå igenom.

Jag yrkar fortfarande bifall äfven å denna punkt, ehuru, såsom vi veta, det icke kommer att leda till något resultat.

Herr Ola Andersson: Jag skall endast anhålla att såsom svar på Herr Dicksons anförande få erinra att om också voteringarne sistlidne gårdag icke få anses vara uttryck för Riksdagens åsigt om förslaget i dess helhet, så bör dock, då denna Kammare nu är inne på samma punkt, hvarom Första Kammaren senast voterat och då det är att vänta att denna punkt vinner större röstetal än den hvarom man i går afton här voterade, så vida nemligen ej bifall sker utan votering, snart visa sig på hvilken sida det öfvervägande röstetalet inom Riksdagen är att finna.

Herr Key: En ärad talare på stockholmsbänken yttrade förra året: "Mine Herrar! Vi äro icke konsekventa annat än i våra inkonsekvenser". Det var samme talare, hvilken tillika är ordförande i sällskapet Värnpligtens Vänner och hvilken såsom Konungens rådgifvare förut en gång förklarar att indelningsverket icke skulle komma att borttagas. Han hade således fullt skäl till en dylik bekännelse, och så torde vi i mer eller mindre mån, litet hvar hafva; — minoriteten från i fjor och minoriteten från i år icke minst.

En talare på uppsalmsbänken, Herr Casparsson, citerade ett yttrande af mig. Jag måste likväl först bekänna att jag gjort mig skyldig till det felet att icke hafva egnat hans anförande samma uppmärksamhet, som han låtit mina anföranden vederfaras. — Men jag vågar påstå att om han hade magasinerat *ännu flere* af mina yttranden än han gjort, och derjemte — jag vill icke säga, mer välvilligt, men åtminstone mer opartiskt — granskat dem, så skulle han, trots alla smärre afvikelser i de deri uttalade grundsatser, hvilka varit af olika tidsförhållanden föranledda, alltid hafva funnit att igenom hvarje mitt anförande i försvarsfrågan gått såsom en röd tråd just

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

den tanken att en ny härordning borde byggas på endera af de tvenne särskilda grunder, som den af mig förut omnämnda komitéen framhållit. Han skulle vidare hafva funnit, att det förslag jag nu varit med om att uppgöra, i mina äldre yttranden legat uttalad åtminstone i embryo, ja, att jag städse framställt samma mening, om jag så får säga, i skelett. Jag tror mig således kunna försvara, att jag *icke* gjort mig skyldig till andra inkonsequenser, än sådana, som vi väl litet hvar få taga åt oss att hafva begått.

Hvad derefter vidkommer alla de bittra tillmälen, som i öfrigt drabbat mig personligen, så vill jag blott besvara dem alla med skaldens ord:

“Den striden är förbi; hvad ondt den vållat
Förgätes bättre, än det tänkes på.“

Friherre Koskull: Jag skall endast be att få till protokollet inlägga en gensaga emot de af den förste talaren uttalade starka lof-ord öfver den fullständiga värnpligten, och den jemförelse han anställde emellan förhållandena inom vårt land och i Preussen i detta afseende. Naturligtvis kan man icke annat än göra full rättvisa åt ett lands bemödanden att undanskaffa en fiende, som först anfaller detsamma. — Jag ber dock Herrarne betänka vårt hafomflutna läge och deraf draga den konklusionen att Sverige-Norge är i en oskattbar vida bättre belägenhet än Preussen eller något annat fastland nu eller vid den af den ärade talaren omnämnda tidpunkten. Jag tror att det förefinnes en ofantlig skilnad emellan våra och de Preussiske eller andra kontinentalmaktens förhållanden och för min del vill jag hafva till protokollet antecknadt, att jag icke anser oss behöfva tillgripa på långt när så våldsamma mått och steg, som införandet af den allmänna värnpligten i dess fulla betydelse.

Jag har för öfrigt icke något yrkande att göra vid den föredragna punkten.

Herr Abr. Rundbäck: Frågan föll i går, såvidt jag kan finna, genom Första Kammarens beslut. Emellertid har Herr Key i dag formulerat en segerbulletin, som skall gå öfver hela landet och gälla såsom bevis på att förslaget dock tillvunnit sig Riksdagens majoritet. Ja, det må han verkligen göra, och jag medgifver, att han för egen del bör vara stolt öfver att hafva vid Riksdagens början kunnat samla omkring sitt förslag 102 ledamöter af denna Kammare och, ännu mera, att han kunnat under hela Riksdagen och ända till voteringen för ett sådant förslag som detta, sammanhålla hela detta antal. Detta är något, som jag för min del tror icke skulle hafva varit möjligt för mången annan. När han emellertid gått så långt i sitt framhållande af förslagets förtjenster, att han påstår att svenska folket en vacker dag skulle önska att rifva upp detsamma ur dess graf, så tror jag att hans påstående bör bemötas med en protest i folkets namn.

Herr Carl Anders Larsson, hvars ord jag för öfrigt alldeles icke vill tillmäta stor betydelse, har redan förklarar att landtmannapartiet

nu hade blifvit befriadt från alla dess förbindelser i afseende på förslaget och att detta aldrig vidare skulle komma att väckas till lif. Här har Herr Key således redan fått en protest mot förslagets upprifvande ur mullen. Jag tror äfven helt visst, att ledamöterna af nämnda parti skola, när de komma hem, blifva bra mycket mera välkomna, därför att de icke föra med sig en dylik härordning som den ifrågasvarande, än om de haft en sådan med sig.

För öfrigt ber jag att få instämma i hvad den siste talaren sagt emot generalen på stockholmsbänken, i anledning af dennes starka loford öfver förslaget och det myckna bifall, som kommit Herrar motionärer till del af vice ordföranden för "Värnpligtens Vänner", och sjelfva chefen för militarismen.

Jag yrkar afslag å punkten.

Herr And. Aug. Andersson: Med anledning af en talares på stockholmsbänken mot mig rigtade påstående, att jag skulle hafva helt och hållet förkastat de åsigt, som jag i fjor uttalade eller att jag icke ville sälja svenska ynglingens frihet för 30 silfverpenningar, får jag försäkra den värde talaren, att hans påstående så mycket mindre torde kunna få anses vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande, som jag icke ens *nu* vill, genom antagande af lottnings-systemet, sälja desse ynglingars frihet, fastän det pris derföre, som nu är i fråga satt, uppgår till 10,000,000 kronor, som dock är vida mera än 30 silfverpenningar.

Endast detta har jag velat få till protokollet antecknad, hvarjemte jag i öfrigt yrkar bifall till den föredragna punkten.

Grefve Sparre: På den tredje dagen af öfverläggningen i denna fråga har jag hittills alldeles tyst och lugnt åhört alla dessa temligen hvassa diskussioner, och jag skall icke bidra till att förlänga dem, utan blott bönfälla att Herrarne ville hålla sig till ämnet, att Herrarne lade å sido dessa personliga utfall, dessa uppräknanden af hvad den ene eller andre må hafva sagt eller förskyllat, samt att lägga bort alla dessa tillvitelser angående snikenhet å den ena eller andra sidan. Man kan ju lika väl säga till det ena partiet att det vill blifva qvitt de skatter, som trycka detsamma, som till motpartiet att det motsätter sig detta förslag af fruktan för alltför öfverdrifna nya skatter, men deremed vinnes ingenting. Låtom oss derföre så mycket som möjligt afhålla oss från alla dessa invektiv och tala lugnt om den sak, som föreligger till behandling. Detta är allt hvad jag önskar och velat säga.

Herr P. Nilsson i Espö: Herr Talman! Enligt naturens ordning plägar det vanligen efter några dagars storm inträffa några svallvågor och brytningar under någon tid innan hafvet lägger sig till ro. Så äfven här. Men vi skola hoppas, att det efter de meningsbrytningar, som under dessa dagar egt rum, hädanefter måtte inträda lugn, på det att Kammaren åter måtte kunna med den sans, som vederbör

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

återtaga behandlingen af de frågor, som ännu kunna återstå för Kam-
maren att handlägga.

Herr Wieselgren: Hufvudsakligen förekommen af Herr Grefve Sparre, vill jag blott påpeka otillbörligheten af vissa yttranden som talaren på Östgötabänken tillåtit sig i dag begagna. På samma gång, som han påminnte oss om det höga budet, att man skall älska sin nästa såsom sig sjelf, utkastade han mot landtmannapartiets "nästa" här i Kammaren beskyllningar, som klarligen visa att han handlar i rak strid mot den sats, han åberopat. Jag tror mig ega skäl att svara honom med ett ordspåk, hvars djupa innebörd han torde hafva förgätit om än han mins dess lydelse: *läkare, läk dig sjelf!*

Då man hörde hans tal om embetsmännen och deras stora löner hvilka senare det "skattdragande folket" finge betala, skulle man nästan kunna tro honom anse sig lefva i Preussen. Der äro verkligen, om jag icke är origtigt underrättad, embetsmännen skattefria. Här åter äro de det icke, de äro "skattdragande" likaväl som, ja proportionsvis till och med *mera* än någon annan del af folket, — jag vågar fråga om det väl finnes någon samhällsklass, som får sina inkomster så noggrant beskattade, som just embetsmannaklassen? utaf det "skattdragande folk", af hvilket deras löner betalas, lära väl således embetsmännen sjelfve utgöra en ganska beaktansvärd del.

Samme talare yttrade slutligen, att landtmannapartiet hädanefter icke någonsin skulle gå in på ett så frikostigt, ett så många uppoffringar kräfvande förslag, som det, hvilket i går afslogs. Dervid uppställer sig för mig den frågan: innebär då detta landtmannapartiets förslag *mera* än hvad som verkligen behöfves för fosterlandets försvar? Skulle så vara förhållandet, -- hvarföre då framlägga detsamma? Eller innebär det *icke* mera än hvad fosterlandets värn nödvändigt kräfver? Jag frågar då: huru kan en svensk man djerfvas säga, att landtmannapartiet, som representerar en så stor del af Sveriges folk, icke vidare vill ingå på att för landets försvar offra hvad som för detta heliga ändamål, efter deras egen mening, är oundgängligen nödvändigt? Jag för min del sätter Svenska allmogen för högt för att vilja misstänka dess representanter att kunna hysa sådana tänkesätt

Herr C. F. Toll instämde med Herr Wieselgren.

Herr Ola Månsson: Jag hade icke ämnat förlänga denna diskussion, så framt jag icke ansett mig böra upptaga till bemötande ett yttrande af en talare på smålandsbänken, Herr Abraham Rundbäck. Men det händer väl nu, att han, sin vana trogen att, sedan han utkastat sina giftiga ord, lemnar sin bänk för att slippa höra hvad man kan hafva att derå svara, icke är i Kammaren tillstädes. Den värde talaren uttalade sitt klander emot Herr Key derföre att denne kunnat kring sitt förslag samla ett så stort parti samt kunnat så länge hålla detta tillsammans. Jag ville derå svara, att det icke är Herr Key, utan idéernas makt, som verkat denna sammanhållning.

Han yttrade vidare att förslagets anhängare skulle blifva mera

välkomnade af sina kommittenter i fall vi komme hem utan att hafva kunnat genomföra vårt förslag till ordnande af landets försvar, än om detta förslag blifvit antaget; men om det vore på detta sätt, som vi skulle helsas välkomna till hembygden, så vore det åtminstone med andra toner, än dem, som ljudit i pressen och på andra håll.

Jag har endast velat säga detta och inskränker mig i öfrigt till att yrka bifall till Utskottets förslag dock med de förändringar, som finnas omförmälda i den af åtskilliga ledamöter inom denna Kammare vid betänkandet fogade reservation.

Herr Uhr: Då jag i går ej yttrade mig i denna fråga, ber jag att få förklara anledningen dertill, äfvensom gifva skäl för mitt förhållande i frågan. Förhållandet är det att folket är alldeles förskräckt för den allmänna värnpligten i hela dess utsträckning, och sådan som jag hört många talare här vilja hafva den, nemligen att samtliga värnpligtige skulle vara fullt öfvade till krigsdugliga soldater. Då, enligt detta förslag, de värnpligtige icke skola öfvas så lång tid och derigenom icke heller så många dagar dragas från jordbruket eller näringarne, har jag slutit mig till detsamma, emedan jag anser, att det håller en god och lämplig medelväg. Ett förslag med längre öfningstid är ett plågoris för landet och kan ej af mig antagas, synnerligast emedan det drabbar alla dem, som stå under strecket, och som icke ens få deltaga i öfverläggningen om försvarets ordnande. De fattige äro icke representerade i Riksdagen, och det är att befara, att, om värnpligten så utsträcker, att hvarje man skall blifva en fullt utbildad soldat, detta kommer att mest drabba de fattige. Då man åter säger, att det nu framlagda skall blifva så dyrt, så tröstar jag mig dermed att kostnaderna komma att drabba icke så mycket de fattige som dem, hvilka hafva råd att betala. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren det förevarande momentet.

Mom. e). var af följande innehåll:

Stammens nummerstyrka, tjenstetid och anskaffningsätt bestämmas genom en *lag om upprätthållande af härens stamtrupp*, hvartill förslag blifvit af Utskottet uppgjort och utlåtandet bilagdt.

§ 1 i berörda lagförslag upplästes, lydande sålunda:

Vid hären skall finnas *stamtrupp för alla vapen till en nummerstyrka af sammanlagdt trettiotusen man*. I denna nummerstyrka inberäknas *de, som inom stammen till befäl utbildas, äfvensom vice korpraler och det spel, som icke tillhör fasta befälskadern.*“

Rörande denna paragraf anförde

Herr Lyth: Då jag i går afton icke fick tillfälle att anföras skä-

Angående
landt-försvarets
ordnande.
(Forts.)

len, hvarför jag ansett mig icke kunna med min röst bidraga till framgången af Utskottets förslag i dess helhet och då den nu föredragna punkten särskildt är en af dem, hvars godkännande varit mig omöjligt, anhåller jag nu att med några ord få angifva min ståndpunkt i denna fråga, öfvertygad som jag är, att Kammaren tålmodigt vill skänka mig några minuters uppmärksamhet. Jag får då säga att, enligt min uppfattning, vårt fädernesland är för fattigt att på en gång kunna bära kostnaderna för en värfvad här med en någorlunda fulltalig yrkeshär; såsom jag anser den rättast böra kallas, en yrkesarmé och derjemte hafva en folkhär. Jag tror att vi måste nöja oss med att hafva ettdera af dessa såsom hufvudsak. Om vi nu bestämma styrkan af den stamtrupp, som skall alltid underhållas, till 30,000 man, så blir den för liten såsom hufvudsakligt försvar; såsom bisak åter är den för stor. Det är ju, mine Herrar, alldeles tydligt att, om vi skola hafva en stamtrupp, det vill säga en yrkesarmé, så är 30,000 man för litet; låtom oss då, såsom jag anser vara det rätta, rotera den jord som ännu är oroterad, må städerna dertill åläggas att uppställa ett visst antal soldater och må alla medborgare lika deltaga i bördorna för försvaret efter samma grunder som nu jorden, och jag är öfvertygad, att vi på detta sätt skola kunna uppställa en stamtrupp af för vårt land erforderlig styrka, fastän våra söner på detta sätt komma att få sin plats i andra uppbudet af fäderneslandets försvarare, en plats som jag anser vara för dem mindre hedrande. Men vilja Herrarne att försvaret hufvudsakligen skall grundas på allmän värnpligt, men att en stamtrupp ändock bör finnas, nå väl, bestäm då dess styrka till en tredjedel t. ex. af den nu föreslagna, till 10,000 man, eller hvad som kan anses oundgängligt för specialvapnen och för parad- och garnisonstjensten i hufvudstaden och i våra fästningar. En sådan här kan landet möjligen hafva råd att underhålla och då skola vi äfven kunna bekosta våra egna ynglingar den utbildning, som gör dem skicklige att i faraus stund deltaga i fosterlandets försvar. Och dessutom, om vi nödvändigt skola hafva en stam, då är den vi redan hafva vida att föredraga framför en sådan som af Utskottet föreslås. I det hänseendet ber jag att få fullkomligt instämma med en ärad talare på hallandsbänken, Herr Bruhn, att jag anser en trupp, som under större delen af sin tjenstetid går utan sysselsättning, aldrig kunna blifva, åtminstone i moraliskt hänseende, en duglig stam och passande till stöd och ledare åt våra söner i farans och krigets stund. Detta är för mig ett alldeles afgörande skäl att afslå förslaget, ehuru jag eljest i många punkter gerna skulle kunna biträda detsamma. För min del anser jag slutligen dem, som klandra rust- och rotehållarne för det de vilja blifva qvitt den börda, som nu tungt hvilar på jorden, hafva mycket orätt. Rust- och rotehållarne hafva fullt fog att fordra aflyftandet af denna börda, om deras söner skola åläggas intaga första linien i vår här. Men på samma gång anser jag att, om vi alla vilja åtaga oss att lika dela bördan, då förfaller ock all giltig anledning till vidare klagomål från rust- och rotehållarnes sida.

Ännu en gång, antingen må vi uppsätta en stam fullt tillräcklig för ett betryggande försvar, eller ock bygga försvaret på värnplig-

ten och då hafva en mindre stam, som vi kunna underhålla utan alltför tryckande kostnader.

Jag yrkar afslag å den föredragna paragrafen.

Herr Svensén: Då jag under försvarsfrågans behandling hittills icke haft tillfälle att uttala min mening, vill jag nu be att få förklara, att jag röstat med majoriteten. I afseende på den föredragna garantilagen ber jag att få säga några ord. Man har här sagt, att det fordras säkerhet, proprieborgen och garantier med mera, för att man skall kunna upprätthålla en stam på 30,000 man. Mig har det förefallit egendomligt, att man sagt, att garantier skulle lemnas åt samhället, att garantier skulle lemnas åt fosterlandet. Det är väl emellertid fosterlandet och samhället sjelft, som skall ge dessa garantier. Skall det då gifva dem åt sig sjelft. Jag har alltid ansett, att den nu föreslagna garantilagen vore alldeles öfverflödig. Nu finnes ingen garantilag, och jag föreställer mig att svenska folket i en framtid icke skall blifva mindre upplyst eller beredvilligt än hittills till uppoffringar, som äro nödvändiga för landets försvar. Men sådan lagen här blifvit framlagd, har jag biträdt densamma, och jag hade icke skolat orda derom, om icke af reservanterne lottningen blifvit ifrågasatt bland garantierna. Svårigheten att rekrytera — säger man — nödvändiggör lottning. Men då Utskottet, i likhet med motionärerne, ej ansett sig böra föreslå någon annan grund för stamsoldatens anskaffande än den nu varande, eller frivillighetens, har det ej heller funnit skäligt att hädanefter mer än hittills anlita någon nödfallsutväg för att hålla stammen fulltalig. De vakanser, som hittills förefunnits, hafva uppkommit till följd af befälets önskan att förstärka sina regementskassor, men icke till följd af någon omöjlighet att rekrytera, och några skäl hafva ej blifvit anförda, som kunna visa, att rekryteringen skulle blifva svårare, om den uteslutande öfvertoges af staten. Förslaget att å Kongl. Maj:t skulle medgifvas rätt att, så vidt icke ett tillräckligt antal stamsoldater skulle mot skälig aflöning erhållas, i nödfall bland de värnpligtige uttaga det felande antalet genom lottning, har Utskottet ansett vara en öfverflödig kraftåtgärd, och uti sättet att genom slumpens tvång utse äfven en ringa del af dem, som skulle vara de värnpligtiges närmaste ledare, och som följaktligen i krig skulle företrädesvis bära stridens ansvar och börda, ligger något synnerligen motbjudande. En ny härordning bör, så vidt möjligt är, redan från början vinna förtroende hos folket, hvartill oefftergifligen hörer att den lagtvungna krigstjenstskyldigheten varder för alla utan undantag lika, och hvad derutöfver fordras särskildt godtgöres. Skulle nu, i rak strid med denna grundsats, en del af de värnpligtige utan eget åtagande och utan rimliga orsaker tvingas till tyngre krigstjenst än de öfrige, och skulle således för en och hvar kvarstå den utsigten, att den blinda slumpen kunde störande ingripa i den verksamhet, han för sig utstakat under sina bästa ungdomsår, och kanske dermed gifva en missriktning åt hela hans lif — då först hade det lyckats att göra den nya härordningen förhatlig för hvar

Angående
landförsvarets
oräknande.
(Forts.)

man. Och hade det väl kommit derhän, att medborgarens heligaste pligt, försvaret af fäderneslandets frihet, genom ovisa lagstadganden blifvit förvandlad till hans förhatligaste börda, så kunde väl fosterlandsvännen vara berättigad till farhågor, om en gång uppfyllandet af denna pligt toges i anspråk. Skulle dertill, tvärt emot Riksdagens beslut 1872, rätt till legning eller byte medgifvas för den utlottade, så vore saken derigenom visserligen icke förbättrad.

Jag skall inskränka mig till det nu sagda angående det föredragna förslaget och förbehåller mig att, då förslaget till lag om den allmänna värnpligten föredrages, vidare få yttra mig.

Friherre Leijonhufvud: Jag har begärt ordet endast i anledning af Herr Lyths yttrande, att den föreslagna stamtruppen skulle vara för stor. Herr Lyth står på den rena värnpligtens grund, hvilket ju är hans rätt, och då skall förhållandet naturligtvis gestalta sig något annorlunda; men jag ber deremot få påminna om chefens för Landförsvarsdepartementet yttrande i början af diskussionen i förrgår, att vid en organisation af stam och beväring, den förras styrka och öfningstid vore väsentligen beroende af den öfriga arméns, d. v. s. beväringens, styrka och öfningstid. Med det betydliga antal beväringen efter detta förslag skulle få samt med den ringa öfning, som skulle komma icke blott en del af beväringen utan äfven stammen till godo, äro, efter mitt förmenande, 30,000 man icke för mycket, hvilket äfven framgår af de mobiliseringsplaner, som Utskottet här bifogat.

Ett annat uttryck af Herr Lyth, nemligen att *landtmannapartiets söner* skulle utgå i första linien, vill jag endast påpeka, ty, då det uppenbarligen var en missägning, kommer han väl att rätta det sjelf.

Herr Key: Jag skall inskränka mig till att endast anhålla om Kammarens bifall till paragrafen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef den förevarande paragrafen af Kammaren godkänd.

§ 2.

Denna paragraf var så lydande:

»Stamsoldat skall anskaffas genom frivilligt åtagande och mot den aflöning, som kan blifva erforderlig.»

Herr Key yttrade: Jag anhåller om bifall till paragrafen.

Herr Hedin: Jag skall icke besvära Kammaren med att höra motiveringen till det förslag till förändrad lydelse af denna paragraf, hvilket jag i måndags omnämnde; jag vill endast erinra Kammaren om dess lydelse och hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till den nya paragrafen, med ett litet tillägg, så lydande:

§ 2.

Stamsoldat antages i främsta rummet bland dem, som frivilligt anmäla sig att ingå i stammen mot en af Kongl. Maj:t och Riksdagen bestämd aflöning.

Från och med tredje året efter det, då denna lag träder i kraft, eger Kongl. Maj:t, der nödigt antal stamsoldater på ofvan nämnda vilkor icke erhålles, att förordna, att det bristande antalet genom lottning skall uttagas på sätt och i den ordning, som värnpligtslagen närmare bestämmer. Genom lottning uttagen stamsoldats tvungna tienstetid i stammen är ett år. Dock vare han skyldig att undergå en månads repetitionsöfning under nästföljande år.

Friherre Nordenfalk: Enligt hvad jag i går yttrade, nödgas jag motsätta mig ett bifall till denna paragraf. Ehuru jag hade tänkt yrka bifall till reservanternes förslag, finner jag mig dock oförhindrad att i hufvudsak instämma med den näst föregående talarens modifikation deraf. Jag inser väl, att det icke finnes stor sannolikhet för, att ett sådant förslag nu här skall bifallas; men jag kan likväl icke underlåta att uttala min öfvertygelse, att, till dess någon annan utväg blifvit funnen, lottningen nödvändigtvis måste sättas såsom sista resursen för stammens anskaffande.

För min del kan jag icke dela uppfattningen om det »hemska» i lottningen, som man här så många gånger framhållit; för mig framställer sig denna sak på följande sätt. Staten säger: jag har icke råd att fullständigt öfva alla; en del — hvilket visserligen i nödens stund är för dem och mig en olägenhet — måste nöja sig med att blifva mindre öfvade. Den del af landets ungdom hvilken jag gifver förmånen af en bättre och fullständigare öfning, måste uttagas antingen frivilligt eller genom lottning. — Jag tror ej heller, att följderna för dem, som träffades af lotten, skulle blifva så beklagliga, som man här velat påstå.

På de grunder jag förliden gårdag anförde, har jag ansett mig böra förena mig i yrkandet om bifall till paragrafen i den form, den siste ärade talaren angifvit.

Herr Carl Ericson: Vid remissen af ifrågavarande motioner tog jag mig friheten att uttala mina betänkligheter mot den ifrågasatta garantilagen. Dessa betänkligheter voro af, så att säga, konstitutionel art; men sedan emellertid blifvit för mig påpekadt — hvilket icke borde varit behöfligt, då jag bort känna den saken förut — att redan i närvarande stund för stammens bestånd finnas garantier, lika bestämda som de, hvilka blifvit i denna garantilag ifrågasatta, samt jag icke kunnat bestrida detta inkast, så har jag ansett mig böra låta mina konstitutionella betänkligheter vika.

Frågan om lottningen har af mången framhållits såsom en fråga af mycket stor betydelse, och de män, som ansett den vara af stor betydenhet, söka finna denna betydelse dels ur, så att säga, rent sedlig synpunkt och dels ur rent militärisk synpunkt. Jag måste bekänna,

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

att min uppfattning icke är densamma; och att jag icke kan tillerkänna lottningen så stor betydelse, som mången gjort. Herrarne böra lätt inse, att det är med en viss tvekan, som jag uttalar denna min uppfattning, hvilken så vidt skiljer sig ifrån den uppfattning, som uttalats af män med stor erfarenhet och rikt omdöme, för hvilka jag under min tjenstetid lärt att hysa den djupaste aktning; men det är ju möjligt, att denna min skiljaktiga uppfattning beror derpå, att jag med lifligare känslor ser det beklagliga tillstånd, hvori vårt försvar i organisatoriskt hänseende för närvarande befinner sig, eller också derpå, att jag med lifligare känslor ser de obestridliga fördelar, här föreliggande härordningsförslag erbjuder. Möjligen är också orsaken till min olika uppfattning att söka helt enkelt i min bristande erfarenhet eller af mitt ringare omdöme.

De Herrar, som finna frågan om lottningen vara af stor vigt ur rent sedlig synpunkt, anse naturligtvis, att svenska folket står på en särdeles hög sedlig ståndpunkt. Jag tror icke jag misstager mig, om jag påstår att sedligheten inom de flesta europeiska länder, der lottning är införd, står lika högt som hos oss; och att svenska folket skulle stå framför de flesta europeiska folk i sedligt afseende, är sannolikt en missuppfattning; åtminstone ådagalägger beklagligtvis icke statistiken ett sådant förhållande.

Jag tror icke att denna motvilja mot lottningen har så djupa rötter, utan att denna opinion är, så att säga, fabricerad. Jag återkallar i Herrarnes minne att Kongl. Maj:t för ungefär 12 år sedan framlade för Rikets Ständer ett härordningsförslag, enligt hvilket lottning i vissa fall för de värnpliktige stadgades. Pressen kastade sig med yttersta häftighet öfver detta förslag, man kallade det blodslottning, med flera förfärliga namn. Samma organer af pressen finna vi nu med lifligaste värma försvara lottningen. Häraf synes framgå att man i denna fråga gjort sig skyldig till vissa öfverdrifter. Ser jag åter saken från rent militärisk synpunkt, så säges att lottningen är en nödvändighet. Skola vi då icke kunna anskaffa erforderligt antal frivillige stamrekryter utan att lottningen står som en *ultima ratio*, en sista nödfallsutväg? Jag svarar härpå, att jag tror sådant vara möjligt; åtminstone synes mig tiden icke nu vara inne att antaga lottningen. Om den dag skulle inträffa, då erfarenheten visar, det man ej kan erhålla frivilliga, då är tiden inne att antaga supplementarlottning. Nu skall måhända mången säga, att detta är ett lättsinnigt tal; men, mine Herrar, det kan vara olika åsigtter om hvad med lättsinne i detta fall bör förstås. Möjligen skulle min känsla säga mig att lättsinnet är att finna hos den eller dem, som ej med mera tillmötesgående behandla föreliggande förslag.

Såsom bevis för den stora svårigheten, ja, man säger omöjligheten, af den föreslagna frivilliga rekryteringen har man jemfört denna med den nuvarande värfningen; en sådan jemförelse bör, såsom jag tror, utfalla till beständ fördel för rekrytering af den nya stammen. Den nuvarande värfvade armén har, det kan icke bestridas, för närvarande opinionen mot sig. Denna ovilja mot den värfvade armén eller, med andra ord, mot garnisonslifvet har förut varit befogad, och

man vänder icke om en opinion i en handvändning. Numera är den icke befogad, ty nu behandlas folket i garnison utmärkt väl, hvilket deremot icke varit förhållandet för kort tid tillbaka.

Vidare är att märka, att den nuvarande värfvade arméns aflöning är ganska underlägsen den nu föreslagna aflöningen till stamsoldaten; hvartill kommer att det obestriddigen förefinnes en ganska väsentlig skilnad mellan de förbindelser en värfvad soldat åtager sig enligt nu varande och den föreslagna nya härordningen. Den nu varande värfvade soldaten förbinder sig i allmänhet till tre års tjänstgöring, som hufvudsakligen består af ren garnisonstjänst. Det manskap åter, som komme att anställas i den föreslagna nya stammen, tinge sig icke såsom hufvudsak ålagdt vakttjänstgöring eller ren garnisonstjänst, utan snarare kan man säga genomgåendet af en krigsskola. Vidare ligger en icke oväsentlig skilnad mellan den nuvarande och den föreslagna nya stamrekrytens vilkor deruti, att, under det den förre efter att i de flesta fall af särskilda orsaker hafva nödgats taga värfvning, föres från sitt hem till en ofta aflägsset belägen garnisonsort, för att der tjänstgöra, den senare deremot förlägges under sin tjänstgöring inom hemorten och ryckes således icke ifrån utan står i ständig beröring med sina vänner och anförwandter. Det är således ej oväsentliga skiljaktigheter mellan den nuvarande och den ifrågasatta värfvningen.

Om jag nu åter skulle anställa en jernförelse mellan anskaffandet af folk till indelta armén och till den föreslagna nya stammen, tror jag äfven denna jernförelse komme att utfalla till den senares fördel. Det kan icke bestridas att det ligger något lockande för en ung man deruti att han genom att taga engagement vid indelta armén genast förvärfvar sig en stuga eller ett torp, med ett ord, ett hem. Men, mine Herrar, för hvilka unge män utgör egentligen detta något så lockande? Jo, för de unge män som vilja gifta sig och bilda sig ett hem så snart de hunnit myndig ålder.

Gå vi till ett indelt rekrytkompani, så torde jag icke jäfvas i det påståendet, att, om ock icke alla desse unge män äro gifta, de dock i de flesta fall äro fästade vid en qvinna. Tänka vi oss åter den större delen af landets unga, manliga befolkning och för hvilken äktenskapet redan vid dessa unga år naturligen icke innebär någon lockelse, så skall det för desse unge män, enligt min uppfattning och efter min känsla af frihet och oberoende tvärt om vara motbjudande att binda sig för hela lifvet. Deremot torde bland desse mången yngling finnas, som kan vara benägen att för 3 eller 6 år inskrifva sig i den här föreslagna nya stammen, under det han, såsom jag förut framhållit, sannolikt aldrig skulle vilja binda sig för så lång tid, som tjänstgöringen vid indelta armén i allmänhet kräfver. Förhållandet vid indelta armén är det, att soldaten har ganska svårt att blifva fri från sitt engagement; han är i regeln bunden för hela lifvet. Då jag gör dessa betraktelser och jernförelser, så kommer jag till det resultat, att den här ifrågasatta värfvningen skall lättare gå för sig än den nu varande vid indelta armén.

Såsom jag nyss nämnde, anser jag icke frågan om lottningen

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

vara af stor betydelse hvarken ur rent sedlig eller ur militärisk synpunkt. Berodde derfore förslaget framgång derpå, att lottning antages, så skulle jag icke tveka att gå in på denna åtgärd. Men då så icke är förhållandet, kan jag alltså följa min böjelse, och i detta hänseende yrka bifall till föreliggande punkt.

Jag har under den vidlyftiga öfverläggning, som egt rum om denna fråga, förut icke alls upptagit Herrarnes tid och skall ej heller för ögonblicket länge göra det. Jag ber endast att få beröra ett par yttranden, som här blifvit fälda. En ärad representant från Bohuslän lyckades i går förmiddag att på ett förträffligt sätt med endast tvenne siffror framhålla den väsentligen ökade försvarskraft, som det här föreliggande förslaget skulle erbjuda mot hvad vårt nuvarande försvar förmår. Då denne representant lika litet som någon annan lärer vilja bestrida, att i detta förslag är långt bättre sörjdt för befälstillgången än hvad för närvarande är fallet, så gifver han ett direkt bevis för förslaget öfverlägsenhet, då han, på samma gång han upplyser, att öfningsdagarna för närvarande uppgå till $1\frac{1}{2}$ million årligen, påpekar, att enligt detta Utskottets förslag öfningsdagarnas antal skulle blifva omkring 6 millioner om året. När nu behofvet af befäl enligt detta förslag skulle blifva bättre tillgodosedt än hvad det nu är, så torde man vara ganska berättigad att betrakta öfningen såsom en temligen direkt mätare på landets försvarskraft efter det ena eller andra systemet. Enligt denna beräkning skulle försvarskraften efter Utskottets förslag blifva fyra gånger större än den vi nu ega. Ty försvarskraften ligger icke deri, att man har en massa folk på papperet, utan försvarskraften beror på huru det folk man har blir öfvadt.

Samme aktade talare framställde, antagligen till majoriteten eller landtmannapartiet i denna Kammare, den frågan: "hvilket förslag är detta?" Och han besvarar denna fråga så: "jo, det är 1875 års förslag!" Jag förmodar att han med detta svar menade, att nu den dörr vore öppnad, genom hvilken vi skulle gå för att slutligen kunna förena oss om den uteslutande värnpligten. Häri instämmer jag med honom; det är också min uppfattning, och jag har derfor med värma omfattat det nu föreliggande förslaget. Men jag vill icke att vi skola *nödgas* antaga värnpligtsgrunden, utan jag vill, att vi på *öfvertygelsens* väg skola komma derhän.

En representant på upplandsbänken åter uttalade i förrgår stora betänkligheter mot förslaget. Han underkastade detsamma en som det tycktes mördande kritik, och vid jämförelsen mellan detta och andra förslag återkom han till sitt ideal — 1871 års förslag. Detta sistnämnda förslag föreligger ej nu, men jag ber honom vara öfvertygad att, om detsamma ännu en gång skulle lefva upp, så skall jag för min del, min pligt likmätigt, ej underlåta att öfver detsamma uttala mitt omdöme. Han anförde exempel från Frankrike. Det förvånar mig att en person med så mycket omdöme kan göra en sådan jämförelse, då ju värfning i Frankrike vid den tiden gälde 7 års oafbruten garnisonstjänst, då här deremot är fråga endast om $10\frac{1}{2}$ månader. Han framhöll att rekapitulanter i Frankrike kostat en lega af ända till 3,000 francs. Det är sant, men denna summa utbetalades

ej ärligen till rekapitulanten, utan endast den dag, han tog rekapitulation. Vidare framhöll talaren att värfningen blef så dyrbar, att Frankrike såg sig tvunget frångå hela systemet år 1867. Dyrheten var ej anledningen till denna förändring, utan låg den uti den omständigheten att den man, som vid nämnde tidpunkt stod i spetsen för Frankrikes krigsstyrelse, hade blick för tidens kraf. Han insåg, att det icke är med gamla soldater, man ökar ett lands försvarskraft, utan att styrkan ligger i den lifliga omsättningen inom armén genom införandet af yngre elementer i densamma. Hade denne mans åsigtter fått göra sig gällande och icke nationalförsamlingen med kortsynt blick uppstått hinder, så hade utan tvifvel en friskare fläkt blåst genom den franska armén, och måhända hade då häfden icke haft att på sina blad anteckna ett Sedan.

Jag skall icke längre sysselsätta mig med de föregående dagarnes diskussion, ehuru åtskilliga anföranden, som hållits, kunde vara särdeles eguade att besvaras. Men det tillkommer icke mig att dermed upptaga Kammarrens tid nu, då det är fråga endast om den föredragna punkten, till hvilken jag yrkar bifall.

Friherre Leijonhufvud: Jag skall vara ganska kort. Vid diskussionens början hade jag tillfälle yttra mig äfven om denna punkt eller åtminstone om dess konsekvenser, och det enda jag nu skulle vilja säga vore, att i fall båda Kamrarna beslutat att i hufvudsak antaga i frågavarande lagförslag och Riksdagen således skulle ingå till Kongl. Maj:t med detsamma, så hade jag för min del instämt i Herr Hedins yrkande.

Med afseende å lottningen har jag jemväl redan yttrat min tanke. I likhet med Herr Carl Ericson tror jag att man i allmänhet uppfattar lottningen något strängare än man har skäl till. Det är verkligen ej så farligt, och det är min öfvertygelse, att vi förr eller senare komma att antaga ett förslag, i hvilket lottning icke är utesluten. Då Herr Carl Ericson trodde, att någon skulle beskylla honom för lättsinne, och å andra sidan förmenade, att jag och med mig liktänkande skulle förfarit lättsinnigt, så tager jag icke detta åt mig på något sätt.

Herr O. Toll: Då jag i förrgår hade ordet, underkastade jag förslaget en efter min förmåga fullständig granskning och kom till det resultat att jag icke kunde acceptera detsamma. Men jag sade också, att jag ej ville göra något yrkande och att jag skulle kunna godkänna förslaget med vissa modifikationer. Jag afsåg dermed egentligen att garantier borde anskaffas till säkerhet för att få stamtruppen fulltalig. Jag håller före att lottning är något, som förr eller senare måste antagas, emedan det synes mig vara det enda sätt, hvarpå en värnpligtsstam kan suppleras. Jag är således fullkomligt enig med Herr Hedin i hans uttalade förslag, hvori jag instämmer, och kan lifligen instämma med Herr Carl Ericson angående lottningens sanna och verkliga betydelse. Det förefinnes ej ett så djupt hat hos folket med afseende å lottningen, som man förmenat, och det skulle säker-

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

ligen ej vara fariigt att använda detta sätt för att betrygga stammens bestånd.

Jag vill ej upptaga Kammarens tid, utan inskränker mig till att yrka bifall till Herr Hedins förslag.

Herr Casparsson: Till svar på Herr Carl Ericsons anmärkningar vill jag säga, att när man som jag icke är fackman och anför fakta, så måste man stödja sig på auktoriteter. Jag har gjort det. De siffror, jag anför, äro hemtade ur »Block's Statistique de la France». Han uppgifver der att rekapitulanter antogos i Frankrike under den period, hvarom jag talade, på 5 år. Möjligen har han misstagit sig, men så uppgifver han det. Talaren nämnde att för våra stamsoldater gälde det endast $10\frac{1}{2}$ månaders öfning. Så har ej jag uppfattat Utskottets förslag. Jag tror för min del, att Utskottet föreslagit att stamsoldats tjenstetid skall beräknas från 3 till 6 år och att, om Kongl. Maj:t finner lämpligt, tjenstetiden för en del af stammen ytterligare kan utsträckas.

Grefve Björnstjerna: De bland Herrarne, som möjligen påminna sig mina yttranden i denna fråga vid föregående tillfällen, vetanogsamt, att jag ej är någon vän af lottningen. Detta hindrar emellertid icke, att det förefaller mig omöjligt för regeringen att antaga en lag, sådan som denna, den der icke lemnar någon säkerhet för stammens fulltaliga bestånd. För min del hyser jag visserligen ej — såsom fallet är med ganska många bland Kammarens ledamöter — någon fruktan för att den nya stammen skall blifva moraliskt dålig. Jag kan deremot icke neka till att brist måste uppstå, då det erforderliga rekrytantalet är så stort som här: 6—7,000 för armén, hvartill ytterligare kommer för flottan minst 1,000, således tillsammans nära 8,000 man årligen. Då nu en åldersklass af beväringen, enligt Utskottets egna beräkningar, uppgår till omkring 22,000 man, måste ju en tredjedel af en hel årskontingent hvarje år värfvas. Detta är ett så stort antal, att förlåtligt är om man betviflar möjligheten att anskaffa den erforderliga styrkan, och säkert är, att man icke öfver hufvud kan få karlarne för en årslön af 150 kronor. Det är redan af en regementschef från Skåne — den bland våra provinser, der man säkerligen får soldater för bästa priset — upplyst, att man omöjligen der kan erhålla rekryter för 150 kronor. Af en talare från Norrland, likasom af flera andra, har jag hört att det icke är tänkbart att i denna del af landet erhålla en rekryt för ens dubbelt denna summa. Då det nu icke är tänkbart att betala en stamsoldat i Norrland med 300 kronor, då en i Skåne blott har 150 kronor; förefaller det mig alldeles klart, att den föreslagna summan är för låg. Jag tillåter mig återupprepa, hvad jag nyss sagt, man kan icke gifva större lön åt den ena stamsoldaten än åt den andra. Det skulle väcka för mycken ovilja, om man det ena året betalade en karl 150 kronor och året derpå med 300 kronor. Den skickligare, mera öfvade skulle på detta sätt få mindre betalt än rekryten. Detta låter sig icke göra. Vid nu varande värfvade armén är derföre städjan och årslönen lika för alla,

ehuru den ene kan vid anvärfvandet få en och annan krona mera i handpenning än den andre.

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Det förefaller mig således alldeles gifvet att den af Utskottet beräknade summan för arméns rekrytering är alldeles för låg. Skulle man vilja öka den, ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att en tillökning af allenast 50 kronor pr man motsvarar $1\frac{1}{2}$ million på det hela. Kostnaden för försvaret enligt Utskottets förslag, kommer då nära nog upp till samma summa som 1875 års förslag, och då måste medgifvas att detta senare i kraft och styrka är vida öfverlägset det föreliggande.

I motsats till föregående talare anser jag således garantier nödvändiga både för att utgifterna icke blifva allt för stora och att man kan vara säker på att stamtruppen blir fulltalig. Detta senare kan endast ske genom lottning. Man talar om »blodslottning». Jag kan icke förstå hvad dermed här menas. Det är ju icke meningen, såsom enligt 1871 års förslag, att de utlottade skola utgå först — visst icke! — Stammen är så obetydlig, att den endast bildar en kärna omkring hvilken beväringen skall sluta sig. Detta synes tydligt af Utskottets eget förslag, der sjunde årsklassen, som egentligen tillhör andra uppådet, dock är beräknad till stor del utgå i det första. Således: stammen går ut samtidigt med beväringen och utsättes icke för mera blods förlust än denna.

Jag ber ytterligare att få fästa uppmärksamheten derå, att lottning finnes i alla länder, der den allmänna värnpligten är införd. Till och med i Frankrike, der man utsträckt denna pligt allra längst, har man nödgats genom lottning uttaga en del till trägnare tienstgöring än de öfriga. Men lottningen förekommer äfven hos den enda stormakt, som icke antagit allmän värnpligt, utan bibehållit sin värfvade stam, England. År 1772 bestämdes der att milisen, afsedd till den stående härens förstärkning, skulle utgöra 60,000 man och att dertill en utlottning årligen skulle ske af personer mellan 18 och 36 år. Denna lottning har likväl icke behöft tillämpas, ty genom en parlamentsakt bestämmes hvarje år, att så länge milisen kan hållas fulltalig genom värfning mot den stadgade solden, lottning icke erfordras. I princip står saken dock kvar. Detta är just hvad här nu af mig förordas. Så länge den föreslagna stammens fulltalighet kan upprätthållas genom värfning mot en bestämd afföning, tillämpas icke lottningen, men då så icke längre kan ske, skall man ega rätt att tillgripa denna sista utväg. Man har sagt, att om lottning skulle införas, måste man äfven medgifva rätt till friköpning. Nej, visst icke, Jag vet åtminstone icke något land, der något sådant nu mera tillåtes. Man säger vidare, att den, som utlottas till stamsoldat i 6 år, kommer att för hela sin lifstid blifva soldat. Men hvar står det, att utlottningen afser en ständig tienstgöring i 6 år? Det är ju blott fråga om en rekryttienstgöring på $10\frac{1}{2}$ månader och sedermera en månads årlig repetitionsöfning. Det förefaller mig i öfrigt som om de herrar, hvilka anse sig alldeles säkra på att för den ifrågavarande summan erhålla tillräckligt stort antal rekryter, icke borde motsätta sig en supplementarlottning, som ju, om de hafva rätt, icke behöfver aulitas, i synnerhet sedan de nu från statsrådsbänken hört yttras, att lottning är

Angående
landtöfsvarets
ordnande.
(Forts.)

nödvändig för att förslaget skall af regeringen antagas. För min del instämmer jag i det förslag, Herr Hedin framställt.

Herr Åke Andersson: Efter den utgång frågan fått i Första Kammaren tycker jag att vi nu blott tala om, såsom man säger, påfvens skägg. Men då vi kommit in på frågan om lottning, påminner jag mig, att jag en gång väckt motion om upphäfvande af förbudet mot penningelotterier inom landet, men jag kan derföre icke med min röst bidraga till införande af någon slags lottning uti nu ifrågavarande hänseende; och jag hoppas, att den dag skall vara långt aflägsen, då Kamrarna blifva så sammansatta att Baron Leijonhufvuds spådom går i fullbordan, att vi få en stamtrupp eller beväringinstitution der lottning skall ifrågakomma.

Herr Bågenholm: Jag anhåller att få instämma i Herr Hedins yrkande om afslag å den föredragna paragrafen och bifall till det af honom framlagda förslag.

Herr Abr. Rundbäck: För min del anser jag lottning nödvändig för att man med säkerhet skall kunna påräkna stammens fulltalighet. Men å andra sidan anser jag lottningen så afskyvärd, att jag på inga villkor vill med min röst bidraga till införandet deraf. Jag skall derföre, om det blir votering, afhålla mig från att rösta. Det är blott detta som jag velat tillkännagifva.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets förslag som jemväl på antagande af den lydelse för ifrågavarande paragraf, som Herr Hedin föreslagit; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd samt företogs, enligt en nu uppsatt och godkänd omröstningsproposition af följande lydelse:

“Den, som godkänner § 2 i Särskilda Utskottets *förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp*, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren antagit följande lydelse för ifrågavarande paragraf:

§ 2.

Stamsoldat antages i främsta rummet bland dem, som frivilligt anmäla sig att ingå i stammen mot en af Kongl. Maj:t och Riksdagen bestämd aflöning.

Från och med tredje året efter det, då denna lag träder i kraft, eger Kongl. Maj:t, der nödigt antal stamsoldater på ofvan nämnda villkor icke erhållas, att förordna, att det bristande antalet genom lottning skall uttagas på sätt och i den ordning som värnpligtslagen närmare bestämmer. Genom lottning uttagen stamsoldats tvungna tjänstetid i stammen är ett år. Dock vare han skyldig att undergå en månads repetitionsöfning under nästföljande år."

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Voteringen visade 110 ja mot 31 nej; hvadan Kammaren godkänt Utskottets förslag.

§ 3 i det föreliggande lagförslaget lydde sålunda:

"1. *Stamsoldat anskaffas ur de värnpligtiges sex första åldersklasser, dock att, före det år värnpligten inträder, till krigstjänst duglige och i öfrigt lämplige ynglingar må till stamsoldater antagas, men icke vid någon af härens afdelningar till större antal än tjuugu procent af årskontingenten.*

2. *Stamsoldats tjänstetid får icke utsträckas öfver sex år, räknadt från den dag han inträdt i rekrytskolan, dock att denna tid, om Kongl. Maj:t finner sådant nödigt, kan förlängas intill det år, beväring från andra uppbådets sista årsklass skall öfvergå till landstormen, med iakttagande likväl att högst tio procent af stammens nummerstyrka vid hvarje regemente eller corps får utgöras af manskap med längre än sex års tjänstetid."*

Beträffande innehållet af denna paragraf yttrade

Grefve Björnstjerna: Jag skall bedja att få yttra några ord om första momentet. Då jag läste detta moment och der såg, att vid härens stamtrupp finge antagas minderårige ända till 20 procent af hela antalet, trodde jag detta vara ett tryckfel. I värnpligtslagen står nemiigen, att icke mer än 10 procent underårige får i beväringen inskrifvas. Vid sådant förhållande föreföll det mig otroligt, att man i stammen skulle få antaga dubbelt så många halv vuxna pojkar som i dess reserv, beväringen.

Jag finner dock nu att denna bestämmelse icke är något tryckfel. För min del anser jag att den motion, som blifvit framställd af de 102 inom denna Kammare, är i denna del vida bättre. Enligt nämnda motion kunde högst 10 procent af stammen utgöras af minderårige. Då jag förmodar att de 102 som underskrifvit denna motion äfvenledes anse densamma bättre än förslaget, hemställer jag att Kammareren beslutar att i detta moment måtte införas tio i stället för tjuugu procent. Jag frågar Herrarne sjelfva hvad det skulle blifva för stam om det inkom tjuugu procent 18—19 års ynglingar för hvarje år. $\frac{1}{5}$ deraf skulle då kunna bestå af omyndiga pojkvaskar. Detta kan icke leda till ordning och disciplin. En 18 års gosse är icke lämplig att leda 30 års karlar. Det är nog riktigt att man i stammen intager ett visst antal sådana underårige, på det att unge män som ämna utbilda sig till befäl må i tid kunna ingå i armén, men att utsträcka

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

detta antal till $\frac{1}{5}$ af hela stammens årskontingent kan väl icke vara annat än i högsta grad olämpligt.

Hvad vidare andra momentet beträffar, skall jag bedja att till en början få läsa upp detsamma. För min del anser jag att det saknar allt sammanhang och kan icke annat än väcka åtlöje. Det lyder som följer: "stamsoldats tjenstetid får icke utsträckas öfver sex år, räknadt ifrån den dag han inträdt i rekrytskolan, dock att denna tid, om Kongl. Maj:t finner sådant nödigt, kan förlängas intill det år beväring från andra uppbådets sista årsklass skall öfvergå till landstormen." I början af momentet stadgas således att stamsoldatens tjenstetid icke får utsträckas öfver 6 år och strax derefter att den kan förlängas till 12 eller möjligen än längre.

Jag kan för min del icke föreställa mig annat, än att det sista stycket tillkommit efter någon tillfällig votering, ty början och slutet af momentet höra uppenbarligen icke alls ihop. Då jag för min del icke anser det vara någon vinst för stammen, att en person kan stanna qvar deri som simpel karl i 12 eller 14 år, hoppas jag att detta stadgande måtte tagas bort. Jag finner det ganska nyttigt att några äldre karlar qvarstå i stammen, men dessa böra då vara korpraler, således beforderade. En gammal korpral är utmärkt nyttig genom den respekt han ingifver. Att deremot låta en karl, som icke kunnat befordras, stanna qvar i stammen i många år, detta bidrager icke att stärka denna stam. Då jag anser en hastigare omsättning inom stammen vara särdeles nyttig och då en af de största fördelar det nu föreliggande förslaget erbjuder är att man genom jemn omsättning af stamsoldater kan få en vida större styrka öfvad än den vår nuvarande indelta armé kan uppställa, anhåller jag att hela senare delen af mom. 2 måtte utgå.

Mitt yrkande blifver alltså att i mom. 1 ordet tjugu måtte utbytas mot tio och att sista momentet måtte erhålla följande lydelse: "Stamsoldats tjenstetid får icke utsträckas öfver sex år, räknadt från den dag han inträdt i rekrytskolan", samt att det återstående af momentets nuvarande lydelse måtte utgå.

Häruti instämde Herr *Carl Ericson*.

Herr Key: Hvad första punkten af denna § beträffar, voro, om jag icke misstager mig, alla inom Utskottet ense om den nu föreslagna lydelsen, och icke minst Herrar fackmän. Detta stadgande infördes, bland många andra skäl, för att underlätta rekryteringen och man ansåg att förändringen för öfrigt var en förbättring i stället för, såsom nu uppgifvits, en försämring. Att ett större antal unge mäns inträde i stammen var för denna en vinst, derom voro Herrar fackmän ense, och Utskottets öfriga ledamöter från Första Kammaren instämde i denna åsigt. Mycket skulle till stöd för åtgärden kunna anföras, om den hade någon praktisk betydelse i frågans nuvarande skick.

Hvad andra punkten åter beträffar, så ber jag att i anledning af den siste ärade talarens anmärkning få svara, att någon motsägelse

mellan första och andra delen af denna punkt icke finnes. Ty att stammens tjenstetid icke får utsträckas öfver sex år det är regeln; sedan kommer undantaget från regeln, hvilket är att för en viss del af manskapet i stammen efter de sex årens slut tjenstetiden kan få förlängas, dock icke för mera än 10 procent af stammens nummerstyrka vid hvarje regemente eller corps. Regeln är således att tjenstetiden icke i allmänhet får utsträckas öfver sex år, men undantaget är att högst 10 procent kunna få rekapitulera.

Det händer mångfaldiga gånger, att man uppställer principer eller regler, men vid en sådan regel fogar ett undantag, som för vissa fall kan ega tillämpning. Jag tror, att ett sådant förfarande äfven här kan försvaras, och yrkar derföre bifall till §:n oförändrad.

Herr Lasse Jönsson: Utom de skäl Herr vice Ordföranden i Särskilda Utskottet nu angifvit till svar å Herr Grefve Björnstjernas anmärkning, ber jag att få tillägga, att detta stadgande icke var någon uppfinning af de mindre erfarne inom Utskottet, utan det var ett förslag af de Herrar militärer, som der hade sin plats. Under öfverläggningen upplystes nemligen af Herrar generaler, att det var omöjligt att lära en karl att rida väl, om han började dermed först efter det han uppnått tjugo år, utan om han skulle blifva en duglig ryttare, så måste han börja dermed någon tid förut och helst vid 17 års ålder. Det var också klart att vid öfverläggningen om ett sådant förslag måste man tänka mera på hvad fackmännen yttrade, än på sin egen mening, synnerligen då detta förslag äfven i betydlig mån skulle underlätta rekryteringen, och nu är det verkligen förvånande att Herr kavalleriinspektören kan hafva en annan åsigt än den, som hystes af generalerne inom Utskottet; men det få de tvista med hvarandra om, jag tror dock att man träffat det rätta inom Utskottet. Under åberopande af de skäl Herr Key i öfrigt anfört, får jag derföre yrka bifall till den första punkten i denna §.

Hvad andra punkten beträffar, så var det ganska liten strid emellan oss öfriga inom Utskottet och Herrar militärer om den form den fått, derföre att vi voro ense om att fall kunde inträffa, då en så stor del af stammen på en gång afgick att, för skötseln af arméns hästar vid kavalleriet, artilleriet och trängen, ingen man kunde blifva kvar, som förstode sig på sådant. Samma förhållande kunde blifva med dem, som hade arméns materiel under sin vård samt sjukvårdssoldater och andra beställningsmän. Derföre ansåg man det icke kunna skada om det stadgades att Kongl. Maj:t skulle ega förordna det högst 10 procent af stammens styrka kunde få blifva kvar i tjensten, om de dertill vore villige och lämplige. Då sålunda omöjligen någon skada kan uppstå utan tvärtom nytta, om detta stadgande får kvarstå, så yrkar jag bifall jemväl till denna punkt oförändrad.

Herr C. A. Larsson: Då denna punkt afhandlades i Utskottet var jag bortrest, och när jag sedermera återkom, gjorde jag ungefär samma anmärkningar, som dem, Herr grefve Björnstjerna nu framställt. Då jag emellertid fick höra de skäl anföras, som legat till grund för

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landtöförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Utskottets beslut och som af den föregående talaren här blifvit framhållna, lät jag mig nöja dermed. Det är emellertid af ett annat skäl, som jag ber Herr Grefven icke sätta sig emot Utskottets förslag, och det är att han eljest skulle göra Herr Mannerskantz ledsen. Ty det var just han, som påyrkade antagandet af den lydelse, paragrafen här har, och detta af det skäl, att han ansåg att mera erfarna personer borde finnas som kunde användas att sköta och fodra hästarne. För min del kan jag icke finna annat än att han hade rätt deri, och är det derföre min åsigt, att paragrafen bör antagas i oförändradt skick.

Herr Abr. Rundbäck: Jag skall be att få instämna uti de anmärkningar mot förevarande punkt, som Herr grefve Björnstjerna framställt. Jag kan nemligen icke finna det annat än besynnerligt, att en femtedel af stammen skall bestå af omyndigt folk hvilka, oakadt denna sin ungdom skola vara ledare för personer, som vid myndig ålder börja att fullgöra sin beväringsskyldighet. Det tyckes väl dessutom, som om det skulle fordras att hafva mera kroppslig stadga och utveckling, än dessa ynglingar kunna hafva, för att utstå fältlivets möder och försakelser. Man har klandrat den indelta armén för att den skulle till stor del utgöras af en mängd gamla gubbar, hvilket klander dock är i och för sig obefogadt, då tvärtom af den indelta arméns manskap minst 90 procent äro under 40 år. Deremot vill man nu öfvergå till en motsatt ytterlighet i det att man, såsom Herr grefve Björnstjerna riktigt uttryckte sig, föreslår att sätta pojkvaskar till ledare för de värupligtige. Jag kan således icke finna det lämpligt att en så stor del af stammen skall bestå af underårige. Hvad nu särskildt kavalleriet beträffar, så, då jag hört att Herr grefve Björnstjerna begärt ordet, hoppas jag att han i egenskap af kavalleriinspektör lemna upplysning om, huruvida för detta vapen det kan vara behöfligt att Utskottets förslag uti ifrågavarande hänseende antages.

Grefve Björnstjerna: Hvad nu först beträffar förslaget, att 20 procent af hela årskontingenten skulle kunna antagas bland ynglingar, som ännu icke uppnått värnpligtsåldern, är det visserligen mycket ledsamt att höra, att mina kamrater generalerne inom Utskottet varit af en annan åsigt, än den jag tillåtit mig här uttala, men jag vågar dock tro att de vid närmare besinnande skola gifva mig rätt. 10 procent sådana ynglingar är nemligen mer än hvad som erfordras för att hafva tillräcklig tillgång på befälsämnen; att särskildt rytteriet skulle behöfva ett större antal minderårige för att deraf utbildade dugliga kavallerister, kan jag icke heller inse. Vid fyllda 21 års ålder kan man ännu ganska väl lära sig rida, dermed har ingen fara. Deremot anser jag dessa unga gossar vara alldeles försvaga att kunna uthärda en kampanjs strapatser, äfven om de för öfningarna i fredstid ega tillräckliga krafter. Detta är en allvarsam sak, hvarpå jag ber att få fästa uppmärksamheten. Enligt 1875 års förslag utgjorde dessutom årskontingenten för ett rytteriregemente 150 man.

Denna siffra är i Utskottets förslag nedsatt till 100, på samma gång den årliga afgången bland de värnpliktige beräknats betydligt lägre än enligt 1875 års förslag. Detta gör det till en ännu mera trängande nödvändighet att tillse, att den lilla numerär, som kommer rytteriet till godo, må utgöras af godt och dugligt folk, icke af halfvuxna gossar. Annu en gång tillåter jag mig upprepa, att det ligger i själva idén af stamtrupp, att denna skall tjena till föresyn och ledning för beväringen. Stamsoldaten bör väl då äfven hafva inne den ålder och den stadga, att han kan påräknas utöfva något inflytande på denna beväring, och att detta oftast blir omöjligt för en omogen yngling i ledet, och torde icke kunna bestridas. För mig är det dessutom svårt att förstå, hvarföre motionärerne, som sjelfve föreslagit 10 procent, nu äro så angelägne att få denna siffra höjd till 20 procent.

Hvad åter beträffar min anmärkning mot 2:dra momentet af denna §, måste jag beklaga att jag icke hörde Herr Keys svar. Emellertid tager jag för gifvet att Herr Key fortfarande anser sig hafva rätt, ty ännu har jag aldrig hört honom medgifva motsatsen. Andra menniskor kunna, när de få solklara motbevis, medge att de misstagit sig, men detta har, mig veterligen, aldrig händt Herr Key. Emellertid vågar jag fortfarande påstå, att för hvar och en som med eftertanke läser momentet, måste ordalydelsen förefalla mer än vanligt löjlig. En aktad ledamot af denna Kammare, på hvilken omdöme jag sätter högt värde, har enskildt frågat mig, hvarföre jag bryr mig om att framställa ändringsförslag i en lag som redan fallit. Jo, detta gör jag därför, att jag icke vill att man i en framtid skall förebrå mig, att jag genom stillatigande godkänt sådana oegentligheter som dem jag nu påpekat. Af detta skäl och oakadt min vänskap för Kapten Mannerskantz, kan jag icke frångå min öfvertygelse om hvad jag anser vara rätt. Jag vidhåller således fortfarande mitt framställda ändringsförslag.

Herr Lasse Jönsson: Jag tillåter mig erinra, att det ju alls icke är ovilkorligen föreskrifvet att dessa 10 procent alltid och vid alla tillfällen skola uttagas till hela antalet, utan det är öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att härom bestämma, och då ankommer det väl på vederbörande mönsterherre om rekapitulation skall tillåtas eller icke. Och icke är det väl heller så alldeles gifvet att alla rekapitulanter skola vara oduglige; det ankommer ju på vederbörande befäl att pröfva den saken; så att i det fallet synes mig den näst föregående talarens resonement vara ganska besynnerligt. För öfrigt kan det väl vara möjligt, att redaktionen i paragrafen kunde vara bättre; men om der förekommer något mindre väl valdt uttryck, så får man väl icke rigta klandret derföre endast mot Herr Key, utan om något fel är begånget, så är det Utskottet i dess helhet som derföre får bära ansvaret.

Herr Nils Larson: I likhet med näst föregående talaren håller jag före, att de som klandrat de i denna § föreslagna bestämmelser icke rätt uppfattat betydelsen deraf. Der är ju nemligen alldeles icke

Angående
landtförsvarets
ordnande
(Forts.)

föreskrifvet, att 20 procent af årskontingenten ovilkorligen skola tagas bland underårige, och icke heller att stamtruppen till 10 procent skall bestå af rekapitulanter. Dessa siffror äro maximital, utöfver hvilka man icke i något fall får gå; men eljest är det ju öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att i hvarje fall bestämma hvad som kan vara lämpligt. Och nog tror jag att Herr Grefve Björnstjerna kan hafva så mycket förtroende till Kongl. Maj:ts omdöme i detta fall, att han lika som Utskottet med full tillförsigt kan åt Kongl. Maj:t öfverlåta att gifva de närmare bestämmelserna härutinnan.

Herr Key: Jag vill blott yttra några ord till svar på Herr Grefve Björnstjernas något onödigt hetsiga replikerande af mitt förra anförande. Detta var påtagligen fallet, emedan han eljest icke gerna kunnat beskylla mig för att vara otillgänglig för hvarje, äfven den mest solklara bevisning, såsom han så anspråkslöst behagade benämna sitt föregående anförande. Jag yttrade emellertid blott att i *regeln* stamsoldatens tjenstetid icke skulle utsträckas öfver 6 år, men att *undantagsvis* denna tid kunde öfverskridas. Nu ber jag den ärade talaren vara god och helt lugnt bemärka att i §:n finnes en mellanmening, som talar om att såsom vilkor för dylika undantags medgifvande Kongl. Maj:t skall *pröfva det lämpligt*. Vidare heter det icke att tjenstetiden *skall* förlängas, utan att den *kan* förlängas. Jag tror mig således hafva gifvit goda skäl för mitt påstående, men skulle de dock icke för den ärade talaren vara tillfyllest, får jag, för att ytterligare förklara saken, lemna ett exempel. Den ärade talaren sjelf är i regeln en vän af den rena värnpligten, men vill dock, såsom ett undantag, i viss mån nu gå in på det förevarande härordningsförslaget. Jag hoppas att jag nu tydliggjort saken, och att i detta hans handlingssätt icke ligger en större motsägelse, än uti förevarande paragraf.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammaren godkände paragrafen i oförändradt skick.

§ 4 var så lydande:

“I allt, som, enligt de för rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning särskildt gifna bestämmelser, icke åligger rust- eller rotehallare, skall kostnaden för stamtruppens aflöning äfvensom för anskaffning och underhåll af hästar till stamtruppen vid *rytteriet* bestridas af statsverket.“

Sedan föredragning skett af denna paragraf, lemnades ordet på begäran till

Herr Key, som yttrade: Jag anhåller om bifall till denna paragraf.

Herr Hedin: Herr Talman! På sätt jag nämnde uti mitt anförande i måndags, skall jag nu framställa mitt yrkande, att ifråga-

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

varande § 4 må erhålla numret 5 och att såsom § 4 införes stadgandet i första punkten litt. g af härordningsgrunderna, der det föreslås, att "stamsoldatens första utbildning ordnas i öfverensstämmelse med hvad 1875 års förslag till grunder för en ny härordning derom innehåller, hvarjemte repetitionsöfningar för honom bestämmas till en månad årligen under hvarje år han såsom stamsoldat tjänar." Jag anser nemligen att stadgandet härom rätteligen hör till lagen om upprätthållandet af härens stamtrupp. Vidare erinrar jag om, huruledes reservanterne inom Utskottet från denna Kammare vilja betrakta frågan om öfningstiden för stamtrupperna såsom blott och bart en penningefråga. Jag skall då be att få, såsom vanligt, i största korthet yttra mig om detta betraktelsesätt. För min del betviflar jag giltigheten af stamprincipen.

Jag är nemligen öfvertygad om att dualismen emellan yrkessoldaten och föga öfvade värnpligtige icke kan gifva åt härordningen den enhetens anda och kraft, som för härens uppgift är nödvändig. Man behöfver icke vara militär, man behöfver icke hafva sett ett bataljfalt, icke ens en fredlig stridsöfning, för att kunna tänka sig otaliga situationer, under hvilka det är för människoförstånd ofattligt huruledes en stamsoldat skall kunna tjena till ledning och stöd åt den värnpligtige och då denne får, oöfvad som han är, reda sig så godt han kan. Emellertid, då här är fråga om att bygga härordningen på principen stam och beväring, får man taga saken sådan den är. Men då är det och önskvärdt, att man åt stammen måtte gifva den största möjliga stadga och säkerhet, på det att den s. k. "stammen" icke blifver en spenslig stängel, som, vid första försök att låta den uppbära några grenar, af dessa tryckes ned till jorden och krossas. Hvarpå beror det nu, att stammen får sådana egenskaper, som göra den värd sitt namn? Dels på qvantiteten, dess antal eller styrka, och dels på kvaliteten. Hvad beträffar stammens i föreliggande härordningsförslag bestämda styrka, förefaller det mig, som skulle densamma blifva alltför fåtalig. Såvidt jag kunnat räkna ut proportionerna emellan stammen och beväringen, skulle denna stam blifva svagare än man någonsin förut tänkt sig, när man talat om svenska härordningens byggande på principen stam och beväring. Praktiskt har detta system ju icke varit i krig tillämpadt mer än en gång, nemligen kort efter beväringinstitutionens begynnelse, åren 1813 och 1814. Det exempel, som jag härvid skall taga mig friheten att anföra, är hemtadt ur en bok, hvars uppgifter jag med visshet förmodar vara korrekta. Den har till titel: "Uppgifter rörande svenska krigsmaktens styrka, sammansättning och fördelning sedan slutet af 15:de århundradet" och så vidare, och är utgifven af Kaptenen Julius Mankell. Der finner jag, bland uppgifterna om 1813—1814 årens krig, att den mot Norge bestämda och under von Essens befäl samlade reserv-armén i Juli 1814 bestod af fyra brigader, om tillhoppa 14,925 man. I denna siffra ingick en bataljon Jemtlands beväring på 281 man, hvilken andel beväring således är en obetydlighet, som icke är värd att tagas med i beräkningen. Denna armé förstärktes sedan med 1813 års beväring till en styrka af 22,902 man.

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Här finner jag således en fältarmé sammansatt af omkring två tredjedelar stam och en tredjedel beväring. Vidare erinrar jag mig att den beväringsskommitté, som 1859 afgaf sitt betänkande, utgick i enlighet med den promemoria från landtförvarsdepartementet, som låg till grund för dess arbeten. från beräkningen 45 man beväring mot 55 man stam. Nu vet jag icke huru förhållandet mellan stam och beväring enligt detta förslag kommer att slå sig ut. Visserligen har jag i en tidning sett uppgifvas att enligt detsamma skulle uppställas en fältarmé, bestående af 10,000 befäl, 46,000 man stam och 51,000 man beväring. Men detta gifver mig icke en klar föreställning om saken, ty dessa 46,000 man stam innefatta ju samtliga specialvapnen. Det vore önskligt att erhålla uppgift om, huru enligt detta förslag förhållandet blifver mellan fältarméns stam och beväring inom *infanteriet*. Om jag icke missminner mig, hafva motionärerne i sin motion N:o 13 uppgifvit, att af den 30,000 man starka stammen återstår för infanteriet 10,934 stamsoldater. Om sålunda, hvad antalet beträffar, den nu föreslagna stammen säkerligen är något svag, lär man icke kunna förneka att det är så mycket angelägnare att draga försorg om att dess egenskap af militärisk duglighet blifver så mycket bättre. Och detta beror på stammens öfning

Af detta skäl synes mig af vigt att denna öfning bestämmas i garantilagen och därför har jag tagit mig friheten yrka att mom. g i härordningsgrunderna måtte öfverflyttas till lagen om stamtruppens upprätthållande och der insättas såsom en ny fjerde paragraf, hvadan den nu föredragna paragrafen borde få ordningsnummern 5. I fall detta mitt förslag antages, skulle deraf följa en förändring, som jag äfven nämnde under Måndagens debatt, i början af 5 § uti ifrågasvarande lagförslag. Jag anhåller, Herr Talman, om proposition om inflyttande i garantilagen såsom en ny § 4 af mom. g af de föreslagna härordningsgrunderna.

Herr Carl Ericson: En reservant från Utskottet har påyrkat — och Herr Hedin har här framställt samma yrkande — att anslaget till öfningarne äfven måtte i garantilagen fastställas. Deraf följer äfven, att tiden för öfningarne i garantilagen skall bestämmas. Den ärade talaren och jag hysa säkert samma önskan att stammen skall blifva så stark som möjligt, men vi hafva olika uppfattning om det rätta i detta hänseende. Jag vill nemligen icke hafva in något om öfningarne i garantilagen. Mig förefaller helt enkelt, att stammen måste hafva den öfning som är behöflig, och jag vill icke taga på mitt ansvar, att 10 $\frac{1}{2}$ månaders soldatdaning är tillräcklig. Men jag vågar uttala den öfvertygelsen, att 10 $\frac{1}{2}$ månader skola vara tillräckliga på grund af den erfarenhet jag har om svenska befälets och underbefälets pligtrohet, den oförtrutna möda, som af befäl och underbefäl inom vår armé nedlägges på rekrytens danande till soldat. Detta arbete inom vår armé är sådant, att jag vågar påstå, det ingen armé i Europa kan framvisa ett så samvetsgrant bemödande i detta afseende. Som jag förmodar att äfven för framtiden denna pligtrohet hos befälet skall fortfara, tror jag äfven, att dessa öfningar skola blifva tillräckliga, men jag

vill icke garantera för att de äro tillräckliga, och om erfarenheten visar att de icke äro tillräckliga, måste öfningstiden ökas. Nu svarar man måhända, att det är lika sannolikt, att Riksdagen förkortar som i händelse af behof förlänger öfningarne. Jag tror icke, att erfarenheten gifver stöd åt sådant antagande. Det är obestriddigt, att svenska nationens och dess representanters uppfattning om hvad som kräves för försvaret och soldatens daning i vår tid i högst väsentlig grad vidgats. Då man för ett tiotal af år sedan betraktade 84 dygn såsom tillräckliga för stamsoldatens bildning, så anser nu en funktion af denna Kammare och kanske den del af denna Kammare, som man beskyller för att icke hafva den mest öppna blicken för hvad vårt försvar kräver, att 7½ månaders öfning behöfves för en rekryts utbildning. Detta ingifver mig den vissa öfvertygelsen, att representationen i detta hänseende icke skall framdeles gå tillbaka. Nu är det visserligen sant, att om det står i lagen, så kan lagen ändras, men å andra sidan kan representanten icke bestrida att, derigenom att bestämmelsen finnes i lagen, förändringen blir svarare.

Medgifvas måste äfven, att det kan uppstå politiska kombinationer, som kunna inverka på representationen och möjliggöra, att under ett visst tryck öfningarne kunna nedsättas. Jag vill icke bestrida en sådan möjlighet, men måste redan nu på det bestämdaste ogilla ett sådant tillvägagående och vågar hoppas, att Riksdagen aldrig dertill skall göra sig skyldig. Vi se den franska nationalförsamlingen; den söndrar sig i politiska stridigheter, men om fråga är om landets försvar, då tystna alla stridigheter och det finnes endast enighet. Detta är ett exempel väl värdt att följa för hvarje nation, som har känsla för sin frihet och sitt oberoende.

På de skäl jag anfört synes det mig icke vara lämpligt, att bestämmelser om öfningstiden införas i garantilagen, och måste således för min del hemställa att Herr Hedins yrkande icke måtte vinna Kammarrens bifall.

Herr Nils Larson: En talare på stockholmsbänken har yrkat, att punkten g af Utskottets föreslagna grunder för härordningen skulle upptagas i lagen om upprätthållande af härens stamtrupp såsom en ny §. Den nämnda punkten lyder så: »stamsoldatens första utbildning ordnas i öfverensstämmelse med hvad 1875 års förslag till grunder för en ny härordning derom innehåller“ etc. Det skulle väl icke gerna kunna sägas vara lämpligt, att i en lag hänvisa till ett någon gång afgifvet förslag om någon bestämmelse, så att den, som i lagen sökte upplysning om hvad densamma innehölle, icke der skulle kunna få upplysning derom, utan blefve af sjelfva lagen hänvisad till någon handling, den han icke kunde veta hvar han skulle uppsöka. Ensamt denna omständighet tror jag är tillräcklig för att ådagalägga, att den värde talarens förslag icke är lämpligt att antaga, och jag för min del hemställer om bifall till den föredagna §:n och att den måtte erhålla den plats, som densamma i Utskottets förslag har.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförvarets
ordnande.
(Forts.)

propositioner enligt de meningar, som förekommit, blef paragrafen af Kammaren godkänd

§ 5 innehöll följande stadgande:

»Erforderliga medel för de i näst föregående §§ nämnda ändamål, *nemligen upprätthållande af en stamtrupp af trettiotusen man samt anskaffning och underhåll af hästar vid rytteriet*, skola såsom förslagsanslag å riksstaten för hvarje år ställas till Kongl. Maj:ts förfogande. Sådant anslag får dock icke i något fall anlitas för aflöning eller godtgörelse, som utöfver vanlig nummerlön består vice korpraler och spel, eller för underhåll af personal eller hästar under kommandering eller för inköp af hästar under krig.»

Efter uppläsning häraf anförde

Herr Hedin: Efter det beslut, Kammaren nyss fattat, afstår jag naturligtvis från mitt under mitt anförande i Måndags framställda förslag om intagande i denna § näst efter orden: »vid rytteriet» af orden: *samt stamtruppens öfning.*

Deremot kan jag icke afstå från det andra ändringsförslaget jag då omnämnde, och angående hvilket jag till och med är besluten att besvåra Kammaren med en votering, om så skulle påfordras, nemligen att efter ordet »förslagsanslag» inlägges ett förtydligande tillägg om hvad med förslagsanslag här skall förstås, och jag yrkar således bifall till paragrafen med det tillägg att efter ordet »förslagsanslag» måtte insättas följande mellanmening: »hvars i riksstaten upptagna belopp Kongl. Maj:t eger att i mån af behof öfverskrida.» Skälen för detta mitt yrkande har jag under mitt anförande i Måndags tillräckligt utförligt framhållit.

Grefve Björnstjerna: För min del kan jag deremot icke afstå från det af Herr Hedin förut påyrkade, men nyss återtagna ändringsförslaget. I motsats emot Herr Ericson anser jag nemligen att det är nödigt, att uti denna § står något om stamtruppens öfning, ja, lika nödigt som att deri förekomma bestämmelser om medel till stamtruppens underhåll. Jag vet mycket väl att för närvarande icke finnas några garantier för att Riksdagen skall bevilja medel till arméns öfningar. Men icke är detta ett skäl för att ingenting derom skall i den nya lagen intagas, helst jag hemställer om det icke en och annan gång inom Riksdagen väckts fråga om att inställa dessa öfningar. Under nuvarande förhållanden vore det visserligen illa och mycket beklagligt om arméns öfningar under ett år inställdes. Stamtruppens duglighet skulle dock icke i någon högre grad derigenom komma att nedsättas, detta till följd deraf, att den indelta soldatens tjenstetid är så lång och afgangen således så ringa. Skulle deremot, om föreliggande förslag blir lag, stamtruppens öfningar under något år inställas, så skulle följden bli, att hela årskontingenten, troligen mer än $\frac{1}{6}$ af hela stammen förblefve öofvad, således oanvändbar. Hela systemet

blefve derigenom öfverändakastadt. Förhållandet är i detta afseende helt olika emellan den nuvarande och den föreslagna arméorganisationen. Icke får man under förhoppning, att alla meningsskiljaktigheter skola tystna, då fråga blir om landets försvar, icke får man på sådana suppositioner antaga alla garantier vara obehöfliga. Uppfattningen om hvad landets försvar kräfvär, kan dessutom vara ganska olika. Jag vill tro, att ingen vägran af medel till stammens öfning kan komma i fråga, så länge de nuvarande ledamöterna i Andra Kammaren sitta qvar derstädes. Men hvem svarar för framtiden. Det har visserligen blifvit sagdt, att framtiden tillhör den nuvarande majoriteten i denna Kammare, men icke bör man derföre, i förlitande på denna majoritets löften, ställa saken på en sådan ståndpunkt, att stamtruppen kan blifva oduglig och hela försvarsväsendet derigenom vedervågas.

Då härtill kommer, att Riksdagens beskattningsrätt icke sättes i fråga genom detta ändringsförslag, anser jag detsamma vara fullt ändamålsenligt; och får derföre påyrka, att efter ordet »upprätthållande» måtte inryckas orden *och öfvande*.

Deremot anser jag öfriga af Herr Hedin föreslagna redaktionsförändringar icke vara af behovtet påkallade.

Herr Key: Om man haft tvekan att föreslå, och inom Utskottet ytterligare skärpa denna paragraf, så var det derför, att man här afsäger sig en icke obetydlig del af svenska folkets sjelfbeskattningsrätt. Paragrafen har emellertid tillkommit af det skäl, att Kongl. Maj:t redan *nu* uti grundlagen eger garantier för den indelta stammens nummerstyrka. Man har till följd deraf ansett, att man borde lemna garantier fullt motsvarande dem Kongl. Maj:t nu har. Men att man skulle gå ytterligare och vida derutöfver, hafva vi icke kunnat finna något skäl till eller något berättigande för uti hvad i anslagsväg förekommit, sedan den nya representationens införande. Hvilka garantier finnas nu för de närvarande anslagen på den fjerde hufvudtiteln, för de ordinarie så väl som för de extra ordinarie? Beror det icke på Riksdagen att, om den ville, när som helst göra den nuvarande härordningen fullkomligt obrukbar? Den öfvervägande större delen af specialvapnen, nemligen de värfvade trupperna och bland desse hela artilleristyrkan är icke Kongl. Maj:t garanterad; må vi erinra oss, att en stor del af den indelta arméns tjenstbarhet, att de nuvarande öfningsanslagen, att en stor del af lönerna till det nuvarande befålet, att anslagen till fästningar, till vapen och till krigsmateriel icke äro garanterade. Och ändock tror jag att man blott behöfver följa de år ifrån år växande anslagsbeloppen på den fjerde hufvudtiteln för att med fog kunna påstå, att en sådan garanti, som här talats om, helt enkelt är en förnärmelse mot representationen.

Friherre Leijonhufvud: I likhet med Grefve Björnstjerna anser äfven jag, att det vore särdeles önskligt och till och med nödigt att erhålla garantier för stammens öfvande.

Det var dock egentligen icke för att uttala detta mitt instäm-

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

mande med honom, som jag begärde ordet, utan därför att han begagnade ett par uttryck, som jag fruktar voro något illa valda och hvilka möjligtvis skulle kunna missförstås samt framdeles tillämpas i en mening, som icke var talarens. Han yttrade, att om den nuvarande stammens öfningar inställdes under ett år, så nedsattes derigenom icke stammens värde. Han menade naturligtvis icke annat, än att den minskning i duglighet, som stammen derigenom skulle lida, ehuru känbar och olycksbringande, likväl icke vore det till *den* grad, att truppen derigenom blef alldeles otjänstbar, hvilket skulle blifva fallet, derest ett års öfningar med den enligt föreliggande förslag uppkommande stamtruppen inställdes. Det är nemligen gifvet, att, om en trupp, som tjänar under loppet af flera år, under ett år går miste om öfning, så sättes den derigenom icke så mycket tillbaka som en trupp, som tjänar blott ett år och således, om det årets öfning inställdes, blir alldeles oöfvad.

Detta har jag velat framhålla.

Herr Asker: Då jag hittills icke deltagit i öfverläggningarne angående de framlagda organisationsförslagen, anhåller jag att få med några ord förklara anledningen dertill. Vid förra Riksdagen motsatte jag mig det förslag till skrifvelse, hvilken då blef majoritetens beslut i denna Kammare. Jag befarade att en följdriktig tillämpning af de grunder som innefattades i samma skrifvelse icke skulle vinna Riksdagens godkännande. Mina farhågor i detta hänseende hafva nu vunnit bekräftelse så till vida, att de af flertalet i denna Kammare vid denna riksdag framlagda motioner icke skola leda till en afgörande lösning af den stora och viktiga frågan angående landets försvar.

Hvad särskildt den nu föredragna § beträffar, kan jag för min del icke finna annat än att den innefattar tillräckliga och för det afsedda syftemalet betryggande garantier. Deri utfästes att erforderliga medel skola af Riksdagen medelst förslagsanslag ställas till Kongl. Maj:ts disposition för upprätthållande af en stamtrupp, bestående af 30 tusen man. Men en stamtrupp läser icke kunna upprätthållas med mindre än att densamma ändamålsenligt öfvas. Jag kan följaktligen för min del icke anse det vara af nöden att ett tillägg om stamtruppens öfvande i paragrafen införes. Beträffande derefter frågan om betydelsen af ordet förslagsanslag och påståendet att fullt tillräcklig garanti icke skulle deri inrymmas, känner jag för min del blott tre slags anslag, nemligen dels till siffran bestämda, för ett visst ändamål beviljade anslag, som icke få öfverskridas, dels reservationsanslag, af hvilka det belopp, som icke det ena året användes, får till sitt bestämda ändamål afläggas till framtida användande för statens behof, och förslagsanslag, hvilka, derest de icke förslå till förslagsvis beräknade utgifter, just af denna anledning opåtaladt få öfverskridas. Vid sådant förhållande och då erforderliga medel för stamtruppens upprätthållande skola af Riksdagen anvisas medelst förslagsanslag, är jag af den öfvertygelse, att § utan någon slags tvekan om betydelsen och giltigheten af dess syftemål skulle kunna af Kammaren godkännas.

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Herr Sundin: Det var ett uttryck af Grefve Björnstjerna, då han senast hade ordet, som föranledde mig att begära ordet. Jag skall dock icke söka att tolka hvad mening talaren hade med detta uttryck, men jag ber, att, såsom uttrycket föll, emot detsamma till Kammarens protokoll få nedläggas min protest. För mig är det nemligen alldeles obegripligt, att icke ett afbrott, äfven under blott *ett enda* år, i arméns öfningar, skulle i ganska väsentlig mån nedsätta arméns tjenstduglighet.

Det är emot ett sådant yttrande, som jag vill afgifva min reservation, och jag gör detta icke allenast i afseende å armén utan äfven i afseende å sjövapnet.

Herr Carl Ericson: Då jag senast hade ordet och gjorde mina invändningar mot representantens på stockholmsbanken yrkande, att äfven öfningsanslagen skulle införas i garantilagen, undföll det mig, att han också ifrågasatt ett förtydligande af hvad så väl motionärerne, som Utskottet menat med uttrycket »förslagsanslag». Då nu aldrig sådana förhållanden böra kunna få inträffa, att penningar icke stå till Kongl. Maj:ts disposition för att anskaffa stamtrupp, synes mig hvad Herr Hedin föreslagit, fullt befogadt. Jag instämmer således med Herr Hedin deri, att ett förtydligande af nämnda ord bör ske, emedan ordet »förslagsanslag» förut visat sig ega både den ena och den andra betydelsen.

Herr Rubenson: En talare, som nyss uppträdde på talarestolen, motsatte sig båda de föreslagna ändringarna i den föredragna paragrafen. Jag står på en motsatt ståndpunkt och skall be att få förorda både den ena och den andra af dessa ändringar. Såsom skäl för att afslå det första ändringsförslaget åberopades, att, då, på sätt här är ifrågasatt att genom lag bestämma, en stamtrupp på 30,000 man skall finnas, det är själfklart, att denna stamtrupp måste öfvas, och att det således är nödigt att särskildt stadga, att medel skola finnas för att kunna öfva denna trupp. Detta är nog, teoretiskt taget, riktigt, och skulle icke erfarenheten inom vårt land visat, att försök blifvit gjorda af ganska mäktige män att, oaktadt vi hafva så väl en stamtrupp som beväring, vägra medel till dessas öfvande, jag säger, hade icke sådana försök blifvit gjorda, skulle jag kunnat instämma med talaren. Men då, såsom Herrarne minnas, här ifrågasatts och äfven af Kammaren vid åtskilliga tillfällen beslutats, att ett eller annat år icke bevilja anslag till beväringens eller till den indelta truppens öfningar, anser jag erfarenheten hafva visat nödvändigheten af den utaf Herr Grefve Björnstjerna föreslagna ändring af ifrågavarande paragraf.

På samma sätt förhåller det sig, efter min uppfattning, med den andra föreslagna ändringen. Det är visst sant, att, såsom Herr Asker yttrade, i begreppet förslagsanslag ligger, att detsamma skall få öfverstridas af Kongl. Maj:t vid behof, det medgifver jag; och hade icke detta begrepp af förslagsanslag fått en betydelse, som står i surd med denna definition, skulle jag icke ifrågasatt denna ändring. Af

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

en föregående talare har emellertid visats, att så varit fallet. Han har visat, att ordet förslagsanslag är ett konventionellt begrepp, enär det icke finnes någonstädes definieradt. Han har äfven visat, att statsmakterna vid flera tillfällen beviljat förslagsanslag, men med ett tillägg, som just upphäfde den definition, Herr Asker gjort på förslagsanslag. Ty, om man anvisar ett förslagsanslag och tillägger ordet högst, kan detta förslagsanslag, när ett sådant tillägg göres, icke vara ett sådant, som får af Kongl. Maj:t vid behof öferskridas, men det hindrar icke, att detta anslag med det tillägget är ett förslagsanslag. Det är således alldeles gifvet, att uttrycket förslagsanslag tages i två betydelser, den ena en mera vidsträckt, omfattande både de anslag, som få öferskridas, och sådana, som icke få öferskridas, och den andra en mera inskränkt, omfattande endast sådana, som få öferskridas. Derföre är det i ett fall sådant som detta, då fråga är att införa begreppet i en lag, enligt min uppfattning, alldeles nödvändigt att göra meningen med detta anslag tydlig och klar. Paragrafen bör derför, efter min uppfattning, lyda på följande sätt: »Erforderliga medel för de i näst föregående §§ nämnda ändamål, nemligen upprätthållande af en stamtrupp af tretiotusen man samt anskaffning och underhåll af hästar vid rytteriet, så ock hvad som fordras för stamtruppens öfning skola såsom förslagsanslag, hvilkas å riksstaten uppförda belopp Kongl. Maj:t eger öferskrida, för hvarje år ställas till Kongl. Maj:ts förfogande.» På samma gång jag för min del kommer att rösta för en sådan lydelse af paragrafen, skall jag anhålla, Herr Talman, att, så vidt hinder derför ej möta, få hvar och ett af dessa förslag för sig föredraget till afgörande.

Herr Hedin: Herr Talman! Mot den redogörelse för de olika anslagsarternas beskaffenhet, som lemnades af den högt ärade talare, som nyss hade ordet från talarestolen, skall jag icke göra de invändningar, som tilläfventyrs kunde anföras. Jag skall inskränka mig till det nödvändigaste, som gäller sjelfva den nu förevarande saken. Han sade, att ordet förslagsanslag här är tillräckligt klart. Det är icke och kan icke vara det, då, såsom jag visade, det är ett afgjordt faktum, att detta ord begagnats under trettio år i två hvarandra motsatta och upphäfvande betydelser. Vill den majoritet, som går att besluta öfver paragrafens lydelse, att det skall stå klart för hvar och en, att ordet förslagsanslag här är användt i fullt allvarlig mening, antager denna majoritet mitt förslag om tillägg, i motsatt fall gör den det icke.

Herr Carl Ifvarsson: Det är kanske onödigt att diskutera en fråga som redan är fallen, men då här blifvit framlagdt ett förslag, som synes mig nästan löjligt, kan jag icke underlåta att något bemöta hvad i detta hänseende blifvit yttradt. Jag vill icke närmare karakterisera det här framställda försöket att åstadkomma ändring i Utskottets formulering af den föredragna paragrafen, men det synes mig nästan vara att förlöjliga Kammaren att föreslå den fatta ett

beslut, som icke innefattar annat än just hvad Utskottets förslag innehåller.

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Det är visserligen sant, att på senare tider funnits två olika slag af förslagsanslag nemligen sådana, som icke varit begränsade af något maximum, utan fått öferskridas, och sådana som varit begränsade genom tillägg af ordet "högst" framför summan. Men nu finnes här icke i lagförslaget inlagdt någon sådan begränsning, hvaremot, om man ansett att anslaget icke får och icke kan öferskridas, en bestämmelse härom ovilkorligen måst intagas i lagen. Man har visserligen yttrat, att om man icke vill införa en uttrycklig bestämmelse derom, att anslaget får öferskridas, så skulle detta visa, att Kammaren icke menade allvar med förslaget; mig synes det, som jag nämnt, i stället vara ett förlöjligande af Kammaren att föreslå den fatta ett tillägg som detta.

Hvad man i öfrigt talat om de särskilda slagen af anslag synes mig icke höra hit, och jag vill derföre icke upptaga tiden med att vidare ingå i bedömande af denna fråga.

Beträffande de ytterligare garantier, man ifrågasatt vid denna paragraf, nemligen med afseende å medlen för stamtruppens öfningar, trodde jag att då Herr Hedins vid föredragning af nästföregående § i detta syfte framställda förslag förkastades, frågan härom med detsamma vore afgjord, och att åter under en annan form upptaga samma sak, anser jag stå i strid med Riksdagsordningens lydelse. Jag hoppas sålunda, att Kammaren icke i anledning af dessa ändringsförslag vidtager någon åtgärd, och yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson: Hvad först och främst beträffar det ifrågasatta förtydligandet af ordet *förslagsanslag*, tror jag, att ett sådant förtydligande, om det sker, icke bör hafva sin plats i denna lag utan i grundlagen. Dessutom tror jag, att om man också derigenom i detta särskilda fall skulle vinna något, man dock skulle skada åtskilliga andra saker, för hvilka förslagsanslag blifvit ställda till Kongl. Maj:ts förfogande, genom att för detta särskilda fall stadga, att detta förslagsanslag finge af Kongl. Maj:t öferskridas. Jag kan dessutom icke förstå — och jag önskar få detta till protokollet antecknadt — huru man kan ifrågasätta, att detta förslagsanslag icke skulle få af Kongl. Maj:t obegränsadt öferskridas; jag tycker att sjelfva ordet tydligen angifver, att så får ske. Att åter i lag bestämma att äfven medel för stammens öfningar skola genom dylikt anslag ställas till Kongl. Maj:ts förfogande, förutsätter naturligtvis, att man tviflar på Riksdagens beredvillighet att bevilja medel för ifrågavarande ändamål, och man har till och med åberopat detta såsom skäl för införande af ett sådant stadgande. Jag vill då erinra att på samma grund borde man ock införa dylika bestämmelser om anslag för anskaffande af kanoner, gevär, ammunition och många dylika saker, som äro nödvändiga för vårt försvar, ty äfven i fråga om sådana anslag har afslag eller nedsättning skett, och det med rätta. Jag tror dock, att Riksdagen, om den ock skulle på detta sätt tvingas att bevilja medel för öfningen, alltid har i sin hand många andra sätt att omöjliggöra

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

försvaret, om den så ville, och jag kan derföre icke se, att Herr Rubensons skäl har någon betydelse i annan händelse, än att man i lagen jemväl inskrefve, att "allt hvad som för försvaret erfordrades, ställdes till Kongl. Maj:ts förfogande för all framtid." Jag hyser emellertid för min del den förhoppning, att äfven kommande Riksdagar skola taga hänsyn till nationens fördel och landets försvar.

Jag ber således att få på det bestämdaste motsätta mig insättande i lagen af garantier för vidare anslag, än hvad nu är föreslaget.

Grefve Björnstjerna: För den händelse att någon mera än Herr Sundin skulle fattat mitt sista yttrande såsom han gjorde det, får jag förklara detta vara en fullkomlig missuppfattning. Jag är öfvertygad, att jag sade — och detta läser ock komma att visa sig af protokollet — att ehuru det vore beklagligt, om den indelta arméns öfningar något år inställdes, detta dock icke kunde medföra samma menliga följder för arméns brukbarhet, som om den nu föreslagna stamtruppens rekrytöfningar inställdes, enär en $\frac{1}{6}$ af denna senare trupp då blefve fullkomligt öfivad under det att detta endast blefve följderna för ett fåtal vid den indelta armén, der soldaten kvartjenar i en stor del af sin listid. Då emellertid en sådan missuppfattning af mitt yttrande kunnat ega rum ber jag få högtidligen återupprepa, hvad jag vid föregående riksdagar många gånger framhållit, eller att arméns öfningar äro i högsta grad behöfliga. Detta läser dock icke hindra, att öfningarnes inställande kan hafva ett ganska olika inflytande på den nuvarande eller på den föreslagna stammens brukbarhet.

Hvad det föreslagna tillägget angår, ber jag att få förklara, att ingen af dem, som önska denna förändring, har kunnat anse kommande representationer så ofosterländska, att de skulle vilja omöjliggöra landets försvar. Men uppfattningen af sättet att ordna försvaret kan vara ganska olika. Jag tillåter mig änyo påminna derom, att förslag om indragande af anslaget för regementsmötena en gång förr blifvit både väckt och bifallet af denna Kammare. Det är således icke något nytt. Dessutom vågar jag påstå, att det af mig framställda förslaget icke gör större ingrepp i Riksdagens beskattningsrätt än Utskottets eget förslag; ty har Riksdagen lemnat Kongl. Maj:tt ett förslagsanslag för upprätthållande af stamtruppen, måste den äfven på samma gång bevilja ett dylikt anslag för truppens öfning. Att hålla en öfivad stamtrupp torde nemligen icke tjena till något.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Key: Såvidt jag rätt uppfattat den ärade stockholmsrepresentantens yrkande, innefattade det att han ville hafva ett förtydligande af hvad vi här verkligen mena med uttrycket "förslagsanslag".

Hvad då beträffar sjelfva begreppet förslagsanslag, så erkänner jag visserligen, att detta ord med tillägg af högst, "förslagsanslag högst", någon gång användts för att uttrycka att anslaget icke fått öfverskridas. Men först och främst står här icke "förslagsanslag högst" utan blott *förslagsanslag*, och för det andra får jag för min egen räkning

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

och med den bestämda kännedom jag har af åsigterna hos de 102, som undertecknat motionen, äfven för dem tillkännagifva, att ingen af oss tänkt något annat än att med ordet *förslagsanslag* här menats, att detta anslag skulle få fritt öfverskridas *i mån af behof*, och att *deri just* skulle ligga garantier för Kongl. Maj:t; och om Herrarne behaga tro oss om ärlighet och upprigtighet, och detta är eder skyldighet efter allt, hvad vi i denna sak åtgjort, så måste man äfven erkänna att det föreslagna förtydligandet är alldeles öfverflödigt. Mine Herrar, man gör icke allt hvad vi gjort för ro skull eller för syns skull, utan af en ärlig, hjertlig och varm känsla af att man vill bidra till lösningen af den stora frågan på ett sätt, som leder till fosterlandets bättnad. Och hvilka som än må komma efter oss på detta rum, i Riksdagens Andra Kammare, de skola icke vilja, de kunna och våga icke att med en lumpen advokatyf förtyda ett längesedan häfdvunnet begrepp, hvars rätta förstånd först i dag till min förvåning blifvit ifrågasatt. Skulle ett försök till misstydnung framdeles komma att ega rum, skola icke heller då män saknas med kraft och förmåga att tillbakavisa det.

Herr Hedin: Den ärade talaren, som sist hade ordet och de 102 må svara för sin egen tankegång, men de böra och kunna icke åtaga sig att svara för deras, som en gång komma efter dem. Men om det nu är den ärade talarens och majoritetens mening, att "förslagsanslag" skall fattas blott i den betydelse, för hvilken ernående jag vill i §:n få infördt ett förtydligande, så är just det ett godt skäl för att icke bestrida införandet af detta förtydligande, som jag visat vara behöfligt. Saken är nemligen den, att i den lydelse §:n nu har, icke något hinder möter för en kommande Kammare att ställa det i §:n omtalade förslagsanslaget till Kongl. Maj:ts disposition med utsatt maximibelopp.

Herr Carl Ifvarsson: Hur kan man föreställa sig att man i en lag skulle kunna göra ett tillägg utan Kongl. Maj:ts medgifvande? Om meningen är att stifta en lag, så skola väl Kongl. Maj:t och båda Kamrarne fastställa den. Har detta skett, så kan derefter hvarken den ena eller andra statsmakten ensidigt göra ett tillägg i lagen. Så ock i förevarande fall, der naturligtvis ordet "högst" efter ordet förslagsanslag icke kan tilläggas ensamt af ena eller båda Kamrarne. Den som föreställer sig något sådant, har utan tvifvel icke något begrepp om hvad lag är eller betyder.

Herr Hedin: Om den som misstyder mina ord på det sätt, den siste ärade talaren gjort, skulle kunna fällas ett hårdare omdöme än hans om mig. Jag har icke sagt, att Kamrarne ensidigt kunna ändra en lag, utan att en lag af den lydelse som den nu föreslagna icke kan hindra Kamrarne eller Riksdagen att vid en statsreglering ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag med bifogande af Riksdagens beslut om maximibeloppet af detta förslagsanslag. Detta sker

Angående
landtförsvarets
oröande.
(Forts.)

om Kamrarne stanna i olika beslut, icke genom ändring af lagen utan genom gemensam votering.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tror att vid budgetens uppgörande hinder förefinnes att här inlägga en bestämmelse som icke finnes i lagen uttryckt och att sådant vore lagstridigt, och jag hemställer till Kammarens omdöme huruvida, om ock detta, mot all förmodan skulle ske, men Kongl. Maj:t det oaktadt skulle finna nödigt att af någon anledning öfverskrida detta förslagsanslag, Konungens rådgifvare, om anmärkning mot ett sådant förfarande framställes, skulle fördenskull kunna drabbas af ansvar på grund af en slik anmärkning. Sådant kan icke ens tänkas vara möjligt.

Herr Rubenson: Efter mitt förmenande är denna sak så klar, att jag icke kan förstå att en representant med så klart hufvud som den siste talaren icke skulle förstå den. Men då han emellertid synes hafva missförstått betydelsen af ordet "förslagsanslag", så ber jag att med ett par ord få klargöra hvad dermed förstås.

Förslagsanslag, enligt svensk statsrätt, delas i två slag: a) förslagsanslag utan något tillägg; b) förslagsanslag med tillägg af ordet *högst*. När man i en lag talar om förslagsanslag, så kan detta innefatta så väl den under a) som den under b) upptagna betydelsen af ordet. För att nu förekomma denna tvetydighet af begreppet förslagsanslag, bör, då detta ord första gången förekommer i en lag, tydligen nämnas om dermed afses det under a) eller b) upptagna slaget.

Herr Ola Andersson: Jag ber blott att få fästa de ärade stockholmsrepresentanternas uppmärksamhet derå, att i den föredragna paragrafen talas om de för nu ifrågavarande ändamål "*erforderliga medel*". Om man nu skulle företaga sig att till det i samma paragraf förekommande ordet "*förslagsanslag*" foga ordet "*högst*" jemte angifvande af anslagets belopp, och anslaget sedermera skulle finnas icke räcka till för dermed afsedda ändamål, så frågar jag: kan det vid sådant förhållande sägas, att Riksdagen beviljat eller till Kongl. Maj:ts disposition ställt *erforderliga medel* för stamtruppens upprätthållande och underhåll? Jag hoppas, att Herrarne nu, efter denna förklaring, skola finna sig tillfredsställda med den ifrågavarande paragrafens ordalydelse i oförändradt skick.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner dels på antagande af den lydelse för paragrafen, som Utskottet föreslagit, och dels på bifall till de olika ändringsförslag, Herr Hedin och Greffe Björnstjerna framställt; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning häraf, och sedan till kontraposition antagits yrkande på bifall till Herr Hedins förslag, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

“Den, som godkänner § 5 i Särskilda Utskottets *Förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp*, röstar

*Angående
landförevarets
ordnande.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit paragrafen med den af Herr Hedin föreslagna förändring.“

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 103 ja mot 44 nej; hvadan Utskottets ifrågavarande förslag blifvit i oförändradt skick godkänt.

§ 6, äfvensom det föreliggande lagförslagets *rubrik* godkändes; hvarefter Kammaren biföll det af utskottet i *mom. e)* framlagda, förut omförmälda förslag.

I *Mom. k)*, som dernäst föredrogs, var föreslaget, att den allmänna värnpligten skulle ordnas genom en lag, hvartill förslag blifvit af Utskottet upprättadt samt utlåtandet bilagdt.

Nämnda *förslag till lag om allmänna värnpligten* företogs paragrafvis till afgörande; och skedde alltså först uppläsning af

§ 1, så lydande:

“Hvarje svensk man är *skyldig* att deltaga i fäderneslandets försvar från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuuguett år, till och med det, under hvilket han fyller fyratio år.“

Herr Carl Ericson yttrade: Jag skall hos Kammaren anhålla att den till denna paragraf ville göra ett litet tillägg. Jag föreslår nemligen att, i stället för att paragrafen nu börjar sålunda: “Hvarje svensk man är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar“, början skall få följande lydelse: “Hvarje svensk man är *berättigad* och skyldig“ etc. Det tillkommer obestriddigen representationen att i sin mån bidraga till höjandet af folkets nationalkänsla. Ett folk, som man kan säga, under tvenne sekler icke direkt deltagit i sitt lands försvar, ett folk, som icke mindre än 60 à 70 år åtnjutit fredens välsignelser, hos ett sådant folk är det naturligt att nationalkänslan kan slappas. Jag säger icke att det har skett, utan att det kan ske, och det tillhör fördenskull representationen att medverka dertill att denna känsla hålles vid lif. Det obetydliga tillägg, som jag nu här föreslagit, förändrar icke paragrafens betydelse vidare än att derigenom stadgas att det för hvarje svensk medborgare blir icke blott en skyldighet, en börda, utan äfven en rättighet att försvara sitt fosterland.

*Angående
landt-förevarers
ordnande.
(Forts.)*

Herr Key: Jag föreslår värdsamt, att de följande paragraferna i förslaget icke må vid föredragningen uppläsas annat än till sitt nummer, såvida det icke i fråga om en särskild paragraf af någon Kammarrens ledamot yrkas.

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen gaf först propositioner dels på antagande af den lydelse för förevarande paragraf, som Utskottet föreslagit, samt dels på bifall till det af Herr Carl Ericson framställda ändringsförslag; och enär den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade Kammarren alltså godkänt paragrafen i oförändradt skick.

Derefter upptog Herr Talmannen den framställning rörande föredragningssättet, som af Herr Key blifvit gjord; och beslöt Kammarren, med bifall till nämnda framställning, att uppläsning af de följande paragraferna i föreliggande lagförslag icke skulle ega rum i annat fall än då någon Kammarrens ledamot särskildt begärde att få någon paragraf uppläst.

§ 2.

Godkändes.

§ 3.

Herr Lindmark anförde: Som den nu föredragna paragrafen är mycket kort, skall jag be att få uppläsa densamma. Den lyder sålunda: "Värnpliktig tillhör hären eller flottan". Såsom redan förut blifvit påpekadt, har sjöförvaret icke lyckats erhålla någon målsman, vare sig ibland motionärerna eller inom Utskottet. Följden har också blifvit att, på samma gång man påyrkat indragning utaf största delen af flottans stamtrupper, man icke föreslagit något sätt att ersätta densamma, utan endast uttalat den förhoppning, att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att härom afgifva förslag till en kommande Riksdag. Då emellertid uti föreliggande förslag på åtskilliga ställen äfven talas om flottan, och detta är det första, skall jag nu begagna tillfället att yttra några ord i frågan. Naturligtvis vill jag icke påyrka någon förändring af denna paragraf, enär det ju ligger i sakens natur, att beväring skall under krigstid finnas att tillgå äfven för flottan. Hvad jag vill påpeka, är det förhållande, som måste blifva en följd af de bestämmelser, hvilka föreslås uti § 24 i detta förslag. Enligt denna § skall flottans beväringsofningar räcka uti 90 dagar och derjemte fullbordas under ett år. Följaktligen skulle således flottans befäl och underbefäl under dessa 90 dagar blifva upptagna med de värnpligtiges öfningar. Som Herrarne veta, är desse värnpligtiges styrka föreslagen att utgöras af 1,500 man, och deras öfningar kunna naturligtvis icke förrättas till sjös.

En tid af 30 högst 90 dagar medgifver icke någon tillfredsställande öfning. Denna tid är för kort för att man skulle kunna öfva

rekryterna äfven till sjös. Öfningarne blifva således inskränkta till den del, som kan försiggå till lands, och för att leda dem behöfves en rätt stor kontingent af befäl och underbefäl. 1,500 värnpligtige bilda åtminstone 7 kompanier till hvilka erfordras minst 2 regemoutsofficerare, 7 kaptener, 21 löjtnanter, 42 underofficerare och 84 korpraler. Då öfningarne äro förlagda till sommaren, skulle befälet och underbefälet således dragas från sina öfriga göromål under en tid af året, då den egentliga utbildningen inom yrket bör försiggå. Med kännedom om kadrernas svaghet inom flottan, torde det vara klart, att om en så beskaffad tjänstgöring skall åläggas flottans befäl och underbefäl, de andra öfningarne snart sagdt komma att försvinna. Vid sådant förhållande och då på flera ställen i lagförslaget talas om de värnpligtige inom flottan, så hade jag helst velat påyrka återremiss af hela förslaget för att få en omredigering i berörda afseende. Då jag emellertid inser att diskussionen om värnpligtslagen efter utgången af voteringen i Tisdags afton är temligen platonisk och utan praktiskt syfte, har jag med afseende å ordalydelsen i den föredragna paragrafen velat inskränka mig till att yttra dessa få ord.

*Angående
landt försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, godkändes paragrafen.

Efter föredragning dernäst af § 4, anhöll Herr *Lindmark*, att denna paragraf måtte uppläsas; varande densamma af följande lydelse:

“1. Värnpligten i hären fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden är sex år i första uppbådet och derefter sex år i det andra. Värnpligten vid flottan fullgöres under tolf år, af hvilka de sex första motsvara tjänstetiden i beväringens första, och de sex sista åren tjänstetiden i beväringens andra uppbåd. I krigstid bestämmer dock endast behovet tjänstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid värnpliktig icke tillhör beväringen eller flottan, tillhör han landstormen.“

Sedan uppläsningen skett, yttrade

Herr *Lindmark*: Med hvad jag nyss anförde tror jag mig hafva tillräckligt visat omöjligheten för flottans befäl och underbefäl att i fredstid ombesörja de värnpligtiges vid flottan öfning. Den beväring, som för närvarande är flottan tilldelad, undergår öfning vid hären, och jag föreställer mig att samma anordning fortfarande skulle kunna ega rum. Jag anhåller derföre att den föredragna paragrafens 1:sta moment erhåller förändrade lydelse: “Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden är sex år i första och derefter sex år i det andra. Under fredstid fullgöres värnpligten äfven af flottan tillhörig värnpliktig i hären. I krigstid bestämmer endast behovet tjänstetidens längd för det uppkallade manskapet.“

Angående
landtfförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Herr Key: Det förvånar mig att den ärade talaren icke framstälde sin anmärkning redan förlidet år, då värnpligtslagen äfven förekom vid riksdagen. Herrarne skola ej tro att detta är något nytt förslag. Det är ett rätt gammalt förslag, denna värnpligtslag, den har förekommit till pröfning vid riksdagen 1869, två gånger 1871, en gång 1875 och en gång 1877. Den nu föredragna 4 § är, såsom som Herrarne torde hafva märkt, alldeles lika lydande med motsvarande del i 1877 års förslag.

Herr Ljindmark: Jag vill hoppas att den ärade talaren icke vill jäfva min anmärkning att det är omöjligt för flottans befäl och underbefäl att ombesörja de öfningar, hvarom här är fråga och på samma gång fullgöra sina öfriga göromål. Han påpekade att här ej är fråga om något nytt förslag, utan att samma förslag till värnpligtslag, som nu föreligger, redan flera gånger förut undergått Riksdagens pröfning. I händelse motionärerna afskrifvit förslaget från i fjor, så inverkar detta icke något på befogenheten af min framställning. Då afsågs med det framlagda härordningsförslaget en utveckling af gamla förhållanden. Jag tog då för gifvet att de anordningar med afseende å sjöbeväringens öfning, som nu ega rum, äfven efter införandet af ny härordning skulle fortfara, och det har hittills varit vanligt att flottans beväring öfvats i hären.

Nu föreligger emellertid ett nytt härordningsförslag och under sådana förhållanden torde de af mig framställda anmärkningar vara fullt berättigade. Visserligen tror jag, att hvad jag här anmärkt icke har någon betydelse, då jag anser att diskussionen under för handen varande förhållanden icke har någon synnerlig vikt, men jag har dock trott mig böra påpeka förhållandet, i fall man skulle kunna tro, att flottans befäl skulle kunna vara i stånd att lemna den öfning åt beväringen, som i nu föreliggande förslag till lag förutsättes.

Öfverläggningen var slutad; och blef, sedan propositioner gifvits å de yrkanden, som förekommit, den ifrågavarande paragrafen oförändrad godkänd.

§§ 5—9.

Godkändes.

§ 10 hade följande lydelse:

“1. Riket indelas i utskrifningsområden, motsvarande fotfolkets egementsområden.

2. Hvarje utskrifningsområde delas i visst antal kompaniområden.”

Beträffande denna paragraf yttrade

Herr Casparsson: Jag skall icke begära uppläsning af §:n, men blott göra en liten anmärkning. Der står i mom. 1: “riket indelas i utskrifningsområden motsvarande fotfolkets regementsområden.”

Hvad menas med "regementsområden?" — Efter vanlig uppfattning menas regementets förläggningsområde. När denna § formulerades i fjorårets Särskilda Utskott, då hade den afseende på att den indelta armén hade sina bestämda förläggningsområden, men på detta förslag passar denna bestämmelse ej in. Möjligen misstager jag mig, men se vi efter på Bil. Litt E, som handlar om härens "förläggning och indelning", så finna vi att i Stockholm skall förläggas icke mindre än 8 regementen, och på dessa lärer väl förevarande § åtminstone icke kunna hafva afseende. Jag har verkligen icke klart för mig hvad som menas härmed och tillåter mig därför icke att föreslå någon ändring; men hemställer huruvida det icke vore skäl att behandla § i sammanhang med Litt. F, der det handlar om stamsoldats antagaude och skyldighet att vara bosatt inom regementsområdet.

Jag tror att dessa begge frågor hafva ett bestämt sammanhang och fruktar att svårigheter kunna uppstå, om begreppet "regementsområde" ej från början klart bestämmes.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog Herr Casparssons yrkande samt godkände den förevarande paragrafen.

§§ 11—20:

Godkändes.

§ 21 lydte sålunda:

"1. Utskrifningsrevisionen åligger derjemte att bland de värnpligtige, som enligt § 18 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal, som från utskrifningsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyssnämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält.

2. I afseende å utskrifning till flottan gäller hvad i § 11 är stadgadt, och tillämpas i fråga om dem, hvilka under mom. 3 af samma paragraf skola till flottan utskrifvas, hvad här ofvan i mom. 1 blifvit om utskrifning till specialvapnen föreskrifvet."

I anledning af denna paragraf anförde

Grefve Björnstjerna: Jag vill här endast göra en liten anmärkning; den är icke af särdeles vikt, men jag anser mig dock böra framställa densamma. Utskrifningsnämnd åligger nemligen att bestämma om en karl passar till det ena eller det andra vapenslaget. Detta torde dock tjena till föga, enär utskrifningsrevisionen uttager det antal, som tilldelas rytteriet och öfriga specialvapen, i första rummet bland dem hvilka dertill sig anmält.

Jag förmodar att här borde tilläggas "om de af utskrifningsnämnden dertill pröfvats lämplige." I annat fall kan ju inträffa, att fullkomligt olämpliga personer anmäla sig och blifva antagna.

Angående
landtförvarets
ordnande.
(Forts.)

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten härå och förmodar att, då förslaget kommer under Kongl. Maj:ts pröfning, rättelse härå skall ske.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad; hvarefter paragrafen af Kammaren godkändes.

§§ 22 och 23:

Blefvo jemväl godkända.

§§ 24 innehöll följande stadgande:

“1. Värnpliktig är, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning *tjenstgöra under fredstid högst 90 dagar, vid specialvapnen och flottan under det första året, men vid fotfolket under tvenne år, med 60 dagar under det första och 30 dagar under det andra året.*

2. *Den som erhållit utbildning såsom stamsoldat är befriad från denna öfning.*

3. *Värnpliktig, som vid utskrifning eller hos befälet anmäler sig och antages till stamsoldat före den tid, då årets beväringsofning skall börja, befrias från denna öfning.*“

Efter föredragning af nämnda paragraf uppstod öfverläggning, hvarunder anfördes af

Grefve Björnstjerna: Om man verkligen vill, att öfningstiden för de värnpliktige skall blifva 90 dagar, kan jag icke förstå hvarföre man här inflickat ordet “högst“. Man kan ju vara fullkomligt säker på att öfningstiden icke utsträcker utöfver den tillämnade tiden, om här blott står “under fredstid 90 dagar“, utan att man därför behöfver tillägga “högst“. Det var detta lilla ord som vid förra riksdagen väckte så mycket motstånd och var en af anledningarne till att det då föreliggande förslaget i denna del icke tillvann sig Medkammarens bifall. Man kan nemligen tänka sig, att till följd af detta “högst“ någon tillökning i beväringens nuvarande öfningstid icke alls kommer att ske. Då motionärerne sjelfva endast nyttja uttrycket “90 dagar“, vet jag sannerligen icke anledningen till att Utskottet tillsatt “högst“, så vida icke bakom detta uttryck verkligen ligger den mening, att bestämmandet af öfningstiden skall bero på representationens godtycke.

Jag yrkar uteslutandet af ordet “högst“.

Herr Carl Ericson: Rörande ordet “högst“ ber jag få påpeka, att detta icke förekommer i motionen. Utskottet har inflickat ordet. Anledningen dertill vet jag icke. Jag instämmer i Grefve Björnstjernas yrkande om uteslutande af detta ord.

I afseende å 24 § 1 mom. af den föredragna lagen ber jag att få göra äfven en annan anmärkning. I det åberopade stadgandet

heter det, att värnpliktig vid fotfolket skall fullgöra sin tjenstgöring under tvenne år, med 60 dagar under det första och 30 dagar under det andra. Jag tror, att detta icke är lämpligt. Jag har för min del för vana att rörande stora frågor hålla mig i förbindelse med befolkningen inom mitt kommittentskap, och angående denna fråga har jag äfven talat med befolkningen och sökt inhemta dess önskuingar, som jag blifvit ombedd att här framställa. De gå derpå ut, att den till 90 dagar utsträckta värnpligten skulle fördelas på tre år och icke på två år. Enligt det förslag, som här föreligger, skulle första årets öfningar vara 60 dagar. Jag ber att få fästa Herrarnes uppmärksamhet derå, att de då blifva för den jordbrukande befolkningen högst betungande. I regeln inträffa öfningarne i vårt land i Juni månad, om 30 dagars öfningstid är bestämd. Men skall denna tid bestämmas till 60 dagar, komma öfningarne att betydligt gripa in på Maj och Juli månader eller med andra ord på en tid, då å landet en mängd viktiga arbeten pågår. Det skulle således kännas icke oväsentligt mera tryckande för landtbefolkningen att föreskrifva en öfningstid af 60 dagar under första året och 30 dagar under andra året, mot att fördela denna tid på tre år. Jag uttalar icke allenast min egen öfvertygelse utan äfven landtbefolkningens inom mitt kommittentskap önskuingar, då jag yrkar, att den utsträckta värnpligtsskyldigheten måtte fördelas på de tre år sålunda, att den utgöres med 40 dagar under första året, 25 dagar under andra året och 25 dagar under tredje året.

Jag anhåller om proposition å detta mitt yrkande.

Herr Nils Larson: Jag hemställer om bifall till 24 § 1 mom. med den bestämmelse i afseende å tiden för tillämpningen, som kan blifva i öfvergångsstadgandena antagen.

Herr Svensén: I olikhet med en föregående talare kan jag upplysa, att landtbefolkningen inom den ort, jag tillhör, hellre ser att den utsträckta beväringsofningen får fullgöras under ett och samma år, än att den fördelas på vare sig två eller tre år. Jag skall dock icke tillåta mig att vidare härom orda. Men jag skall be att få den tanke, som jag hyst under den tid, härordningsfrågan nu stått på dagordningen, nedlagd i dagens protokoll. Den innefattas i min reservation till Utskottets betänkande af följande innehåll: "Ehuru jag förenat mig i det slut, hvartill Utskottet kommit rörande tid och sätt för beväringens öfning, kan jag dock ej i allo instämma i dess motivering, och torde här få anföra skälen för min afvikande mening.

I den motion, N:o 13, som egentligen ligger till grund för Utskottets förslag, framhålles vigten af en mera utbredd militäröfning i skolorna, äfvensom af frivilliga öfningar under tiden mellan skolåldern och beväringensåldern, hvartill skarpskytterörelsen redan visat vägen. Härvid borde i främsta rummet öfvas målskjutning; och vore dessa öfningar af den vikt, att till uppmuntran derför en afkortning i beväringens öfningstid borde medgifvas, på sätt i särskild förordning skulle bestämmas.

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Häri ligger en tanke, hvilken borde hafva rönt mera uppmärksamhet än som skett. Ändamålet med de värnpligtiges öfvande måste vara att meddela dem största möjliga stridsduglighet. Kan blott denna i önskelig grad förvärfvas, blifver det från samhällets sida af mindre vigt huru eller hvar den vinnes; och synes det dervid vara angeläget att den värnpligtige må vinna största möjliga lättnad. Härvid är klart, att det för en hvar är en stor förmån att få verkställa sina öfningar eller åtminstone en del deraf i hemmets närhet. Så uppfattas saken äfven af folkets stora flertal. Frågan är blott, huru dessa folkets billiga anspråk må kunna förenas med samhällets oafvisliga kraf på väl öfvade försvarare. Någon stridighet härom synes ej behöfva uppkomma. Att utom målskjutning äfven andra militära färdigheter torde kunna förvärfvas genom öfning i hemorten med mindre trupp lär väl vara ostridigt. Och så länge vi ega ett öfver allt i orterna bosatt befäl samt en stamtrupp, som mellan de ordinarie mötena är fri från vanlig militärtjänst, böra inga nämnvärda praktiska svårigheter möta vid dylika öfningars ordnande och ledande.

Redan nu eger skarpskytt, som besitter tillräcklig grad af militärisk färdighet, rätt att varda befriad från första årets beväringmöte. Det är billigt, att motsvarande befrielse äfven medgifves under den nya härordningen. Derest svårigheter möta att samtidigt med de öfrige såsom eliter särskildt öfva de värnpligtige, hvilka redan före beväringåldern hunnit inhemta de första militära grunderna, kan det ej vara rimligt att låta dessa förspilla sin tid på ett mekaniskt inötande af hvad de redan kunna. I sistnämnda fall höras nu ofta bittra klagomål från värnpligtige, som vid de högre läroverken inhemtat någon militärisk färdighet. Det är af vigt att denna olägenhet i samband med ny härordnings införande afhjelpes.

Frågan hör emellertid till dem, i hvilka rättelse bör kunna vinnas vid en kommande riksdag, om blott den stora fosterländska frågan om försvarets ordnande dessförinnan i det stora hela vunnit en lycklig lösning. För att främja detta stora önskemål, måste alla mindre frågor för tillfället vika, hvadan jag för närvarande icke anser mig böra ingå på några enskildheter om sättet för hemortsöfningarnes ordnande, eller på den frågan, i hvad mån de böra vara lagtvungna eller blott frivilliga, och åtnöjer mig att härmed blott uttala min särskilda mening.“

Jag har icke något yrkande att göra, utan har, såsom jag förut nämnt, endast velat hafva mina åsigtter här uttalade.

Herr Key: Jemte det jag ber att få instämna i hvad Herr Nils Larson anfört, vill jag till besvarande af Herr Grefve Björnstjernas anförande för egen del tillägga några ord. Han sade sig nemligen förmoda, att det skulle ligga något bakom det i paragrafens första moment förekommande ordet »högst». Ja! det är verkligen så, att der är något som ligger bakom, men något helt annat än hvad den ärade talaren torde hafva menat. Det lærer icke vara Herrarne obekant att förlidet år, efter utgången af försvarsfrågan, ifrågasattes att kunna utsträcka beväringens öfningar på den gemensamma voteringens

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

väg, och det torde icke heller vara för alla obekant att det var mycket fråga om att äfven föreslå detta, och att om planen förlidet år öfvergafs, så skedde det endast eller hufvudsakligen till följd af en förklaring af en redan då högt stående, men numera i en ännu mer ansvarsfull befattning använd fackman. Det har varit kändedom om detta förhållande, som gjort, att när man skulle skriva en ny värnpligtslag, så ville man förebygga att sådana skiljaktigheter i tolkningen af denna lag skulle kunna uppstå, som den nu gällande beväringsslagen må hända kan gifva anledning till.

Hvad åter beträffar frågan om fördelningen af öfningstiden, hvarom talaren på elfsborgsbänken gjorde anmärkning, så har denna fråga också varit mycket på tal inom Utskottet, och der var fråga om att bestämma densamma att användas dels under tre, dels under två och äfven under ett år, och dessa olika förslag blefvo ganska allvarligt pröfvade. Såsom här blifvit nämnt af min granne till venster, var erfarenheten hos Utskottets ledamöter i detta afseende olika, så att för vissa orter påyrkades såsom en lättnad att öfningen skulle få ske på ett år, under det man för de norra orterna ansåg att det skulle blifva betungande om beväringsofningarna utsträcktes på tre år, emedan de ofantliga afstånden inom dessa orter skulle åstadkomma en onyttig tidspillan, derigenom att de många marschdagarne från och till mötena skulle drabba de norrländska beväringssynglingarne mera i jämförelse med dem från andra orter, der afstånden vore mycket kortare. Det ansågs därför att man gick en medelväg, då man behöll det nuvarande stadgandet, och att man gjorde den minsta rubbning i häfdvunna förhållanden, när man föreslog att dessa öfningar skulle utgöras på två år. Man har sålunda velat »ställa kyrkan mitt i byn» och tillgodose så vidt möjligt alla orters önsknings och behof i detta hänseende. Detta har varit skälet för vårt åtgörande, och får jag anhålla om bifall till denna § oförändrad.

Herr Jöns Persson: Som jag är hufvudsakligen förekommen af den siste talaren, så ber jag att få tillkännagifva att jag instämmer med honom i afseende på tiden för beväringsexercisens undergående. Det skulle utan tvifvel medföra mycket dryga uppoffringar för beväringssynglingarne, om de finge kosta på sig än flera marsch dagar än nu är fallet. Jag ber derfore att få instämma med den siste talaren.

Herr Lyth: Då här nu är fråga om befolkningens önskan och behof i detta hänseende, så ber jag att få för Kammaren meddela den erfarenhet, som jag har från min hemort. Såsom det icke torde vara för Kammaren obekant, hafva vi på Gotland en nationalbeväring, hvars öfningar äro utsträckta under 12 års tid. Jag kan emellertid försäkra Herrarne att befolkningen icke alls är nöjd dermed, utan att den vida hellre skulle önska att dessa öfningar verkställdes på ett år, om så vore möjligt. Nationalbeväringen öfvas nu allmänt under sex dagar hvarje år i tolf år och dessutom en del särskildt, så att jag tror att öfningarne räcka under tillsammans 72 eller högst 80 dagar.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Emellertid skulle folket vara högst belättna med om dessa öfningar kunde verkställas på ett år, då undervisningen naturligtvis skulle blifva mera sammandragen, och de militära öfningarna skulle med mera noggranhet kunna verkställas. De som stå i nationalbeväringen kunde då medhinna att gå igenom en riktig rekrytskola och sålunda få en ganska fullständig militärbildning. Med den erfarenhet jag sålunda har, anser jag att det skulle vara högst olyckligt om dessa öfningar utdroges på flera år och helst skulle jag se om de kunde ske på ett år.

Jag ber dessutom att få tillägga i fråga om den nu föreslagna öfningstiden, att jag anser nittio dagar vara allt för kort tid för att utbilda en soldat. Jag vet att min röst förklingar i detta rum, utan att af pluraliteten påaktas, men jag är dock öfvertygad, att denna min åsigt kan vinna seger en gång i framtiden inom vårt land. Man har sagt, att den fattiga befolkningen skulle blifva så ofantligt tryckt af en längre öfningstid, men jag tror dock icke, att så är förhållandet. Jag anser nemligen, att om den fattiga befolkningens söner finge ligga ett halft år uti en rekrytskola samt under denna tid erhålla kostnadsfritt af staten kläder och föda samt undervisning, hvaraf de kunde inhemta nyttiga kunskaper och lära sig goda seder, så skulle desse vara ganska nöjda med en sådan anordning. Jag tror äfven, att de så kallade högre klasserna gerna skulle vilja göra denna uppoffring också, ty lika väl som man skickar sina barn till en folkhögskola under ett halft år för att inhemta kunskaper och vetande, kunna de utan allt för stor uppoffring skicka sina söner till militärskolorna under lika lång tid.

Jag har redan förut i denna Kammare uttalat min åsigt, att man borde reducera stammen till 10,000 man, men deremot utsträcka beväringens öfningar till ett halft år. Detta torde vara det mål, hvarefter vi för den närmaste framtiden borde sträfvat att uppnå. Denna min mening har jag blott velat angifva, men skall icke vid denna punkt göra något yrkande, utan har blott velat nedlägga min mening i protokollet.

Herr Casparsson: Jag skall icke inlåta mig på den politiska sidan af frågan, helst som jag får bekänna, att jag icke ens anat, att frågan hade någon sådan sida, utan jag skall endast betrakta saken ur militärisk och ekonomisk synpunkt.

Ur militärisk synpunkt sedt, torde väl ingen gerna kunna förneka, att det är vida fördelaktigare, om öfningarne ske på tre än på två år, och i det förslag till värnpligtslag, som vid 1871 års riksdag vilkorligen antogs af Andra Kammaren, var öfningstiden också utsträckt till tre år.

Hvad åter den ekonomiska sidan af saken vidkommer, skulle, för så vidt jag förstätt Utskottets förslag rätt — och detta har jag så mycket mera skäl att antaga, som tvenne af Utskottets ledamöter försäkrat mig derom — exercisen icke ske med två klasser samtidigt, utan första beväringssklassen utrycka från öfningsplatsen innan andra klassen inrycker. Äfven om man förlägger

beväringssynglingarne i barackläger, tror jag dock icke att öfningarne i allmänhet i vårt klimat kunna börjas förr än med Maj månad. Om jag antager att 1:a klassen inrycker till öfning den 1 Maj och ligger der uti 60 dygn till den 29 Juni, så kan 2:dra klassen icke komma in förr än den 1 Juli och slutar ej förr än den 30 Juli.

Man har här talat om folkets önsknigar i afseende på öfnings-tiden, och ehuru jag för min del icke tror att de äro så tydligt pronocerade, har jag dock mig bekant, från den ort jag tillhör, att man der hyser den önskan att ha karlarne hemma till andtiden och att man för detta måls vinnande hellre skulle se att öfningarne utsträcktes till tre år.

Jag erkänner villigt att förhållandena äro väsentligen olika i de norrländska provinserna och att i afseende på dem möjligen kunde vara skäl att göra ett undantag, men att för Norrlands skull låta hela det öfriga riket underkasta sig en ekonomisk svårighet, anser jag icke vara fullt ändamålsenligt, utan att det då vore mera skäl att göra ett särskildt undantagsstadgande för Norrland.

Då jag på förhand vet att det ej lönar mödan, har jag ej något yrkande att framställa, men då saken en gång kommit på tal, har jag velat fästa uppmärksamheten på de af mig antydda förhållandena.

Friherre Leijonhufvud: I afseende på fördelen af exercistidens utsträckande till två eller tre år har jag hufvudsakligen blifvit förekommen af den näst föregående talaren. För specialvapnen kan väl knappt ifrågakomma annat än ett års öfningar, men för infanteriet deremot anser jag, att det, ur militärisk synpunkt sedt, vore fördelaktigare om öfningarne bestämdes till 3 år med 40 dagars öfning första året och de öfriga 50 dagarne fördelade under de två senare åren. Hvad som i detta afseende blir fördelaktigast för landtbefolkningen tilltror jag mig deremot icke att afgöra. Beträffande hvad Herr Casparsson äfvenledes nämnde, att, enligt hans uppfattning, meningen vore att första klassens beväring skulle exercera för sig och 2:dra klassen sedermera äfvenledes särskildt, får jag bekänna att jag uppfattat förslaget på annat sätt, hvilket ju icke är underligt, ty med den ofullständighet, som utmärker förslaget, får man icke veta något derom med säkerhet. Jag hade i motsats mot Herr Casparsson föreställt mig att tvenne åldersklasser på en gång jemte stammen skulle vara inne till öfning, för att man derigenom skulle få en fullt tillräcklig styrka att röra sig med. Hvad Herr Key nyss nämnde om anledningen till insättandet af ordet "högst" i paragrafen, får jag bekänna väckte min förvåning. Han sade nemligen att i fjor fråga var inom Kammaren att utsträcka beväringens öfningar på den gemensamma voterings väg eller genom att på denna väg skaffa erforderliga medel, då det sedan berodde på Kongl. Maj:t att i mån af tillgångarne utsträcka öfningarne. Detta är fullkomligt riktigt, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att detta tillvägagående varit fullt berättigadt, enär för närvarande i beväringsslagen icke finnes någon bestämmelse om tiden, hvarutöfver beväringens öfningar icke få utsträckas.

Sätter man in i lagen en sådan bestämmelse som att beväringen

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

skall öfvas 90 dagar, kan Kongl. Maj:t naturligtvis icke under några förhållanden, äfven om det för dess militära utbildning vore nödvändigt, öfva beväringen längre än 90 dagar. I utomordentliga fall deremot lär väl Kongl. Maj:t hafva rätt dertill, vore sig det står i lagen eller ej. För mina öron låter det så som om man, genom insättande af ordet "högst", velat öppna dörren för ett "minst" som skulle komma efter, och då jag i så fall fullkomligt förstår afsigten med en sådan bestämmelse och icke kan vara med derom, hemställer jag att man i detta enda fall måtte återgå till motionärernes förslag.

Herr Ola Månsson: Jemte det att jag tänker yrka bifall till denna punkt med det förbehåll, som Herr Nils Larson föreslagit, skall jag be att få yttra några ord om den tid, på hvilken öfningarne skola fördelas. En talare nämnde, att man i hans hemort helst skulle se om öfningarne fördelades på en tid af tre år. På den ort, jag tillhör, är förhållandet alldeles motsatt, och en mängd personer derstädes äro benägna att hos Kongl. Maj:t ingifva ansökan om att öfningstiden måtte fullbordas inom ett år. Detta tror jag också vara det bästa, men jag vill dock icke ifrågasätta någon förändring uti hvad Utskottet härutinnan föreslagit.

Herr Bågenholm: Jag kan icke inse, hvarför ordet "högst" skall bibehållas uti detta stadgande om tiden för de värnpligtiges öfningar, och förenar mig derföre med Herr Grefve Björnstjerna uti hans yrkande om detta ords uteslutande. Hvad åter beträffar Herr Carl Ericsons förslag att fotfolkets öfningar skulle utsträckas under tre år, så vill jag gerna medgifva, att detta efter min öfvertygelse skulle vara ganska fördelaktigt ur militärisk synpunkt, men i likhet med flere andra talare tror jag att en sådan utsträckning af öfningstiden skulle mottagas med ovilja hos folket, som helst såge om öfningarne kunde fullbordas inom ett år.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall icke yttra mig om lämpligheten af att låta ordet "högst" kvarstå i paragrafen, ty derom har Herr Key tillräckligt ordat. Jag begärde ordet med anledning af det yrkande, som blifvit framställt om att de värnpligtiges öfningar skola utsträckas under en tid af tre år, i stället för, såsom Utskottet föreslagit, två år. För min del kan jag icke finna annat, än att Utskottets förslag har ett stort och afgjordt företräde. En talare yttrade nyss, att det ur militärisk synpunkt vore bättre om öfningarne fördelades på tre, i stället för på två år. Ehuru icke militär, kan jag dock icke underlåta att säga att detta påstående förefaller mig besynnerligt. Ty jag föreställer mig, att, om ett krig utbröte och andra årets beväring måste utrycka, den skulle vara mera duglig, om den öfvat sig 60 dagar under första året, än om öfningarne splittrats, så att de endast undergått 30 dagars öfning vid en sådan utryckning. Således kan jag icke se annat än att Utskottets förslag äfven ur militärisk synpunkt är det lämpligaste. Herr Key har redan påpekat att det äfven ur ekonomisk synpunkt vore fördelaktigare att låta öfningarna fördelas på två, i

stället för på tre år, enär en mängd marschdagar erfordras, hvilka icke äro till nytta hvarken för staten eller den enskilde. Men med anledning deraf att här påyrkats öfningstidens fördelning på tre år, kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på det egendommiga deri, att de, som i går grufvade sig så mycket för de stora kostnader, som arméförslagets genomförande skulle förorsaka, i dag alldeles icke äro rädda för några kostnader. Ty, för att icke tala om den mängd dagsverken, som genom öfningstidens utsträckande gå förlorade, är det klart, att statsverket måste göra en icke obetydlig besparing, om öfningarne fördelas på två, i stället för på tre år, emedan en mängd marschdagar, som jag redan nämnt, derigenom icke komme i fråga. Enligt förslaget skulle ju hvarje man tilldelas en ersättning af 1 krona 50 öre för hvarje dag, han är under marsch, och om antalet sådana dagar inskränkes, böra alltid åtskilliga tusental kronor sparas åt staten.

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.).*

Herr Lasse Jönsson: Jag vill icke inlåta mig i någon tvist om lämpligheten af att ordet "högst" bibehålles i paragrafen eller ej. Det kan dock ej gerna göra någon skada, men deremot lugna den möjligen tviflande. År 1875 hörde vi emellertid den hotelsen fällas, att, om vi icke antog det då föreliggande förslaget, Kongl. Maj:t dock kunde inkalla beväringen till ökade öfningar, och det var just denna hotelse som gaf anledning till att detta ordet "högst" inflöt i paragrafen. Herr Leijonhufvud har visserligen upplyst oss om, att ifrågavarande ord icke gifver någon större säkerhet, men detta tillåter jag mig betvifla.

Hvad beträffar frågan om öfningarnes utsträckande under 2 eller 3 år, har ett par talare sagt, att det vore ur militärisk synpunkt fördelaktigare om de fördelades på tre år. Inom Utskottet var det dock just militärerne, som förordade paragrafens nuvarande lydelse, och förklarade att det första årets öfningar skulle motsvara en rekryt-skola samt att, ju längre beväringen var samlad, dess bättre öfning skulle den få, hvaremot, om den första året skulle hemsändas efter endast 30 dagars öfningar, mycket skulle gå förloradt till ett följande år. Härom var också full enighet inom Utskottet, och jag kan för min del icke se något skäl att frågå dess förslag.

Herr Sundin: Då jag såsom ledamot i den komité, hvilken år 1874 af Kongl. Maj:t nedsattes för att afgifva förslag till ordnandet af vårt sjöförsvaret på grundvalen af allmän värnpligt, deltagit i komiténs beslut att föreslå det värnpligtiga, som utskrifvits för flottan, skulle vara skyldig att under fredstid kvarstå i tjenst under högst 2 år från inställedagen, dock att han icke skulle kvarhållas längre än 12 månader, om tillräckligt antal frivillige anmäla sig; då, säger jag, äfven jag i detta beslut deltagit, är det mig omöjligt att underlåta att inlägga en gensaga mot den föredragna punkten, hvarigenom öfningstiden för den som skall fullgöra sin värnpligt vid flottan bestämmes till högst 90 dagar. Enligt min uppfattning är det en ren orimlighet att antaga, att sjöbeväringen skulle ens närmelsevis kunna erhålla er-

Angående
landtförsvarets
ordmande.
(Forts.)

forderlig utbildning på den korta tiden af 90 dagar. Jag ber derföre att mot denna paragraf i protokollet få nedlägga min reservation, och jag anser mig dertill så mycket mera befogad, som i den af Kammararen nyss godkända garantilagen man icke ansett nödigt att tillförsäkra flottan någon stam i ersättning för den som genom indelningsverkets upphäfvande går för henne förlorad, under hvilka förhållanden jag anser att allt sjöförsvaret skulle blifva en omöjlighet.

Herr Key: Jag har begärt ordet endast för att bemöta Friherre Leijonhufvuds senaste anförande. Jag vill dock icke vidare uppehålla mig vid den förra delen af detta anförande, som var rigtadt mot mitt yttrande om den nuvarande beväringsslagen; men tillåter mig dock bestrida att ur mina ord kan dragas den tolkning, han sökt deråt gifva. Deremot vill jag något utförligare sysselsätta mig med hans påstående att, om ordet "högst" finge qvarstå, deraf äfven kunde dragas den slutsats, att öfningstiden kunde blifva kortare än 90 dagar. Rigtigheten af ett sådant påstående ber jag att på det bestämdaste få bestrida och får till stöd härför åberopa det i samma § ett par rader längre ned förekommande stadgandet, att öfningstiden för fotfolket skall fördelas på två år "med 60 dagar under det första och 30 dagar under det andra året." Der står det *icke* högst 60 eller högst 30 dagar, och deri måste väl den ärade talaren finna tillräckliga garantier för att en sådan minskad öfningstid, som han befarat, icke skall blifva verklighet? Den som läser §:n i sitt sammanhang kan icke deraf draga någon annan slutsats, än att dessa 90 dagar väl äro afsedda att vara ett maximum, men på samma gång minimum; och ordet "högst" har der blifvit insatt endast af de skäl jag i mitt förra anförande antydde.

Herr Uhr: Det kan väl synas öfverflödigt att jag yttrar mig i en fråga, som redan kan anses afgjord. Men just den uppfattning min högt aktade förman förklarar sig hafva af betydelsen af det här förekommande ordet "högst", synes mig innebära talande skäl för att låta det stå qvar. Om det föröfrigt står "högst" så innebär ju detta att det äfven kan vara mindre, och mindre än 90 dagar skall väl öfningsdagens antal vara under öfvergångstiden, då det ju är först efter 15 år som de komma att utsträckas till 90 dagar. Jag kan derföre icke finna annat än ordet högst måste få stå qvar; och yrkar bifall till §:n oförändrad.

Herr Ljunggren: Då jag i går hade ordet, gaf jag till känna, att jag vid föredragningen af denna § under vissa förhållanden skulle komma att yrka återremiss i syfte som jag då antydde. Då emellertid under förhandenvarande förhållanden en återremiss skulle vara utan allt ändamål, ber jag nu att få återtaga detta yrkande.

Friherre Leijonhufvud: Jag skall icke vidare tvista med Herr Key, då våra åsikter i allt fall äro alldeles motsatta och icke kunna sammanjemkas. Hvarföre jag nu begärt ordet är för att nedlägga min reservation mot 3:dje momentet af denna 24:de §. Detta

3:de moment har nemligen följande lydelse. "Värnpliktig, som vid utskrifning eller hos befälet anmäler sig och antages till stamsoldat före den tid, då årets beväringsofning skall börja, befrias från denna ofning". För att icke förlänga diskussionen, skall jag icke närmare redogöra för de skäl som synas mig tala mot ett sådant stadgande, utan inskränker mig till att, som sagdt, deremot anmäla min reservation.

Angående
landtförsvarets
orådande.
(Forts.)

Herr Jöns Rundbäck: Jag tog mig i går friheten framställa den frågan, huru Utskottet tänkt sig att man skulle gå till väga vid rekryteringen, ty derom finnes i hela betänkandet icke något stadgande med undantag af de få raderna i denna §. Ehuru jag tror mig hafva ganska uppmärksamt åhört diskussionen, har jag dock icke lyckats få höra något svar på denna min fråga. Jag tillåter mig därför nu upprepa den. Huru hafva Herrarne tänkt sig att det skall gå till med rekryteringen? Här står visserligen att värnpliktig, som hos befälet anmäler sig till att blifva stamsoldat, skall vara fri från årets beväringsofning, men om nu ingen anmäler sig, om befälet eller utskrifningsnämnden söker förmå en person att blifva stamsoldat, skall äfven han vara fri från beväringsofningen?

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits å de yrkanden, som derunder framstälts, blef, enligt Herr Nils Larsons förslag, den förevarande paragrafen godkänd under förbehåll att tiden för tillämpningen skulle bestämmas i enlighet med det beslut, som blefve fattadt med anledning af de af Utskottet föreslagna *öfvergående stadganden*, hvilka ännu ej blifvit hos Kammaren föredragna.

§§ 25 och 26:

Godkändes.

§ 27:

I denna paragraf var stadgadt:

"1. Under tjenstgöring erhåller värnpliktig uunderhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt *dessutom 20 öre om dagen*, allt enligt särskilda bestämmelser.

2. Under första marschdag till eller från mötesplatsen erhåller värnpliktig vanlig marschaföning, men för hvarje *marschdag derutöfver i ett för allt 1 krona 50 öre*.

3. Värnpliktig, som under tjenstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, erhåller det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering af gemenskapen vid hären och flottan bestämma."

Grefve Björnstjerna anförde: Herrarne önska och tro sig kunna bilda en stam, som åtnjuter anseende: så äfven jag. Huru kunna

Angående
landt försvarets
ordnande.
(Forts.)

Herrarne då föreslå att stamsoldaten, det vill säga den öfvade karlen, ledaren för de öfriga, skall aflönas med 6 öre om dagen, beväringssoldaten deremot med 20 öre. Detta är till den grad stridande mot min uppfattning af allt hvad som hör till god ordning, att jag icke fattar huru ett sådant stadgande tillkommit. Jag påminner om hvad af åtskilliga talare i går framhölls, såsom detta förslags stora förtjenst, det nemligen, att en viss värnpligt ålägg alla svenskar; denna skulle icke betalas, men hvad derutöver för stammen tillkom skulle särskildt godtgöras. Det är sålunda en pligt för alla att öfva sig under 90 dagar, och följaktligen böra antingen alla derunder erhålla 6 eller alla 20 öre i daglig aflöning. Någon extra betalning åt de mindre skickliga, då dessa blott uppfylla en allmän pligt mot fosterlandet, kan väl icke ifrågakomma. I 1875 års förslag beräknades att den värnpligtige blott skulle erhålla 6 öre om dagen i aflöning. Jag finner detta vara fullt tillräckligt, då karlen är klädd, hyst och född. Jag yrkar därför att beväringssynglingen under mötet endast skall uppbära 6 öre om dagen och under marsch aflönas lika med soldaten, enär han icke är något annat eller bättre än denna.

Herr Lasse Jönsson: Det är tydligt att det är skilnad på beväringssynglingar och soldater. Soldaten har genom den för honom bestämda lönen betaldt för hvad han gör, men beväringssynglingen har ingen sådan lön. Det är därför gifvet att marschpenningarne måste vara högre för honom än för soldaten. Det kan nemligen finnas en mängd fattiga beväringssynglingar, som hafva lång väg till mötesplatsen och icke hafva råd att föra något vare sig af penningar eller födoämnen med sig, då soldaten deremot har sin lön, af hvilken han kan bespara något för ändamålet. Hvad de 20 örena beträffar, så kan det icke anses för högt, ty äfven under mötet kunna ynglingarne behöfva köpa något dricksvaror, och i så fall vara i behof af denna lilla hjälp.

Jag yrkar bifall till §:n.

Häruti instämde Herr Jöns Persson.

Vidare anfördes icke. Kammaren godkände paragrafen i oförändradt skick.

§. 28:

Godkändes.

För § 29 hade Utskottet föreslagit denna lydelse:

“Den, som är i tjenst vid härens eller flottans stam, anses, så länge tjensten varar, der med fullgöra sin värnpligt, och skall den, som en gång tillhört stammen, vid härens försättande på krigsfot anses tillhöra beväringens första uppbåd intill den ålder, då han ingår i landstormen.”

I anledning af hvad sålunda blifvit föreslaget, yttrade

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Herr Carl Ericson: Jag har med glädje helsat den af ett flertal af Kammarens ledamöter vid denna riksdag afgifna motion, som nu föreligger till behandling, och trott att den skulle leda till ett godt och bra resultat för fosterlandet. Men jag har derjemte vid granskningen deraf sökt att efter min förmåga påvisa en och annan punkt deri, hvarest man, utan att åstadkomma ökade kostnader eller andra svårigheter, skulle genom en eller annan förändring kunna åstadkomma förbättringar. Redan vid remissen af motionen framstälde jag åtskilliga anmärkningar i syfte att kunna, i händelse armén ställes på krigsfot, tillgodogöra sig de krafter som förut tillhört den samma. Härpå har Utskottet i viss mån sökt taga fasta och bland annat vid denna paragraf infört ett stadgande om att stamsoldat skall vid härens försättande på krigsfot anses tillhöra beväringens första uppbåd intill den ålder då han ingår i landstormen. Men jag kan icke förstå, hvarföre Utskottet icke sökt att ytterligare tillgodogöra sig dessa krafter. Jag föreslår derföre att denna 29 § måtte få följande lydelse

Den som tillhör den fast anställda befälskadern eller tienstgör vid härens eller flottans stam anses icke dermed fullgöra sin värnpligt, utan skall han, i händelse af afgang före den ålder, då den allmänna värnpligtsskyldigheten upphör, inträda i beväringens 1:sta uppbåd, dock utan skyldighet att deltaga i detta uppbåds fredsöfningar, och kvarstår der 6 år, för att sedan öfvergå till beväringens 2:dra uppbåd, der han äfvenledes kvarstår 6 år, hvarefter han slutligen öfvergår till landstormen; dock att hans skyldigheter såsom värnpliktig, i enlighet med denna lag, upphöra med det år, under hvilket han fyller 40 år.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att med detta förslag, som jag nu uppläst, ifrågakommer icke någon öfning under fredstid för stammen eller befälskadern, sedan den tagit afsked, icke heller någon utsträckning af den generella tiden för värnpligtigs tienstgöringsskyldighet. Dermed angifves endast ett sätt att i händelse af mobilisering tillgodogöra sig de kostnader, som staten nedlägger på befälets och stammens utbildning. Låtom oss antaga att en officer tager afsked vid 32 års ålder. Han kan då icke enligt Utskottets förslag i händelse af mobilisering inkallas till annan tienstgöring än i landstormen, hvilken är det yttersta medlet till fosterlandets försvar och icke får användas utom eget och nästgränsande regementens områden. Jag har ansett att den afskedade fasta befälskadern och stammen borde kunna inkallas till tienstgöring inom första och andra uppbåden, då armén ställes på krigsfot. Utskottet tillgodogör icke de tillgångar på befäl och stam, som finnas och som vid mobilisering allt för väl behöfvas, ty huru väl man än må hafva sörjt för befälstillgången, så försäkrar jag eder, mine Herrar, att det vid ställande på krigsfot alltid ändå är brist på befäl.

Enligt mitt förslag åter skulle man vid mobilisering få en ganska stark tillökning af befålet. I vårt land finnas många unga officerare

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

som vid omkring 30 års ålder öfvergifvit den militära banan och slagit sig på andra sysselsättningar. Dessa skulle enligt Utskottets förslag endast inom landstormen fortfarande tillhöra försvaret. Enligt mitt förslag åter skulle de vid mobilisering ingå till en början i första och sedermera i andra uppbådet. Samma förhållande gäller stamsoldat. Jag ber att än en gång få fästa uppmärksamheten på, att mitt förslag icke kommer att föranleda ökade kostnader eller andra svårigheter utan endast möjliggör för landet att mera få till godo de kostnader, som på stam- och befälsbildning blifvit nedlagda.

Friherre Leijonhufvud: Jag tror att en del af hvad Herr Carl Ericson yttrat beror på hvad vigt man vill lägga på ordet *stam*. Är *stam* detsamma som *stamtrupp* — och det begreppet tror jag han fäste vid ordet — så har han rätt. Men innefattar ordet *stam* äfven befälskadern, hvilket ju är dess vanliga bemärkelse, så är det af Utskottet begagnade uttrycket tillfyllestgörande. För öfrigt tror jag, att af lagens ordalydelse framgår, att ordet tages i allmän mening, det vill säga omfattar både befälskadern och *stamtruppen*. Jag kan således icke anse det vara så farligt med den af Herr Carl Ericson påpekade saken.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, godkände Kammaren den lydelse för paragrafen, som af Utskottet föreslagits.

§§ 30—41:

Blefvo äfvenledes godkända.

De af Utskottet föreslagna *öfvergående stadgandena*, som dernäst föredrogos, voro så lydande:

“§ 1.

Förlängningen i öfnings tiden för de värnpligtige skall ske efter hand på följande sätt:

Vid fotfolket.

Under andra året eller året näst efter det, då denna lag träder i kraft, öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 30 dagar och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i 15 dagar.

Under hvardera af tredje och fjerde åren öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 30 dagar och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i 20 dagar.

Under hvardera af femte, sjette, sjunde, åttonde och nionde åren öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 40 dagar och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i 20 dagar.

Under hvardera af tionde, elfte, tolfte, trettonde och fjortonde åren öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 60 dagar och

värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i 20 dagar, hvarefter bestämmelsen här ofvan i § 24 mom. 1 träder i kraft.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Vid specialvapnen och flottan.

Under andra året eller året näst efter det, då denna lag träder i kraft, öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 50 dagar och värnpligtige, tillhörande andra årsklassen, i 15 dagar.

Under hvartera af tredje och fjerde åren öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 50 dagar.

Under hvartera af femte, sjette, sjunde, åttonde och nionde åren öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 60 dagar.

Under hvartera af tionde, elfte och tolfte, trettonde och fjortonde åren öfvas värnpligtige, tillhörande första årsklassen, i 80 dagar, hvarefter bestämmelsen här ofvan i § 24 mom. 1 träder i kraft.

§ 2.

Invånare å Gotland, hvilken före ingången af det år denna lag träder i gällande kraft fyllt 21 år, skall tills vidare på förut öfligt sätt fullgöra sina skyldigheter i afseende å öns försvar.“

Sedan föredragning skett af § 1, yttrade

Friherre Leijonhufvud: Jag hemställer, att dessa öfvergångsstadganden måtte, såsom numera förkastade och utan allt värde, helt enkelt läggas till handlingarna.

Herr Carl Ericson: Redan vid remissen af föreliggande betänkande anmärkte jag att den föreslagna öfvergångstiden af femton år vore för lång. Då den svenska nationen förklarar sin åsigt vara den att vårt försvarsväsende behöfver förstärkas, så tror jag att dervid ingalunda afsågs att femton år skulle förflyta innan den föreslagna öfningstiden af 90 dagar skulle komma till genomförande. Jag nämnde nyss, att jag ganska ofta före behandlingen af stora frågor meddelade mina åsikter med mina kommittenter och inhemtade deras mening. Detta har jag gjort äfven nu under de dagar jag hade påskferier i hemmet, dervid jag fann att min åsigt i förenämnda hänseende af denna orts befolkning gillades.

En aktad talare på malmöbänken har yttrat, att ett beslut i föreslagna syftet skulle innefatta ett underkännande af det svenska folkets öfervillighet, och jag instämmer i detta yttrande.

På grund häraf yrkar jag att, i stället för den öfvergångstid, som föreslagits, densamma skall genomföras i den mån, som befälstillgången sådant medgifver.

Grefve Björnstjerna: Den siste talarens förslag skulle möjligen hafva till påföljd, att den utsträckta värnpligten icke skulle komma till stånd på hundra år; jag kan således icke instämma deri. Äfven

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Utskottets förslag är att allt för länge undanskjuta hvad af alla dock erkännes vara af behovet högt påkalladt. Det förefaller mig derföre som om Riksdagen utan fara kunde gå lika långt, som generalstaben i dess öfvergångsförslag till 1875 års härordning. Enligt detta skulle beväringens öfningar successivt ökas under 1:sta och 2:dra året till 62 dagar, under det 3:dje och 4:de till 76 dagar samt under det 5:te till 90 dagar. Detta synes mig vara en ganska lämplig öfvergång. Mine Herrar! Det är i denna punkt, som det skall visa sig, om landtmannapartiet verkligen vill göra något för vårt försvar; ty för genomförande af hvad i föregående punkter stadgats, dertill har i sanning inga uppoffringar erfordrats, tvärt om. Såsom vilkor för antagandet af föreliggande arméförslag har ju blifvit uppställt grundskatternas samt rust- och roteringsbördornas afskrifvande, således stora enskilda fördelar för jordegarne, långt öfvervägande de penningeuppoffringar som förslaget genomförande kan medföra. Här i denna punkt deremot är det verkligen fråga om personliga uppoffringar. Må då majoriteten nu visa att den verkligen vill en förbättring i landets försvar. Att deremot säga sig vilja åstadkomma detta på samma gång man uppskjuter saken i 15 år, det anser jag vara helt enkelt att leka med ord. Visst har vår Herre varit nådig mot vårt land, då han förunnat oss fred och lugn under en så lång tid: men kan detta vara ett skäl att ytterligare uppskjuta försvarets ordnande i en half mansålder? Att så utsträcka tiden förefaller mig vara ett hån emot den allmänna meningen i landet, som högt fordrar att någonting göres och göres snart i denna nationens lifsfråga.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra yrkar jag återremiss i syfte att öfvergångstiden måtte bestämmas i öfverensstämmelse med generalstabens öfvergångsförslag.

Herr Ola Månsson: För min del skall jag med mycket lugn bifalla förslaget, ty att döma efter den grundliga utredning som man under diskussionen i går och i dag egnat föreliggande betänkande, framgår tydligt att ett godkännande icke innebär någon fara.

Jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Åke Andersson: Jag medger att den föreslagna öfvergångstiden af 15 år kan synas för lång. Men Herrarne torde å andra sidan äfven fästa uppmärksamhet på, att den föreslagna perioden för grundskatternas afskrifning, nemligen $37\frac{1}{2}$ år är en och en half gång till så lång, men detta vilja ju inte Herrarne tala om.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som blifvit gjorda, godkände Kammaren den ifrågavarande paragrafen.

§ 2:

Blef äfven godkänd.

Derefter biföll Kammaren Utskottets i *mom. b)* framställda, ofvan omnämnda förslag.

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Vidare genomgingos *de öfriga momenten uti punkten 1* i följande ordning, nemligen:

Mom. b).

Bifölls.

Mom. c).

Blef likaledes bifallet.

Mom. d).

Detta moment var så lydande:

“Härens förläggning och indelning blifva desamma som i 1875 års förslag angifvas och som i Bilagan Litt. E närmare bestämmas “

Herr Carl Ericson yttrade: Jag har icke något yrkande att vid denna punkt framställa. Jag vill blott begagna det tillfälle, som här gifvits mig för att offentligen uttala mitt ogillande af hvad Utskottet föreslagit angående härens förläggning och hvilken är grundad på 1875 års härordningsförslag. Jag håller nemligen före, att enligt detta förslag trupperna skulle blifva allt för mycket spridda, och jag tror att man genom en större sammanföring skulle vinna en fördel icke blott i militäriskt hänseende, ty det är gifvet, att der en större garnison är samlad den militära andan mera skall göra sig gällande än inom en mindre, utan äfven från rent ekonomisk synpunkt, enär det är uppenbart att icke så små besparingar derigenom skulle kunna åstadkommas. Jag afser härmed dock icke att trupperna skulle sammandragas på blott ett eller några få ställen inom hvarje distrikt, utan endast att så stor splittring, som här föreslagits, icke bör ega rum. För att endast framhålla ett exempel härpå, vill jag anföra, att man velat förlägga Skaraborgs regemente till Lidköping och Westgöta dragonregemente till Sköfde, i stället för att, såsom jag anser vida lämpligare, förlägga båda regementena till Skara. I senare fallet skulle det fördelaktiga förhållandet inträffa, dels att ett kavalleri- och ett infanteriregemente finge öfvas tillsammans och dels ock att en icke oväsentligt ekonomisk förmån skulle vinnas.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, biföll Kammaren momentet.

Mom. f.)

Bifölls.

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Mom. g) var af följande innehåll:

“Stamsoldatens första utbildning ordnas i öfverensstämmelse med hvad 1875 års förslag till grunder för en ny härordning derom innehåller, hvarjemte repetitionsöfningar för honom bestämmas till en månad årligen under hvarje år han såsom stamsoldat tjenar.“

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation beträffande förevarande moment inom Utskottet anmäld af Herr E. Key, Herr Carl Ifvarsson, Herr Ola Andersson, Herr Carl Anders Larsson, Herr Nils Larson, Herr Lasse Jönsson, Herr Lars Ersson och Herr C. J. Svensén, hvilka för sin del föreslagit, att momentet måtte erhålla denna lydelse:

“Stamsoldatens utbildning vid hvarje vapen erhåller den sammanlagda längd, som i 1875 års förslag är angifven, dock i regeln med den fördelning, som i Herr Keys m. fl. motion N:o 13 med förslag till ny härordning är angifven.“

Efter föredragning af Utskottets förslag, anförde

Herr Ola Andersson: Denna Kammares ledamöter i det Särskilda Utskottet hafva afgifvit en reservation vid denna punkt. Vi veta mycket väl, att, när man icke vill ålägga alla värnpliktige fullständig öfning, detta förutsätter att de personer, som skola utgöra stamtruppen, i denna egenskap behöfva erhålla en fullständig militärisk utbildning. Men vi hafva också trott att frågans öde icke skulle bero på denna punkt, derest Kamrarne deruti fattade olika beslut och frågan i öfrigt icke fallit. Vi hafva emellertid trott att det vore skäl att försöka åstadkomma en nedsättning uti den öfningstid Utskottet föreslagit, och detta med afseende dels å hvad angående rekrytens utbildning nu finnes stadgad och dels å hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende förut föreslagit.

För närvarande genomgår rekryten vid de indelta infanteriregementena först en rekrytskola på 42 dagar, hvilken förnyas det följande året under lika lång tid, således sammanlagdt 84 dagar; och lägger man härtill första årets möte, 20 dagar, så blir summan 104 dagar.

År 1871, då, såsom vi veta, fransk-tyska kriget egde rum, föreslog Kongl. Maj:t, att rekryten skulle genomgå, vid infanteriet 70 dagars rekrytskola 2 år å rad med tillsammans 140 dagar och vid kavalleriet 2 exercissvadroneer, hvardera om 90 dagar, eller sammanlagdt 180 dagar. Med dessa exempel för ögonen, och då det icke blott inom Utskottet utan äfven inom denna Kammare erkänts, att de så kallade repetitionsöfningarne äro icke blott repetitionsöfningar utan äfven kunna vidare utveckla den färdighet rekryten redan har, så hafva reservanterne ur flera hänseenden ansett det vara skäl att börja med en kortare öfningstid än Utskottet föreslagit, helst bestämmelserna om tiden för rekrytöfningarne icke äro ämnade att inskrivas i någon lag, utan framdeles som hittills kunna af hvarje Riksdag på Kongl. Maj:ts proposition ändras. Det finnes således intet hinder att vidare utsträcka

öfningarne, om de befinnas otillräckliga, och jag tror att Riksdagen och särskildt denna Kammare också är villig härtill, om det befinnes nödigt. Men då man tager ett så stort steg, som att utsträcka rekrytternas öfningar till $7\frac{1}{2}$ månader för infanteriet, tror jag, att man åtminstone kan försöka att börja med detta. Dertill kommer, att då man hört åtskilligt klander mot dyrheten af detta förslag och frågat, om icke kostnaderna derfor skulle kunna minskas, utan att härorganisationens duglighet minskades, detta är ett lämpligt ställe att försöka, om icke sådant låter sig verkställa. Skilnaden i kostnaden mellan Utskottets och reservanternes förslag blir nemligen icke så obetydlig; den kommer att uppgå till omkring 800,000 kronor, en summa, som icke alldeles är att förkasta.

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Äfven med fara att beskyllas för att icke vilja annat än ett dåligt försvar, tillåter jag mig således yrka bifall till reservanternes förslag, enligt följande förändrade formulering, att, med afslag å det föredragna momentet, Kammaren måtte besluta att detsamma skall lyda sålunda: "Stamsoldatens utbildning blir vid infanteriet och trängen första året sju och en half månader; vid rytteriet första året tolf månader; under hvardera af andra och tredje åren två månader; vid artilleri- och fortifikationstrupperna första året nio månader, samt derefter öfningar vid alla vapnen med en månad årligen under tjenstetiden". Jag anhåller om proposition på detta yrkande.

Herr Key: Jemte det jag ber att få instämma med den siste talaren i det af honom framställda yrkande, hänvisar jag såsom motiv för så väl mitt deltagande i reservationen som tillstyrkande af bifall till det af Herr Ola Andersson nu närmare formulerade yrkande till hvad nämnda reservation innehåller. Jag ber att derjemte få med samme talare instämma jemväl deri, att Utskottets förslag i nu förevarande punkt likasom i flera andra tvistepunkter i det Särskilda Utskottets båda betänkanden skulle i en slutlig sammanjemning hafva rönt ett annat öde, i händelse förslaget i dess helhet också fått ett annat mottagande.

Herr Casparsson: Kammaren är trött och jag är hes, och dessa omständigheter skulle hvar för sig varit tillräcklig anledning för mig att icke begära ordet, men då man här såsom skäl för bifall till den af reservanterne föreslagna nedsättningen i öfningstiden åberopat 1869 och 1871 års förslag, har jag ansett mig icke kunna helt och hållet underlåta att påpeka den väsentliga skilnaden i detta hänseende mellan dessa båda förslag, å ena, samt nu ifrågavarande förslag å andra sidan. 1869 års förslag upptog visserligen endast 104 och 1871 års förslag 160 dagars rekrytöfningar, men dessa voro öfningar på fältet, under det att enligt detta förslag rekrytbildningen skulle börja den 1 November och sluta den 15 Juni och under denna tid således endast förekomme omkring 60 dagars öfningar på fältet. Detta är en högst väsentlig skilnad, åtminstone om man vill bilda *fältsoldater*. Skall man åter bilda *kammarsoldater* kan det deremot göra detsamma; och det är denna skilnad jag velat framhålla.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Jag hade också vid denna punkt tänkt att göra ett citat från 1871 lagtima års riksdag, men då min granne bakom mig i den kristliga sedolärans namn bedt mig afstå från vidare citationer, skall jag ställa mig detta till efterrättelse och endast yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ericson: Jag instämmer visserligen med reservanterne så till vida, att denna fråga är en penningfråga, och jag tviflar ingalunda på, att representationen kommer att anslå de medel, som erfordras till stamtruppens öfningar, men då emellertid enligt min uppfattning tio och och en half månaders öfningar äro för stamtruppens utbildning alldeles nödvändiga, tvekar jag icke att biträda Utskottets förslag.

Med den förändring, Herr Ola Andersson föreslog, undgick han ganska lyckligt de oegentligheter, som vidlåda reservationen, och jag vill derföre icke uppehålla mig dervid, då jag förmodar, att öfrige reservanter biträda den af Herr Ola Andersson föreslagna formulering.

Herr Ola Andersson: Jag har redan sagt, att jag icke ansåg denna fråga, äfven om det ifrågasatts att nu afgöra förslaget, ega så stor vikt, emedan det endast varit ett beslut för ett år. I fråga om Herr Casparsons yttrande, deri han prisade 1871 års förslag och framhöll att det nu föreliggande är dyrare än det då framlagda, vill jag fråga honom, om han icke medger, att här är föreslagen en större utbildning af soldater än 1871 års förslag innehåller, och i öfrigt, om icke här är lämpligaste punkten att göra en nedsättning i kostnaderna utan att förorsaka någon synnerlig försämring?

Grefve Björnstjerna: Jag vill icke tvista med Herrarne om 1871 års förslag hade större eller mindre öfningstid för beväringen än Herrarne här föreslagit, men säkert är, att de officerare, som af Kongl. Maj:t varit utsedde att uppgöra 1875 års förslag, efter den samvetsgrannaste pröfning, icke tilltrott sig föreslå en mindre öfnings-tid än tio och en half månader för infanteriet, detta under förutsättning att hvarje tjuguet års yngling i Sverige öfvades. Är det då troligt, att en mindre tid är tillräcklig att utbilda den stam som är afsedd att leda en beväring med så ringa öfning som tre månader.

En värd talare i går nämnde, att man här kunde nöja sig med den af reservanterne föreslagna kortare öfnings-tiden, när man i Norge icke gaf infanteriet mer än 140, i vissa fall endast 110 dagars öfning. Utan att vilja förtala våra bröder norrmännen, tror jag dock icke, att någon, som granskar deras arméorganisation, skall tycka den vara bra, och säkert är, att ingen norsk officer tycker annat än att den är mycket klen. Dessutom är allmän värnpligt der införd, alla undergå således denna öfning, det är der icke endast stammen, som här ifrågasatts. Detta är en stor skillnad. Att här blott af ett hugskott, utan stöd af någon som helst erfarenhet, vilja nedsätta stammens utbildningstid till sju och en half månad, vore således, enligt min förmening, särdeles skadligt. Man upprepar ständigt, att, då efter 1871 års förslag öfnings-

tiden var mindre, behöfver man nu icke heller mera. Men hvem säger då, att 1871 års förslag var riktigt? Dessutom är icke 1871 års förslag jemförligt med detta, ty der var den indelta armén bibehållen, karlen tjenar der under en lång följd af år, och kan således ett efterföljande år fullständiga, hvad han ett föregående försummat. Så är icke förhållandet här. Stamsoldaten anvärfves på högst sex, ibland endast på tre år. Blir hans första utbildning då ofullständig, kan detta icke afhjelpas under de få repetitionsöfningar han sedan genomgår. Hvad kan man fordra af en sådan stam? Nej, den första utbildningen måste vara grundlig, och dertill äro sju och en half månader för litet. Det är icke blott den gamle generalen, utan äfven den unge kaptenen som säger detta, och denna vår öfvertygelse borde väl tynga något i vågskålen. Dessutom ber jag Herrarne tänka på den sociala delen af frågan, soldatens skolbildning. Tiden dertill blir enligt Herrarnes förslag alldeles för kort. Ett par månaders minskad undervisning verkar här särdeles skadligt.

Hvad särskildt det vapen angår, som jag tillhör, kunna Herrarne icke uppvisa något land med en något utvecklad armé-organisation, der kavalleriets första utbildningstid är så kort som $17\frac{1}{2}$ månader. Då detta i 1875 års förslag ansågs för ett minimum för de värnpliktige i allmänhet, måste det väl kunna antagas vara ett minimum äfven för stammen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i enlighet med de gjorda yrkandena, så väl på bifall till Utskottets hemställan, som ock på afslag derå och bifall i stället till det förslag, Herr Ola Andersson under öfverläggningen framställt; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering begärdes och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

»Den, som med afslag å Särskilda Utskottets hemställan i första punkten, *mom. g*, i utlåtandet N:o 1 vill, att momentet skall erhålla följande lydelse:

Stamsoldatens utbildning blir vid infanteriet och trängen första året $7\frac{1}{2}$ månader; vid rytteriet första året 12 månader, under hvartdera af andra och tredje åren 2 månader; vid artilleri- och fortifikationsstrupperna första året 9 månader, samt derefter öfningar vid alla vapen med en månad årligen under tjenstetiden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets hemställan.»

Angående
landtfrösvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtfrösvarets
ordnande.
(Forts.)

Voteringen utföll med 87 ja mot 25 nej; varande alltså beslutet fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Mom. h), i), l), m), n) och o):

Blefvo derefter, hvar för sig, bifallna.

Punkten 2:

Bifölls.

I *punkten 3* hade Utskottet, rörande Friherre *R. M. Klinckowströms* inom Första Kammaren afgifna motion, N:o 9, hemstält:

»att nämnda motion, i hvad den rörde härordningen, den civila helso- och sjukvården, samt kompetensvilkoren för befordran till generalmajor, icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.»

I anledning af denna hemställda yttrade

Herr Ehrenborg: Det är beklagligt att nödgas vid denna timme, då jag vet, att många af Kammarens ledamöter af oafvisliga inre bevelsgrunder manats att lemna Kammarens samlingsrum, begära ordet; men då jag sent i går afton förklarade, att det endast var efter en längre tids tvekan, som jag fann ett drygare ansvar vara för mig förenadt med ett förkastande af än med ett bifall till Utskottets förslag, så var den sena tiden i förening med det inom Kammaren rådande sorlet och otåligheten tillräckligt skäl för mig att icke ens i ringaste måtto angifva skälen till min tvekan eller hvarföre jag låtit denna tvekan falla. Det är dessa skäl, som jag nu önskar att med några ord få angifva. Min tvekan gälde icke regleringen af skattefrågorna och icke heller det förhållande, att vi öfverlemnade åt våra efterkommande att anvisa »erforderliga medel», utan den gälde dels visserligen de ekonomiska konsekvenserna af detta förslag, dels ock hufvudsakligen det förhållande, att det af Kammaren antagna och af Första Kammaren afslagna härordningsförslaget numera strukit ett bestämdt streck öfver vår krigarstams bofasthet. Jag för min del har icke kunnat fatta, att detta behöft ske. Jag har i det nu behandlade förslaget sett, att en stamsoldat anses kunna sammanhålla en större mängd af värnpligtige, men jag har icke kunnat fatta, hvarför den omständigheten, att stamsoldaten är bofast, fästad vid jorden, behöfver omintetgöra hans förmåga att sammanhålla en större mängd af värnpligtige. Jag vet också, att skatteregleringsfrågorna — detta tvistefrö, hvars utrotande jag, lika lifligt som en hvar annan, önskar — icke behöfva lägga hinder i vägen för bofasthetens kvarvarande; ty staten kunde ju öfvertaga bostäderna och endast träda i rust- och rotehållarnes ställe.

Hvarför jag åter lät dessa betänkligheter falla, dertill låg orsaken i de stora fakta, som förelägo. 1877 års skrifvelse ingick till Kongl.

Maj:t och accepterades; befälets boställen indrogos, och den ena stora skocken efter den andra af sakkunnige män hafva troppat af och hålla icke vidare på traditionen; ja, till och med den man, som i egenskap af Konungens rådgifvare tillförene framlagt så förtjenstfulla bidrag till försvarsfrågans lösning, har nu såsom reservant inom Utskottet blott kritiserat detta förslag, men icke haft något yrkande att såsom motförslag framställa.

Det enda häriifrån afvikande förslag, som i år blifvit framställt, innehålles i Friherre Klinckowströms i förevarande punkt afstyrkta motion; men huru har denna motion behandlats i Utskottet? Jo, den är besvarad på sex rader. Den kan således sägas icke vara behandlad. Och detta jemte det förklarande, som i går afgafs, att i de provinser, der soldaten icke hade fast bostad, han likväl vore lika stadgad och lika duglig, som den vid jorden fästade, ökade hos mig farhågan att den öfver soldatens bofasthet fälda domen numera vore oåterkallelig.

Derföre fann jag mig skyldig att rösta för ett förslag som, på samma gång det erbjöd en betydlig förstärkning af vårt försvar och reglering af våra skatteförhållanden, syntes hafva utsigt att vinna Riksdagens bifall och dymedelst göra ett slut på detta långvariga inbördes krig inom den svenska representationen, inom den svenska pressen och emellan de svenska statsmakterna, hvilket är långt ifrån att befordra allas våra fredliga intressen. Då nu emellertid detta förslag genom Första Kammarens beslut fallit, då således nästa initiativ i frågan antagligen skall komma från regeringen, samt sedan Hans Excellens Statsministern i måndags förklarar, att regeringen icke ville vara bunden af representationens uttalanden eller beslut i frågan, utan att hon blott ville pröfva Riksdagens beslut och derefter handla som hon för godt finner; då, och för den händelse ännu en reaktion skulle, i motsats mot min nyss uttalade farhåga, inträda till förmån för stamsoldatens bofasthet, skulle det högligen glädja mig, om Kongl. Maj:ts blifvande förslag så till vida komme att gå i samma riktning som 1871 års förslag, att det åtminstone bibehölle de redan nu befintliga bostäder för soldater vid den indelta armén. Jag har visserligen i dag med största intresse hört en ärad talare från Elfsborgs län, till hvars ord jag alltid med nöje lyssnar, uppställa en jmförelse mellan den gamla bofaste soldaten och den nu af Utskottet föreslagna stamrekryten, en jmförelse som naturligtvis, enligt hans åsigt, utföll till den senares fördel och den förras nackdel.

Jag har hört honom göra den skilnad dem emellan att, under det att den nya stamsoldatens bevekelsegrund är att utbilda sig för ett militäriskt ändamål genom rekrytskolan, är deremot den gamla stamsoldatens bevekelsegrund en sådan som dikterats af hans egenskap som fästman. Om så är, behöfves ju i alla fall vid specialvapnen manskap, som icke är bundet af denna önskan att så snart som möjligt gifta sig; och i de provinser, der soldattorp icke finnas och der jag visserligen icke skulle vilja påyrka upprättandet af nya sådana, behöfver ju icke torfvan utgöra en lockelse för unge män att välja krigsståndet endast för att snart få gifta sig. Jag har dessutom icke den uppfattning att egenskapen af bofasthet utgjort något hinder för eller

*Angående
landt försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

nedsatt den svenske krigarens egenskap att vara hängifven i striden för fosterlandets försvar och jag betvivlar också, att utlandet skall prisa vår åtgärd att lemna bort det lilla vi hafva af den bofasta stammen.

Herr L. J. Larsson: Jag instämmer i det slut, hvartill Utskottet kommit, och anhåller endast att få åberopa ett stycke af motiveringen till Friherre Klinckowströms motion, såsom stöd för Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2.

Det lyder som följer:

Såsom i allmänna lifvet plägar hända, att våld och förtryck straffar sig sjelf i längden, så har varit och blir i ännu högre grad fallet i afseende på *den* orättvisa och i många fall *de* löftesbrott, som myndigheterna begått emot rust- och rotehållarne vid den indelta armén. Oaktadt alla högtidliga förklaringar att hålla dem, deras husfolk och den till hemmanens bruk och regementenas rekrytering nödiga befolkning fria från all utskrifning med flera dylika bördor, hafva dessa jordegare och brukare nödgats, under olika tider, jemte deras ordinarie rustning och rotering, upprätta fördubblingsmanskaper, tremänningar, femmänningar, förstärkningsmanskaper, vargering, landtvärn och slutligen det allmänna beväringssmanskaper, med först ett års öfning under 15 dygn och derefter tvenne års öfning under sammanlagdt 30 dygn. Och nu, då fråga är om att tredubbla denna öfning för allmänna beväringssmanskaper och derjemte förlänga värnpligten från 5 till omkring 20 år — är det då ej skäl att med allvar tänka på det ofvan antydda missförhållandet, hvaraf denna rust- men synnerligen rotehålls-inrättning är ett så i ögonen fallande bevis?

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten. 4:

Utskottet hade i denna punkt, med anledning af två inom Andra Kammaren i ämnet väckta motioner (N:o 21 af Herr *C. E. Hjelm* och N:o 23 af Herr *P. A. Hellgrén*), gjort den hemställan,

“att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga under nådig ompröfning, i hvad mån och under hvilka villkor befrielse från de i den antagna lagen om allmän värnpligt intagna bestämmelser må kunna för närvarande medgifvas befolkningen inom Lappmarkerna.“

Herr Hellgrén anförde: Jag skall icke besvara Kammaren med något långt föredrag, utan blott hembära Utskottet min tacksamhet för den välvilja, hvarmed det behandlat min motion. Efter det beslut Första Kammaren fattat i frågan, är den väl för denna riksdag fallen. Men om någon af regeringens ledamöter nu vore här närvarande, skulle jag taga mig friheten till honom framställa den bön, att han måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t, som förmodligen till en blifvande Riksdag kommer att framlägga förslag i det ämne, som nu varit föremål för Riksdagens pröfning, ville taga den i fråga va-

rande befolkningens anspråk i betraktande. Om denna viktiga sak kunde vara mycket att säga, men det kommer möjligen en annan efter mig, som bättre än jag kan frambära lappmarksbefolkningens rättmätiga anspråk i denna fråga, och jag vill derföre icke längre uppehålla Kammaren.

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 5:

Blef jemväl bifallen.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes Lag-Utskottets utlåtande N:o 38, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 27 öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändrade bestämmelser rörande klockarnes aflöning.

I sammanhang med bordläggningen af detta utlåtande beslöts, att de till Kammaren inkomna ärenden, som ännu blifvit allenast en gång bordlagda, skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Herrar *P. Sahlström* och *R. M. Thornburn* erhöilo, i anledning af inträffade sjukdomsfall inom deras familjer, ledighet från riksdagsgöromålen, den förre under 8 dagar från och med denna dag och den senare under 6 dagar från och med den 10 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.